

Čast mi je i zadovoljstvo pozvati vas na obilježavanje

40. DANA HRVATSKIH ODVJETNIKA

*koje će se održati
u petak 22. ožujka 2024. godine*

Tradicionalni okrugli stol povodom 40. Dana hrvatskih odvjetnika održat će se u petak 22. ožujka 2024. u prostorijama Hrvatske odvjetničke komore u Zagrebu, Koturaška 53/II, s početkom u 11:00 sati, s temom:

Povjerljivost komunikacije sa strankom

Nakon pozdravnog govora Roberta Travaša, predsjednika HOK-a, uz moderiranje dr. sc. Laure Valković, predsjednice Odvjetničke akademije HOK-a, o temi će govoriti panelisti:

*mr. sc. Rajko Mlinarić, sudac Ustavnog suda Republike Hrvatske
prof. dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas, profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Šime Matak, odvjetnik u Zagrebu te
Luka Jurković, odvjetnik u Zagrebu.*

Dan hrvatskih odvjetnika završit će domjenkom u „Laubi“, Prilaz baruna Filipovića 23a, Zagreb. Nakon pića dobrodošlice u 20:00 sati, program se nastavlja od 21:00 do 1:00 sat uz DJ-a Stanka Bondžu.

(Dress code: cocktail attire)

Za sva događanja obvezna je prethodna prijava pomoću poveznice koju su članovi HOK-a dobili elektroničkom poštom.

Veselimo se vašem dolasku.

S kolegijalnim poštovanjem,

***predsjednik
Robert Travaš, v. r.***

Sadržaj

UVODNIK

Emil Havkić, odvjetnik u Zagrebu, predsjednik Višeg disciplinskog suda Hrvatske odvjetničke komore	2
---	---

IZ HOK-a

Zaklada Zlatko Crnić dodjelom stipendija u HOK-u obilježila 30. godišnjicu rada	4
Hrvatska odvjetnička komora restaurirala vrijednu knjigu „Decretum Gratiani“	7
Atila Čokolić – dobitnik priznanja Advokatske komore Vojvodine	8

ČLANCI I RASPRAVE

Ivan David Ivković: Opasnosti <i>deepfakea</i> u kaznenom postupku	9
Jadranko Črnko: „Nepostojeća” sudska odluka	19
Goranka Barać-Ručević, Lana Putrić: Zaštita prava vlasništva	23
Ingrid Mohorovičić Gjanković: Položaj odvjetnika u provođenju pravde u svjetlu odluke Ustavnog suda RH broj: U-III-1289/2019	31

RECENZIJE

Marko Bratković, „Revizija po dopuštenju“, Organizator, 2023.	36
--	----

AKTUALNA SUDSKA PRAKSA

Izbor iz aktualne sudske prakse	38
Vrhovni sud Republike Hrvatske – odustajanje od sudske prakse	41
O odvjetničkim troškovima	46

ENGLESKI ZA ODVJETNIKE

Nesolvencijska masa?	48
----------------------------	----

HRVATSKI ZA ODVJETNIKE

Jezična kultura – preduvjet uspješne komunikacije	50
---	----

PRISEGE

Prisege dane 13. prosinca 2023.	52
Prisege dane 24. siječnja 2024.	54
Prisege dane 14. veljače 2024.	57

IN MEMORIAM

Marin Mrklić	59
Katja Vladušić	62
Dean Prelević	63
Ivica Restović	64
Nedjeljko Gugić	65
Borivoj Mandić	66
Ivan Bujanović	68
Marija Ćosić	69
Josip Kuharić	70
Dubravko Kovačec	71

.....
 Piše:
Emil Havkić,
 odvjetnik
 u Zagrebu,
 predsjednik Višeg
 disciplinskog
 suda Hrvatske
 odvjetničke
 komore

Poštovane kolegice i kolege, uvaženi čitatelji,

iznimna mi je čast što imam priliku napisati nekoliko rečenica o povijesti i radu tijela Hrvatske odvjetničke komore, u čijoj je nadležnosti pokretanje i provođenje disciplinskog postupka.

Odvjetnička služba koncentrirana je na one interese i odnose koji za pojedince i društvo predstavljaju najveće vrijednosti ili barem s takvim vrijednostima graniče. Dakle, odvjetnik koji nastupa pred vlasti u ime građana svojim znanjem, a prije svega etikom, mora biti slobodan i neovisan jer odvjetnik koji nije slobodan i neovisan bio bi samo odvjetnik na papiru.

Pitanje organizacije disciplinske odgovornosti stoga je i pitanje neovisnosti odvjetništva.

Uvodnik nije forma za detaljnije analize povijesti razvoja neovisnosti i sustava disciplinske odgovornosti odvjetnika na teritoriju današnje Republike Hrvatske, no važno je znati da je nakon pada apsolutizma u Austriji, do kada je o disciplinskoj odgovornosti odvjetnika odlučivala vlast, 1. travnja 1872. donešen Zakon o disciplinskoj odgovornosti odvjetnika i odvjetničkih pripravnika, kojim je u svim disciplinskim stvarima u prvom stupnju sudio disciplinski sud odvjetničke komore sastavljen od odvjetnika, protiv čije je odluke žalba bila dopuštena Vrhovnom sudu (primjenjivao se samo na području Dalmacije).

Paradoksalno, ni puna tri mjeseca nakon uvođenja Šestosiječanjske diktature, dana 19. ožujka 1929. donesen je Zakon o advokatima za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca, kojim je pitanje odgovornosti odvjetnika prepušteno komori, a tadašnji ministar pravde imao je ovlasti samo raspustiti odbor komore ako komora i odbor ne bi ispunjavali svoje zakonske dužnosti, što je, prema povijesnim izvorima, imalo samo teorijski značaj, ali bi i u tom slučaju ministar bio dužan narediti izbor novog odbora u roku od 15 dana.

Zakoni o advokaturi FNRJ od 12. prosinca 1946. i od 29. ožujka 1957. u bitnome su, što se tiče disciplinske odgovornosti odvjetnika, sadržavali rješenja austrijskog zakona, kao i Zakon o odvjetništvu i službi pravne pomoći SRH od 15. prosinca 1972. godine.

Suvremena su nam rješenja poznata i može se slobodno konstatirati da su potpuno na tragu povijesnoga razvoja odvjetništva na ovim prostorima, tradicijama samostalnosti, neovisnosti i priznanja značaja odvjetništva kao javne službe u zaštiti prava građana (čl. 29. Ustava Republike Hrvatske i pripadajući zakoni).

Današnja tijela disciplinskog postupka ustrojena su sukladno Zakonu o odvjetništvu i Statutu Hrvatske odvjetničke komore te sve kolegice i kolege povjerene im dužnosti obavljaju volonterski – bez naknade. U disciplinskom tužiteljstvu dužnost tužitelja obavlja 19 kolegica i kolega. Disciplinski sud ima ukupno 42 suca, a Viši disciplinski sud čini ukupno 14 sudaca. Prosječno radno iskustvo sudaca Višega disciplinskog suda u odvjetništvu iznosi oko 29 godina, s tim da im je ukupno radno iskustvo u pravosuđu u prosjeku vjerojatno i duže s obzirom na to da su pojedini članovi u odvjetništvo stupili već s prethodnim radnim iskustvom iz drugih grana pravosuđa. Predmeti se dodjeljuju u rad svakom sljedećem sucu po redoslijedu pristizanja. Evidentira se sudska praksa kako bi se izjednačili kriteriji u određivanju disciplinskih sankcija, a posebna se pozornost posvećuje kako generalnoj tako i specijalnoj prevenciji, koja je i u interesu zaštite osnovne funkcije odvjetništva i u interesu zaštite društva u cjelini. Funkcioniranje čitavog sustava, uz ostale poslove koje obavljaju za Komoru, uredno osiguravaju četiri administratora pa koristim ovu priliku da im, kao i svim kolegama i kolegicama koji su prihvatili časnu i odgovornu dužnost disciplinskog tužitelja i suca, javno zahvalim na njihovom radu i trudu.

Tijekom prošloga izvještajnog razdoblja, koje obuhvaća godinu dana, Disciplinsko tužiteljstvo zaprimilo je ukupno 574 disciplinske prijave. Pred Disciplinskim sudom u istom su razdoblju u tijeku bili postupci u 184 predmeta. Viši disciplinski sud povodom žalbi disciplinskog tužitelja ili okrivljenika imao je 70 predmeta. Žalbe su usvojene u 28 % riješenih slučajeva, a u preostalom postotku odbijene.

U razdoblju od 2015. do 2023. godine uočljiv je na godišnjoj razini trend porasta osuđujućih presuda s izricanjem najteže disciplinske mjere trajnoga gubitka prava na obavljanje odvjetništva i gubitka prava na obavljanje odvjetništva na određeno vrijeme, koje su izrečene u ukupno 95 slučajeva.

Pretežito se radi o izrečenim novčanim kaznama u rasponu od 250 do 2500 bodova Tarife (500 – 5000 eura), a ukor u znatno manjem broju slučajeva, kada su to dopustili razlozi specijalne i generalne prevencije.

Zaključno, uvjeren sam da će disciplinska tijela Hrvatske odvjetničke komore, kao i do sada, savjesnim radom svih kolega u disciplinskim tijelima ukazano povjerenje opravdati, a time i dati svoj doprinos tradiciji, samostalnosti i nezavisnosti odvjetništva te ugledu odvjetništva koje je od davnina poznato i priznato kao „javna i časna služba“ i dužnost.

ODVJETNIK 1/2024.

Glasilo i časopis Hrvatske odvjetničke komore,
Zagreb, 1 – 2024., god. 97.

Journal of the Croatian Bar Association,
Zagreb, 1 – 2024, annual file 97

.....

Glavni i odgovorni urednik: Robert Travaš, odvjetnik, Zagreb.

Urednik: Igor Hrabar, odvjetnik, Zagreb. **Izvršna i grafička urednica:** Nataša Barac, Koturaška cesta 53, Zagreb, tel: 6165218, e-mail: hok-cba@hok-cba.hr, natasa.barac@hok-cba.hr. **Članovi uredništva:** Leo Andreis, dr. sc. Atila Čokolić, Višnja Drenški Lasan, dr. sc. Davor Bubalo, Maša Gluhinić, Mario Janković, Antonio Marečić, Sanja Mišević, Matija Potočnjak – odvjetnici, Mato Arlović, sudac Ustavnog suda RH, mr. sc. Iris Gović Penić, sutkinja Županijskog suda u Zagrebu, mr. sc. Hrvoje Momčinović, sudac Ustavnog suda RH u m., Dražen Tripalo, sudac Vrhovnog suda RH, Ingrid Mohorović-Gjanković, odvjetnica u m., Arno Vičić, odvjetnik u m.

Lektorica: Božica Dragaš. **Tisak:** Kerschoffset, d.o.o. Zagreb.

Grafička priprema: Aria dizajn, Zagreb. **Fotografije:** Grgur Žučko, Lukša Marotti, Nataša Barac.

.....

Svi potpisani tekstovi odražavaju stavove i mišljenja isključivo njihovih autora, a ne Hrvatske odvjetničke komore, urednika i članova uredništva „Odvjetnika“. Uredništvo zadržava pravo objave primljenih materijala u časopisu i/ili na mrežnoj stranici HOK-a. Materijali objavljeni na mrežnoj stranici ne honoriraju se.

Prvi broj časopisa „Odvjetnik“ objavljen je 25. studenoga 1927. godine. Prvi urednik bio je dr. Ivo Politeo. „Odvjetnik“ je i stvarni sljednik „Pravnika“ – glasila kluba odvjetnika u području odvjetničkog odbora u Osijeku, koji je izlazio od 1913. do 1914. godine a urednik glasila bio je dr. Hugo Spitzer.

.....

IBAN HR66 2360000-1101268409

Godišnja pretplata za tuzemstvo 27,00 eura

za inozemstvo 40 eura,

pojedinačni broj za tuzemstvo 6 eura,

za inozemstvo 8 eura.

Copyright © Hrvatska odvjetnička komora 2008.

Nijedan dio ove publikacije ne smije se objaviti bez posebnog odobrenja izdavača.

.....

Uredništvo

Zagreb, Koturaška cesta 53/II

Tel: 6165218

e-mail: hok-cba@hok-cba.hr

Izdavač

Hrvatska odvjetnička komora,

Zagreb

Koturaška cesta 53/II

Tel: 6165200

e-mail: hok-cba@hok-cba.hr

.....

Prodaja oglasnog prostora – marketing

1/1 – 1 900 eura / 1/1 (omot) – 1.000,00 eura / 1/2 – 500,00 eura

Zaklada Zlatko Crnić dodjelom stipendija u HOK-u obilježila 30. godišnjicu rada

.....
 Pripremila:
Nataša Barac,
 izvršna urednica
 „Odvjetnika“

Dodjelom godišnjih stipendija najboljim studentima pravnih fakulteta u Republici Hrvatskoj Zaklada Zlatko Crnić obilježila je 13. prosinca 2023. godine u Hrvatskoj odvjetničkoj komori 30. godišnjicu svoga rada.

„Današnja svečanost je posebna jer njome obilježavamo 30. godina rada Zaklade, koja je osnovana nakon tragične pogibije Zlatka Crnića s ciljem očuvanja sjećanja na Zlatka Crnića te s ciljem vrednovanja najboljih studenata pravnih fakulteta u Hrvatskoj i promi-

canja izvrsnosti“, kazao je tom prigodom upravitelj Zaklade dr. sc. Danko Špoljarić.

U trideset godina rada Zaklada je dodijelila 700 stipendija najboljim studentima pravnih fakulteta u Hrvatskoj, čiji je prosjek ocjena bio viši od 4,85, a posljednjih dvadesetak godina Zaklada je novčano pomagala i djeci tragično stradale sutkinje Ljiljane Hvalec.

Upravitelj Zaklade stoga je zahvalio i suosnivačima Zaklade, među kojima je i Hrvatska odvjetnička komora, kao

i podupirateljima Zaklade, koji već godinama daju novčanu potporu u obliku stipendija, bez kojih Zaklada ne bi mogla raditi i ostvarivati svoje ciljeve.

Zamjenica predsjednika Zakladnog vijeća mr. sc. Iris Gović Penić govorila je o Zlatku Crniću, koji je osim toga što je bio vrstan pravnik i predsjednik Vrhovnog suda RH, bio i dobar i svestran sportaš te izvrstan karikaturist.

„Iako je Zlatku Crniću prvi izbor bila likovna umjetnost, zbog pritiska roditelja morao je odustati od karijere u tom području i upisati pravo“, kazala je Iris

Gović Penić te dodala da je Zlatko Crnić svoju prvu karikaturu objavio kada je imao samo petnaest godina.

Ove godine Zaklada Zlatko Crnić dodijelila je trinaest stipendija najboljim studentima pravnih fakulteta u zemlji.

Stipendistima su se obratili i čestitali im na velikom postignuću predsjednik Ustavnog suda RH Miroslav Šeparović, zamjenica predsjednika Vrhovnog suda RH Gordana Jalšovečki, dekan Pravnog fakulteta u Zagrebu prof. dr. sc. Ivan Koprić te predsjednik Hrvatske odvjetničke komore Robert Travaš.

Zlatko Crnić rođen je 1940. godine u Mraclinu, općina Turopolje, a poginuo je u noći 29. rujna 1992. godine u prometnoj nesreći. U trenutku smrti bio je predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Na to je odgovorno mjesto došao prolazeći kroz sve stupnjeve pravničkog zanimanja, od početaka u poduzeću (tvornica RIZ u Zagrebu), sudačkog pripravnika, stručnog suradnika te suca. Isprva je bio sudac Općinskog suda u Zagrebu, gdje je bio predsjednik Građanskog odjela, zatim sudac Okružnog suda, gdje je bio voditelj evidencije sudske prakse za građanske predmete i na kraju sudac najvišeg suda u Hrvatskoj – Vrhovnog suda Republike Hrvatske, gdje je obavljao i dužnost zamjenika predsjednika suda, a od početka 1992. pa sve do smrti dužnost predsjednika.

Smrt ga je prekinula na vrhuncu plodnog i stvaralačkog života. Krasile su ga velike sposobnosti: inteligencija, golemo stručno znanje, razboritost, čestitost, silna energija i upravo poslovična radinost. Svima je bio poznat njegov korektan i ljudski odnos prema strankama i kolegama. Isticao se kao pravni pisac, posebno u području radnog prava. Temeljne značajke njegova sudačkog, stvaralačkog i javnog rada bile su savjesnost, temeljitost i točnost.

Značajan je njegov doprinos našoj pravnoj znanosti. Napisao je više knjiga iz područja radnog prava te stotinjak stručnih članaka iz područja radnog, ali

i građanskog, trgovačkog, materijalnog i građansko-procesnog prava. Kruna tog opusa nedvojbeno je knjiga „Komentar zakona o radnim odnosima radnika u udruženom radu“, koja je doživjela četiri izdanja. U tom opsežnom remek-djelu stručne pravne književnosti iz radnog prava precizno je razrađena pravna priroda instituta tog pravnog područja i njegova primjena u praksi. Svi su ti radovi Zlatku Crniću pribavili ugled vodećeg stručnjaka pravne struke i prakse radnog prava, koje regulira osjetljivo područje ljudskih sudbina.

Hrvatska odvjetnička komora restaurirala vrijednu knjigu „Decretum Gratiani“

Hrvatska odvjetnička komora restaurirala je vrijednu knjigu „Decretum Gratiani Emendatum et Notationibus Illustratum“ (*Venetiis 1600*), koju je svojevremeno dobila na dar od jednog odvjetnika.

Knjiga „Decretum Gratiani“ tiskana je najvjerojatnije u 16. stoljeću u Veneciji. Knjižni blok sastoji se od približno 630 listova formata 25 x 18 cm, tekst je tiskan crnom tintom na papiru ručne izrade. Knjiga, koja je bila u vrlo lošem stanju, u potpunosti je konzervirana i restaurirana uz pomoć stručnjaka Odsjeka za konzervaciju i restauraciju Hrvatskoga državnog arhiva u Zagrebu.

„Decretum Gratiani“¹ odnosno „Gracijanov dekret“ naziv je za izvor kanonskoga prava kojemu je službeni naslov „Suglasje neusuglašenih propisa“ („Concordantia discordantium canonum“, poslije prozvan „Decretum Gratiani“). Djelo je izradio oko 1140. godine benediktinac Gracijan, povezan vjerojatno s bolonjskom sveučilišnom okolinom. Sadržava gotovo 4000 izvoda iz tekstova crkve-

noga prava, a mjestimice se poziva na rimsko i germansko pravo i crkvene oce.

„Gracijanov dekret“ zahvaća različite grane prava, a sadržajna sistematika određena je osnovnomu cilju: prikazati i otkloniti razlike i proturječja među izvorima. Praktično sjedinjenje raznorodnih pravnih vrela, kao i prikaz vještine argumentiranja i interpretacije primjenom skolastičke metode, bili su osnovnim odlikama zbog kojih je „Decretum Gratiani“ postao i zadugo ostao osnovni priručnik za poduku kanonskoga prava – uključen je u standardnu zbirku „Corpus

.....
 Pripremila:
Nataša Barac,
 izvršna urednica
 „Odvjetnika“

¹ Decretum Gratiani. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013 – 2024. Pristupljeno 25.1. 2024. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/decretum-gratiani>>.

iuris canonici“. Autore koji su od 12. do 14. stoljeća pisali o kanonskome pravu na podlozi „Decretum Gratiani“ običava se nazivati *dekretistima*.

„Decretum Gratiani“ podijeljen je na tri dijela:

- U prvom je dijelu riječ o pravnim načelima, o raznim kanonskim izvorima te općenito o normama za klerike.

- Drugi dio sadržava 36 kauza podijeljenih na pitanja na koja autor odgovara s obrazloženjem na temelju kanona.
- U trećem dijelu raspravlja se o glavnim zapovijedima za kršćanski život, a posebno o misi, krštenju i potvrdi, s raznim mjestima za bogoštovlje, te o postu.

Atila Čokolić – dobitnik priznanja Advokatske komore Vojvodine

.....
 Pripremila:
Nataša Barac,
 izvršna urednica
 „Odvjetnika“

Atila Čokolić, odvjetnik u Osijeku, prošlogodišnji je dobitnik visokog priznanja Advokatske komore Vojvodine – Povelje s plaketom.

Povelja s plaketom uručena je Atili Čokoliću na svečanoj akademiji u Novome Sadu, održanoj povodom Dana advokature Advokatske komore Vojvodine. Atila Čokolić bio je jedini strani odvjetnik koji je 2023. godine dobio ovo priznanje, koje je na skupštini uručeno i jednom odvjetniku iz Vojvodine.

Prema obrazloženju Upravnog odbora Advokatske komore Vojvodine, Povelja s plaketom dodijeljena je dr. Atili Čokoliću za iznimne zasluge za unaprjeđenje i afirmaciju „advokature kao samostalne i nezavisne profesije, kao i odnosa između Advokatske komore Vojvodine i drugih advokatskih komora“.

Opasnosti *deepfakea* u kaznenom postupku

Slike i snimke oduvijek su u sudskom postupku imale posebnu važnost te su na neki način bile apsolutni dokaz određene činjenice. Deepfake je nova tehnologija manipulacije slikama i snimkama pomoću umjetne inteligencije i algoritama koja bi to mogla drastično promijeniti te imati dalekosežne posljedice na pravni sustav i društvo u cjelini. Posebna opasnost deepfakea pojavljuje se u postupku dokazivanja pred sudom, posebice u kaznenom postupku. U radu je ukratko prikazano što je deepfake tehnologija te koje su tri osnovne opasnosti deepfake tehnologije u sudskom postupku – predlaganje krivotvorenih deepfake dokaza, tzv. deepfake obrana i općenito smanjenje povjerenja u digitalne dokaze. Prikazane su i trenutačne (ne) mogućnosti suda u suzbijanju tih opasnosti te neka potencijalna rješenja. Iako u hrvatskoj sudskoj praksi i pravnoj znanosti još nije posvećeno dovoljno pozornosti potencijalnim problemima do kojih bi mogla dovesti upotreba deepfake tehnologije, ona je nešto što će neminovno utjecati na pravni sustav, a posebice postupak dokazivanja u kaznenom postupku te drastično smanjiti povjerenje sudova u snimke kao dokaze u postupku.

Ključne riječi: deepfake, dokazi, dokazni standard, vještačenje, umjetna inteligencija

.....
Piše:
**Ivan David
Ivković,**
mag. iur.,
odvjetnik u
Čakovcu
.....

Uvod

Sudovima je oduvijek bilo u interesu doći do nekog dokaza koji bi olakšao ocjenu krivnje i pomoću kojega bi se bez problema mogle utvrditi činjenice i nedvojbeno osuditi počinitelj kaznenog djela. U hrvatskome pravnom sustavu vrijedi sljedeće: „Presudu kojom se optuženik proglašava krivim sud će izreći ako nedvojbeno utvrdi da je optuženik počinio kazneno djelo za koje je optužen.“¹ „Taj najviši dokazni standard označava potrebu da optuženikova krivnja mora biti pouzdana, sigurna i da ne smije ostavljati nikakvu dvojbu, čak niti tračak

sumnje koji dovodi u pitanje osudu“,² a za koju moraju biti izvedeni dokazi koji jasno i nedvojbeno upućuju na jedini mogući zaključak da je optuženik počinio kazneno djelo za koje je optužen.³ Dakle, potrebna je nedvojbeno, apsolutna sigurnost, dok neki drugi pravni sustavi zbog olakšavanja pozicije optužbe i dokazivanja imaju nešto niže postavljene dokazni standard.⁴ Iako je zakonski izričaj „nedvojbeno utvrdi“ upitan jer on u stvari znači stopostotnu sigurnost, nešto što je apsolutno, a taj je stupanj nemo-

² Presuda Vrhovnog suda RH br. I Kž-607/15-4 od 11. travnja 2016.

³ *Ibid.*

⁴ Npr. u pravnom sustavu SAD-a za kaznenu osudu dovoljno je dokazivanje „izvan razumne sumnje“ (*beyond reasonable doubt*).

¹ Čl. 455. st. 1. Zakona o kaznenom postupku, Narodne novine br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 130/20, 80/22, dalje: ZKP/08.

guće postići u kaznenom postupku,⁵ ipak se tijekom povijesti suđenja u kaznenom postupku nastojao pronaći dokaz koji bi mogao postići apsolutnu sigurnost. Navedeno se najprije nastojalo riješiti načelom pravne ili formalne ocjene dokaza propisivanjem formalnih dokaznih pravila prema kojima bi se utvrđivanje činjenica svodilo na robotsku primjenu pravnih propisa o kvaliteti i kvantiteti dokaza, a sudačkom subjektivnom uvjerenju o snazi dokaza nije bilo mjesta.⁶ Tako se nespornim dokazom tijekom povijesti smatralo priznanje (pa makar se do njega došlo i mučenjem), ordalije, prisega, Božji sud, sudski dvoboj, suglasni iskaz dvaju svjedoka i dr. Nakon što je primat preuzelo načelo slobodne ocjene dokaza, prema kojemu sudac više nije bio vezan formalnim dokaznim pravilima, snaga dokaza počela je proizlaziti iz njihove uvjerljivosti temeljne ne više na formalnim pravilima, već na racionalnosti, pa su se u suvremeno doba kao nesporni dokazi pojavili otisci prstiju, a kasnije i analiza i DNK usporedba kao vrhovni i krajnji dokaz. Međutim, ni otisci prstiju ni DNK analiza u najvećem broju primjera nisu direktni dokaz, nego su samo vrlo jaka indicija da je počinitelj bio na nekom mjestu ili imao u ruci neki predmet, što zajedno s drugim indicijama može biti dovoljan dokaz da bi se nekoga na temelju toga osudilo. Videosnimka je, s druge strane, neposredan dokaz koji ponekad prikazuje počinjenje samoga kaznenog djela, a ne predstavlja indiciju te možemo reći da je u modernom pravosudnom sustavu neprikosnoveni dokaz gotovo apsolutne snage, a s obzirom na to da u hrvatskom pravosudnom sustavu vrijedi načelo slobodne ocjene dokaza, prema kojemu ocjena postojanja ili nepostojanja činje-

⁵ Mrčela, M.; Delost, D.: Dokazni standardi u kaznenom postupku, Policijska i sigurnost, 28 (2019), br. 4, str. 417–435, str. 427.

⁶ Damaška, M.: Dokaz krivnje, Školska knjiga, Zagreb, 2021., str. 10.

nica nije vezana ni ograničena posebnim formalnim dokaznim pravilima,⁷ može se zaključiti da videosnimka počinjenja kaznenog djela danas ima veću dokaznu snagu čak i od samog priznanja okrivljenika. Posebna snaga videomaterijala kao dokaza jest u tome što sudac samostalno, vlastitim osjetilima može spoznati pravo činjenično stanje te „vjerovati“ svojim očima, bez potrebe za nepouzdanim pričavanjima svjedoka ili okrivljenika. Opasnost *deepfakea* tu posebice dolazi do izražaja uzmemo li u obzir činjenicu da su ljudi skloni, tj. „vole“ vjerovati svojim očima, često bez obzira na sve ostalo.⁸

Još jedna posebna značajka videosnimke kao dokaza u kaznenom postupku jest to što se njome nije moglo manipulirati. Primjerice, otisci prstiju i DNK mogli su se podmetnuti ili se njima moglo manipulirati na druge načine, a priznanje je moglo biti i lažno, no videosnimka je bila apsolutni i nesporni dokaz koji prikazuje samo i točno ono što se dogodilo – činjenice i istinu te se njome nije moglo (kvalitetno) manipulirati, barem ne sve do sada. *Deepfake* to u potpunosti mijenja te briše granicu između stvarnosti i fikcije, a posljedica bi toga mogao biti znatan porast nepovjerenja u slike i snimke kao dokaze, jednostavno zbog velike količine manipuliranog sadržaja koji se svakodnevno stvara. Pa što je zapravo *deepfake*, koje su njegove opasnosti i zašto bi mogao označiti kraj videosnimke kao dokaza apsolutne snage u kaznenom postupku?⁹

⁷ Čl. 9. st. 3. ZKP/08.

⁸ Leggett, H.: Fake Video Can Convince Witnesses to Give False Testimony, *Wired*. Dostupno na: <https://www.wired.com/2009/09/falsetestimony/> (12.10.2023.)

⁹ Iako se sve u ovom tekstu u vezi sa slikama i snimkama kao dokazima jednako odnosi i na parnični postupak i na druge postupke.

Deepfake

Deepfake u doslovnom prijevodu s engleskoga jezika znači „duboko lažno“, a kombinacija je riječi „duboko učenje“ i „lažno“, dok se kod nas uobičajeno prevodi izrazom „duboki lažnjak“ (no u nedostatku boljeg prijevoda ili izraza na hrvatskom jeziku, u radu se koristim izrazom *deepfake*). Rječnik Merriam-Webster definira *deepfake* kao sliku, audiosnimku ili videosnimku koja je uvjerljivo izmijenjena i manipulirana pomoću računalnoga algoritma kako bi se nekoga lažno prikazalo kao da radi ili govori nešto što zapravo nije učinio ili rekao.¹⁰ Glavna razlika između *deepfakea*, tj. „dubokog“ lažiranja i klasičnog lažiranja neke slike ili snimke jest u njezinoj uvjerljivosti koja se postiže uporabom strojnog učenja i računalnih algoritama. Iako sve to zvuči veoma kompleksno, kao nešto što je nedostupno velikoj većini ljudi, za čije je stvaranje potrebno veliko računalno i programsko znanje te iskustvo, u današnje vrijeme istina je zapravo potpuno drukčija. To nije ni daleka ni bliska budućnost, već sadašnjost koja proizvodi zastrašujuće posljedice. Nema više potrebe za stručnim informatičkim znanjem ili iskustvom programiranja, već je potrebno samo – obično računalo. Nije potrebno ni računalo velike procesorske ili grafičke snage, dok su za neke manje uvjerljive uratke dovoljni pametni telefon i aplikacija. Naime, da bi se napravio (uvjerljiv) *deepfake*, potrebno je samo malo internetskoga pretraživanja i istraživanja nakon kojega bilo tko može pronaći programe za računalo koji u sebi već imaju ugrađene algoritme za izradu *deepfakea*.¹¹ Nakon toga ostaje samo da korisnik uvrsti sliku ili snimku na koju želi staviti nečije lice te sliku lica osobe s

kojom želi zamijeniti lice s prvotne slike ili snimke, dok sve ostalo obavlja magija algoritama za koje korisnik uopće ne zna kako funkcioniraju. Nakon nekoliko minuta ili sati (ovisno o snazi računala/servera i kvaliteti „zamjene“ lica ili glasa) korisnik ima uvjerljiv *deepfake* uradak koji nekoga lažno prikazuje kako radi ili izgovara ono što nikada nije učinio niti rekao.¹² Naravno, uvjerljivost uratka ovisi o izboru slike/snimke i slike lica koja se ubacuje, kvaliteti algoritama, snazi računala ili servera na kojem se radi i dr., međutim, uz malo truda bilo tko može napraviti više ili manje uvjerljivu sliku ili snimku neke osobe u gotovo bilo kojoj zamisljivoj sceni.¹³ Za glas je to još jednostavnije jer je samo tri sekunde snimke nečijeg glasa dovoljno kako bi se taj glas mogao „klonirati“ i učiniti da govori bilo što po želji.¹⁴ Tome možemo dodati i mogućnosti alata kao što su, primjerice, Midjourney, DALL-E i sl., koji mogu generirati fotorealistične slike samo iz tekstualnog opisa; Elevenlabs, koji može generirati nečiji govor samo iz kratkog isječka; D-ID, koji može animirati pokrete i govor osobe samo iz fotografije.¹⁵ Gotovo su svi ti alati besplatni ili barem imaju besplatnu probnu verziju, a nove i naprednije verzije pojavljuju se doslovno svakih nekoliko mjeseci. Iz ovoga vidimo da je potencijal uporabe, a posebice zlouporabe, gotovo neograničen, a sve mogućnosti teško je uopće i zamisliti.

¹² Tehnički i stručni aspekti stvaranja *deepfakea* nadilaze potrebe ovog članka.

¹³ Iako je za one najuvjerljivije uratke ipak potrebno više znanja i vrijeme koje se mjeri u danima ili tjednima.

¹⁴ Edwards, B.: Microsoft's new AI can simulate anyone's voice with 3 seconds of audio, Ars Technica. Dostupno na: <https://arstechnica.com/information-technology/2023/01/microsofts-new-ai-can-simulate-anyones-voice-with-3-seconds-of-audio/> (2.8.2023.)

¹⁵ Postoje primjeri na internetu u kojima su cijeli isječci ili filmovi napravljeni samo uporabom takvih alata.

¹⁰ Deepfake. Merriam Webster dictionary. Dostupno na: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/deepfake> (20.7.2023.)

¹¹ FakeApp, Faceswap, Swapface i drugi, od kojih je neke potrebno skinuti na računalo, dok drugi rade u internetskom pregledniku.

Osobito je zastrašujuće to što te metode i tehnike neprestano postaju sve jednostavnije i brže, a uradci svakim danom sve kvalitetniji i uvjerljiviji. Iako je danas, posebice u nekim manje kvalitetnim rezultatima, još moguće i golim okom razlikovati lažne slike/snimke od onih pravih, ubrzano se približavamo trenutku (ili smo već do njega i stigli) u kojem se stvarnost više neće moći razlikovati od lažne „stvarnosti“, odnosno *deepfakea*, a tehnike za stvaranje bilo kakvog *deepfake* uratka svima su već i danas nadohvat ruke i udaljene doslovno nekoliko klikova.

Uporaba *deepfakea*

Zbog brojnih primjera s interneta, većina ljudi vjerojatno misli da se *deepfake* koristi samo za zabavu. Tako su neke od najpoznatijih *deepfake* videosnimki one u kojima Jim Carrey „glumi“ u scenama Jacka Nicholsona; govor Obame koji zapravo uopće nije njegov, već glumca Jordana Peelea; scena Jerryja Seinfelda kako „glumi“ u scenama filma „Pakleni šund“; račun na TikToku lažnoga Toma Cruisea koji je napravio *startup* Metaphysic i koji je toliko realan da gotovo nitko ne može prepoznati da je lažan, a isti je *startup* uporabom *deepfakea* došao do finala Američkog supertalenta;¹⁶ u Južnoj Koreji lažna *deepfake* voditeljica u hitnim slučajevima vodi vijesti;¹⁷ pojavili su se i *deepfake* *influenceri*, neki i s milijunima pratitelja,¹⁸ a broj drugih

sličnih primjera s interneta praktički je beskonačan. Usto, *deepfake* se koristi i u umjetnosti pa tako već postoje fotografska natjecanja u kojima pobjeđuju računalno generirane slike,¹⁹ a hollywoodski glumci i scenaristi dobar su dio 2023. godine štrajkali među ostalim i zbog opasnosti da bi umjetna inteligencija mogla zamijeniti glumce i scenariste.²⁰ Iako se čini da se *deepfake* upotrebljava većinom u zabavne i umjetničke svrhe, njegova upotreba uopće nije tako bezazlena. *Deepfake* je svoju uporabu naravno pronašao i u svijetu kriminala pa se tako lažne snimke nečijeg glasa već koriste na brojne nezakonite načine, od lažnih otmica i ucjena do lažnih telefonskih sklapanja ugovora, potvrđivanja bankovnih transakcija i dr., najčešće kako bi se pribavila neprikladna imovinska korist, koja je često i veoma velika,²¹ a iz *deepfake* svijeta više nije izuzeta ni politika ni politička promidžba.²² Međutim, sve to čini tek mali dio uporabe *deepfake* tehnologije jer je čak 96 % *deepfake* sadržaja izrađeno u pornografske svrhe,²³ a gotovo uvijek bez ikakvog pristanka

¹⁶ Kahn, J.: Deepfakes are stealing the show on 'America's Got Talent.' Will they soon steal a lot more too?, Fortune. Dostupno na: <https://fortune.com/2022/09/06/deepfakes-america-s-got-talent-metaphysic-fraud-metaverse/> (18.8.2023.)

¹⁷ Debusmann Jr., B.: Deepfake is the future of content creation, BBC. Dostupno na: <https://www.bbc.com/news/business-56278411> (6.8.2023.)

¹⁸ Hsu, T.: These Influencers Aren't Flesh and Blood, Yet Millions Follow Them, New York Times. Dostupno na: <https://www.nytimes.com/2019/06/17/business/media/miquela-virtual-influencer.html> (14.9.2023.)

¹⁹ Grierson, J.: Photographer admits prize-winning image was AI-generated, The Guardian. Dostupno na: <https://www.theguardian.com/technology/2023/apr/17/photographer-admits-prize-winning-image-was-ai-generated> (2.8.2023.)

²⁰ Webster, A.: Actors say Hollywood studios want their AI replicas - for free, forever, The Verge. Dostupno na: <https://www.theverge.com/2023/7/13/23794224/sag-aftra-actors-strike-ai-image-rights> (2.8.2023.)

²¹ Anikin, D.: Don't believe your ears: voice deepfakes, Kaspersky. Dostupno na: <https://www.kaspersky.com/blog/audio-deepfake-technology/48586/> (10.8.2023.)

²² Hsu, T., Lee Myers, S.: A.I.'s Use in Elections Sets Off a Scramble for Guardrails, The New York Times. Dostupno na: <https://www.nytimes.com/2023/06/25/technology/ai-elections-disinformation-guardrails.html> (28.8.2023.)

²³ Ajder, H.; Patrini, G.; Cavalli, F.; Cullen, L.: The State of Deepfakes: Landscape, Threats, and Impact, September 2019. Dostupno na: https://regmedia.co.uk/2019/10/08/deepfake_report.pdf (9.8.2023.)

osoba čijim se slikama manipulira. *Deepfake* pornografija u najvećoj mjeri prikazuje poznate osobe u eksplicitnim scenama, međutim koristi se i u svrhu rušenja nečijeg ugleda, lažne osvetničke pornografije i dr. Opseg ovoga problema dokazuje i reakcija hrvatskoga zakonodavca koji je izmjenama Kaznenog zakona iz 2021. godine²⁴ u čl. 144.a uveo novo kazneno djelo naziva „zlouporaba snimke spolno eksplicitnog sadržaja“, a u st. 2. istog članka naveo da će se kazniti onaj „tko uporabom računalnog sustava ili na drugi način izradi novu ili preinači postojeću snimku spolno eksplicitnog sadržaja i tu snimku uporabi kao pravu te time povrijedi privatnost osobe na toj snimci“. Time je zakonodavac zapravo definirao *deepfake* spolno eksplicitnog sadržaja za koji je zapriječio kaznu zatvora do jedne godine, a ako je „snimka postala dostupna većem broju osoba“, zapriječena je kazna zatvora do tri godine. Međutim, iako se *deepfake* prije svega koristi u eksplicitne svrhe, velika opasnost javlja se u još jednom aspektu – kaznenom postupku, odnosno u aspektu korištenja snimki kao dokaza u dokaznom postupku.

Olakšavanjem stvaranja *deepfake* sadržaja općenito se drastično smanjuje povjerenje u autentičnost snimaka i povećava skeptičnost cijeloga društva prema digitalnim sadržajima. U društvu koje živi na internetu, koji je prepun manipuliranih slika i snimaka, a s druge je strane i pun optužbi da su upravo te slike i snimke lažirane, ljudi gube povjerenje te počinju sumnjati u sve. Američki kongres još je u pismu iz 2018. godine naveo: „Brisanjem granica između činjenica i fikcije, *deepfake* tehnologija mogla bi potkopati povjerenje javnosti u snimljene slike i videozapise kao objektivne prikaze stvarnosti.“²⁵ Posljedično svemu tome, gubi se i važnost snimki

kao vjerodostojnoga dokaza činjenica u društvu, što bi posebno moglo doći do izražaja u kaznenom postupku. Ono što je do prije nekoliko godina bio „apsolutni“ dokaz o počinjenju nekog kaznenog djela, koji je gotovo jedini mogao pružiti potrebnu nedvojbenu sigurnost prilikom osuđujuće presude, polako se pretvara u najboljem slučaju u dokaz na koji svi gledaju sa skepsom, a u najgorem u dokaz koji neće imati gotovo nikakvu uvjerenost ni važnost te će biti samo jedna u nizu indicija koja može, ali i ne mora dokazivati ono što prikazuje.

Opasnosti *deepfakea* u kaznenom postupku

Iz svega prethodno navedenoga lako se može zaključiti da se *deepfake* može (zlo)upotrebljavati u kaznenom postupku. Za početak, valja napomenuti kako je moguća i pozitivna upotreba *deepfakea* u kaznenom postupku, npr. *deepfake* bi mogao sakriti identitet zaštićenog svjedoka, a da pritom mimike i geste svjedoka ostanu nepromijenjene i sl., međutim, većina potencijalne upotrebe *deepfakea* u kaznenom postupku ipak je negativna.

Javlja se tri osnovna problema s *deepfakeom* u kaznenom postupku.

Najprije se valja osvrnuti na ono najočiglednije – predlaganje *deepfake* uratka kao lažnog dokaza u postupku. Ne treba mnogo mašte da bi se zamislilo na koje sve načine okrivljenik ili netko treći može manipulirati slikama, audio i video dokazima kako bi prikazao da se nešto nije dogodilo ili lažno prikazao kako se dogodilo nešto što se zapravo nije dogodilo. Tako bi oštećenik u postupku zbog kaznenog djela nasilja u obitelji lako mogao napraviti audiosnimku koja bi mogla prikazivati scene nasilja ili motive za nasilje, dok bi okrivljenik mogao napraviti snimku koja ga prikazuje kao nevinog i sl. Netko zlonamjeran mogao bi pomoću *deepfake* tehnologije

²⁴ Narodne novine br. 84/21.

²⁵ Pismo Kongresa SAD-a. Dostupno na: <https://schiff.house.gov/imo/media/doc/2018-09%20ODNI%20Deep%20Fakes%20letter.pdf> (21.8.2023.)

ubaciti nečije lice u snimku kaznenog djela ili napraviti videosnimku na kojoj neka osoba svojim glasom govori nešto što uopće nije rekla, a da gotovo svima to izgleda kao nesporna istina. Iako se navedena djela ubrajaju u kaznena djela „sprječavanja dokazivanja“ iz čl. 306. st. 2. Kaznenog zakona²⁶, koji navodi sljedeće: „Tko s ciljem da spriječi ili znatno oteža dokazivanje u postupku pred sudom (...) krivotvori dokaz, ili tko podnese takav dokaz znajući da je riječ o krivotvorini kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina“, to ne mijenja potencijalnu opasnost. Dakle, najprije imamo opisanu opasnost upotrebe *deepfake* uradaka kao dokaza, a za koje bi i odvjetnik mogao kazneno odgovarati ako bi svjesno predložio krivotvorinu kao dokaz u postupku. Najpoznatiji takav slučaj uporabe *deepfakea* kao dokaza dolazi iz Ujedinjenog Kraljevstva, i to iz brakorazvodne parnice u kojoj je supruga pokušala lažno prikazati muža kao nasilnika koji prijeti, a sve pomoću *deepfake* audiosnimke koju je generirala iz snimaka njegova glasa pomoću alata s interneta.²⁷

S druge strane imamo opasnost tzv. *deepfake* obrane i (u ovom trenutku vjerojatniju) opasnost da će druga strana ili okrivljenik u bezizlaznim situacijama tvrditi da su i autentične fotografije i snimke zapravo *deepfake* i osporavati njihovu vjerodostojnost paušalno se pozivajući na napredak tehnologije i umjetnu inteligenciju te na taj način pokušati dovesti u sumnju autentičnost i onih pravih snimaka za koje do prije nekoliko godina nije bilo nikakve mogućnosti osporavanja, a što neki smatraju čak i

većom opasnosti od *deepfake* uradaka *per se*.²⁸ Samo postojanje *deepfakea* zapravo čini vjerojatnijim da će druga strana osporavati neke dokaze, iako za to i nema opravdanog razloga, samo kako bi bacila sumnju na autentične dokaze.²⁹ Iako odvjetnik ima pravo i dužnost postaviti obranu svog branjenika kako on to smatra najboljim te unatoč tome što zapravo nema pravila koja bi zabranjivala navedenu praksu, pa tako ni zakoni ni Kodeks odvjetničke etike (koji u vezi s dokazivanjem navodi samo ovo: „Odvjetnik ne smije braniti ili rasterećivati svog branjenika tako što će krivnju svaljivati na druge suoptuženike, odnosno povećavati njihovu krivnju kako bi umanjio krivnju svog branjenika.“)³⁰ ne brane odvjetniku svjesno osporavati autentične dokaze, takva bi se praksa ipak mogla smatrati u najmanju ruku neetičnom i nemoralnom te bi se morala izbjegavati zbog zadržavanja povjerenja u sudove i pravosudni sustav u cjelini, a bila bi i suprotna odvjetničkoj prisezi, kojom odvjetnici prisežu da će svoju dužnost obavljati savjesno te paziti na ugled odvjetništva.³¹ Odvjetnici bi morali gledati dalje od kratkoročnog cilja pobjede u određenom predmetu ili pojedinoj raspravi i uzeti u obzir širu sliku koju bi lažne *deepfake* optužbe mogle imati na

²⁶ Kazneni zakon, Narodne novine br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23.

²⁷ Ryan, P.: ‘Deepfake’ audio evidence se din UK court to discredit Dubai dad, *The National News*. Dostupno na: <https://www.thenationalnews.com/uae/courts/deepfake-audio-evidence-used-in-uk-court-to-discredit-dubai-dad-1.975764> (21.8.2023.)

²⁸ Hao, K.: The biggest threat of deepfakes isn't the deepfakes themselves, *MIT Technology Review*. Dostupno na: <https://www.technologyreview.com/2019/10/10/132667/the-biggest-threat-of-deepfakes-isnt-the-deepfakes-themselves/> (19.8.2023.)

²⁹ Ferraro, M.; Gurney, B.: The Other Side Says Your Evidence Is A Deepfake. Now What? Dostupno na: <https://www.wilmerhale.com/insights/publications/20221221-the-other-side-says-your-evidence-is-a-deepfake-now-what>, (21.8.2023.)

³⁰ Kodeks odvjetničke etike, Narodne novine br. 64/2007., 72/2008., 64/2018., 52/2021., 83/2021., 81/2022.

³¹ Čl. 51. Zakona o odvjetništvu, Narodne novine br. 09/94, 117/08, 50/09, 75/09, 18/11, 126/21.

pravni sustav,³² međutim realnost je ipak kako će mnogi odvjetnici početi koristiti tzv. *deepfake* obranu kako bi bacili sumnju na optužujuće dokaze bez obzira na šire posljedice za društvo i pravni sustav u cjelini. S obzirom na sve opasnosti i posljedice do kojih bi mogla dovesti široko rasprostranjena *deepfake* obrana, pitanje je ne bi li trebalo uvesti neka, barem etička pravila koja bi spriječila ili otežala namjerne lažne optužbe za neautentičnost dokaza koji se iznose samo s ciljem bacanja sumnje na prave i autentične dokaze. Međutim, i unatoč nedostatku takvih pravila, odvjetnici bi trebali izbjegavati takve obrane radi dobra cijeloga pravnog sustava.

Treća opasnost ne odnosi se na konkretne slučajeve na sudu, već na to što bi raširenost i jednostavnost stvaranja *deepfakea* mogla dovesti do pada povjerenja i povećanja sumnje u vjerodostojnost i autentičnost svih digitalnih dokaza, a posebice video i audio snimaka. Ljudi vole vjerovati vlastitim očima, posebice kad nešto vide u obliku videosnimke, a kako raste znanje ljudi o *deepfake* tehnologiji, tako automatski pada njihovo povjerenje i u one autentične snimke za koje sad imaju razloga sumnjati da su možda lažne, što bi moglo dovesti do erozije sustava dokazivanja u kojem više nitko neće biti siguran u autentičnost dokaza.³³ Jednostavno rečeno, veće znanje o samom postojanju *deepfakea* smanjuje povjerenje u ikakve digitalne sadržaje, posebice kada postane jasno koliko ih je lako izrađivati, a rušenjem povjerenja u ikakve dokaze ruši

se i mogućnost dokazivanja ičega, a time i smisao i svrha pravosudnog sustava.

Iako u hrvatskoj sudskoj praksi zasad nema slučajeva koji bi uključivali *deepfake* (a nema ga ni u stručnim pravnim člancima), primjeri (većinom iz SAD-a, ali samo je pitanje vremena kada će to doći u Hrvatsku) pokazuju da stranke i odvjetnici već nekoliko godina pokušavaju osporavati (autentične) dokaze suprotne strane tvrdnjama da se zapravo radi o *deepfake* uradcima.³⁴ Dakle, koriste gore opisanu *deepfake* obranu. Tako su odvjetnici kompanije Tesla tvrdili da su izjave Elona Muska o mogućnostima samovozećih automobila zapravo *deepfake* (što im nije prošlo na sudu),³⁵ a slične tvrdnje imali su i odvjetnici okrivljenih za nered pred američkim Kongresom 6. siječnja 2021., koji su također tvrdili da su snimke njihovih klijenata zapravo *deepfake*.³⁶ Iako te obrane sudovi nisu prihvatili, a odvjetnici ih koriste kao zadnji pokušaj osporavanja optužbe u beznadnim situacijama, već i sama mogućnost stvaranja vjerodostojnih lažnih uradaka dovodi do velike opasnosti jer budi (često neopravdanu) sumnju porotnika i sudaca i u one inače vjerodostojne i autentične dokaze. Može se pretpostaviti kako će sudovi vjerojatno s više pozornosti ocjenjivati videosnimke kao dokaze, a možda će im biti potrebna i potvrda ostalim dokazima kako bi

³⁴ Bond., S.: People are trying to claim real videos are deepfakes. The courts are not amused. Dostupno na: <https://www.npr.org/2023/05/08/1174132413/people-are-trying-to-claim-real-videos-are-deepfakes-the-courts-are-not-amused> (25.8.2023.)

³⁵ The Guardian, Elon Musk's statements could be 'deepfakes', Tesla defence lawyers tell court. Dostupno na: <https://www.theguardian.com/technology/2023/apr/27/elon-musks-statements-could-be-deepfakes-tesla-defence-lawyers-tell-court> (2.8.2023.)

³⁶ Tillman, Z.: The Defense In The First Jan. 6 Trial's Closing Argument: Maybe The Evidence Is Fake, BuzzFeedNews. Dostupno na: <https://www.buzzfeednews.com/article/zoe-tillman/guy-refitt-capitol-riot-trial-defense> (15.9.2023.)

³² Pfefferkorn, R.: „Deepfakes“ in the Courtroom, Boston University Public Interest Law Journal, Vol. 29, No. 2, 2020. Dostupno na: <https://ssrn.com/abstract=4321140> (30.8.2023.)

³³ Delfino, R. A.: Deepfakes on Trial: A Call To Expand the Trial Judge's Gatekeeping Role To Protect Legal Proceedings from Technological Fakery, 74 HASTINGS L.J. 293 (2023). Dostupno na: https://repository.uchastings.edu/hastings_law_journal/vol74/iss2/3 (29.8.2023.)

postigli nedvojbenu sigurnost koju traži hrvatsko zakonodavstvo za osuđujuću presudu u kaznenom postupku.

Iako neki navode kako su sudovi do sad pokazali otpornost na „generacije i generacije“ krivotvorina, da su alati poput Photoshopa dostupni već desetljećima, da krivotvorenje dokaza postoji otkad postoje dokazi te da je *deepfake* samo sljedeći korak u tome,³⁷ drugi su ipak oprezniji te navode kako su s obzirom na težinu koja se daje videosnimkama kao dokazima, i rizici vezani uz manipulaciju videosnimkama mnogo ozbiljniji.³⁸

Rješenja

Što je onda rješenje? Koje su zapravo današnje mogućnosti sudova u suzbijanju korištenja *deepfake* uradaka kao dokaza te u suzbijanju lažnih optužbi za *deepfake* na račun autentičnih snimaka? S obzirom na to da nitko nije uspio u suzbijanju tehnologije, pa tako ni potencijalna zabrana *deepfakea* ne bi donijela rezultate, moraju se naći načini na koje valja živjeti s tom tehnologijom.

Dva su glavna (tehnološka) pristupa rješavanju tog problema – aktivni i pasivni. S jedne je strane aktivni pristup koji predlaže i pokušava unaprijed označiti slike i snimke (nepromjenjivim digitalnim vodenim žigom) već u trenutku njihova snimanja, pomoću čega bi se kasnije lako moglo provjeriti je li snimkom manipulirano i ako jest, na koji način.³⁹ Međutim, pitanje je koliko je to doista moguće i koliko bi takav sustav bio uspješan, posebice s obzirom na to

da danas već svi mobiteli obrađuju fotografije u trenutku fotografiranja te je već i prije spremanja moguće „izbrisati“ i premješati ljude na fotografijama, mijenjati pozadine i sl.,⁴⁰ čime se fotografijama manipulira već u trenutku snimanja ili neposredno nakon toga.

Moguće je i naknadno označivanje *deepfake* sadržaja pa je tako NR Kina već odredila da sav *deepfake* sadržaj mora biti jasno označen kao modificiran,⁴¹ Twitter/X *deepfake* videouratke označava bilješkama ispod videosnimke kao manipulirane, a Europska komisija u prijedlogu Akta o umjetnoj inteligenciji u čl. 52. st. 3. navela je: „Korisnici UI sustava koji stvara ili manipulira slikovnim sadržajem, audiosadržajem ili videosadržajem u kojem postoji znatna sličnost s postojećim osobama, predmetima, mjestima ili drugim subjektima ili događajima te koji bi se nekoj osobi netočno činio vjerodostojnim ili istinitim (*deep fake*) moraju navesti da je taj sadržaj umjetno stvoren ili da je njime manipulirano. Međutim, prvi podstavak ne primjenjuje se ako je uporaba zakonski odobrena za otkrivanje, sprečavanje, istragu i kazneni progon kaznenih djela ili je nužna za ostvarivanje prava na slobodu izražavanja i prava na slobodu umjetnosti i znanosti zajamčenih Poveljom EU-a o temeljnim pravima, pri čemu se primjenjuju odgovarajuće mjere za zaštitu prava i sloboda trećih strana.“⁴² Dakako, europska je formulacija labilnija i uz dopuštene iznimke, međutim svakako ostaje pitanje realne primjene i provedbe

³⁷ Pfefferkorn, op. cit.

³⁸ Reynolds, M.: Courts and lawyers struggle with growing prevalence of deepfakes, Abajournal. Dostupno na: <https://www.abajournal.com/web/article/courts-and-lawyers-struggle-with-growing-prevalence-of-deepfakes> (22.8.2023.)

³⁹ Korus, P.; Memon, M.: Neural Imaging Pipelines - the Scourge or Hope of Forensics? Dostupno na: <https://arxiv.org/pdf/1902.10707.pdf> (27.8.2023.)

⁴⁰ Parham, J., None of Your Photos Are Real. Dostupno na <https://www.wired.com/story/google-pixel-8-artificial-intelligence-photos/> (17.10.2023.)

⁴¹ Office of the Central Cybersecurity and Informatization Commission. Dostupno na: http://www.cac.gov.cn/2022-12/11/c_1672221949318230.htm (22.8.2023.)

⁴² Prijedlog uredbe Akta o umjetnoj inteligenciji. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021PC0206> (22.8.2023.)

navedenih odredbi i spomenutog digitalnog „označivanja“ slika i snimaka te koliko je realno moguće da navedeno zaživi u praksi, a neki su zabrinuti i oko moguće povrede privatnosti tog rješenja.⁴³

Drugi način borbe protiv *deepfakea* neki nazivaju pasivnim pristupom, odnosno kao jedno od mogućih rješenja nudi se forenzična analiza audio ili video snimaka kako bi se pomoću računala i programa utvrdilo je li neki uradak *deepfake* ili autentična snimka. Dakle, (privremeno) rješenje ocjene sumnjivih uradaka kao dokaza u sudskim postupcima jest sudsko vještačenje koje bi proveli računalni i drugi stručnjaci koji bi umjetnu inteligenciju i algoritme iskoristili za suzbijanje zlouporaba te iste umjetne inteligencije. Dakako, za provedbu toga potrebni su stručnjaci s mnogo znanja u širokim područjima, poput programiranja, umjetne inteligencije, vizualnih sadržaja i dr., kojih trenutačno gotovo sigurno nema dovoljno, a moguće da bi jedno vrijeme u Hrvatskoj jedini koji bi mogao provesti takvo vještačenje bio Centar za forenzična ispitivanja istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“. Forenzični stručnjaci koji bi dobili zadatak utvrđivanja vjerodostojnosti nekog *deepfakea* morali bi provesti složene digitalne analize sadržaja kako bi utvrdili je li dirano u originalnost slike, audio-snimke ili videosnimke. Neki alati koji bi u tome mogli pomoći već postoje, a istraživanja u tom području sve su intenzivnija. Tako je kompanija Facebook/Meta provela natjecanje za najbolji alat za otkrivanje *deepfakea* (pobjednički alat imao je točnost od samo 65 %),⁴⁴ dok je Intel predstavio alat za otkrivanje

deepfakea za koji tvrdi da ima točnost 96 %, a rezultate pokazuje u nekoliko sekundi.⁴⁵ U SAD-u je predložen zakon kojim bi se osnovalo posebno tijelo za obranu od *deepfakea*, koji međutim nije prihvaćen.⁴⁶ Tako je ovo područje u rapidnom razvoju, a istraživanja traju već nekoliko godina, potrebno je još dosta rada kako bi uopće pravni stručnjaci i sudionici u postupcima, ponajprije odvjetnici i suci, a i šira javnost, prihvatili kako slike i snimke više nisu „apsolutni“ dokaz koji nešto definitivno i nedvojbeno opovrgava ili potvrđuje. Poseban je problem to što su istraživanja pokazala da su ljudi zapravo veoma loši u prepoznavanju *deepfake* videosnimaka, a usto još i drastično precjenjuju svoje sposobnosti prepoznavanja lažnih videouradaka pa čak i kada im se poveća svijest o postojanju *deepfake* tehnologije, a češće griješe tako da *deepfake* videouratke smatraju autentičnima nego obratno.⁴⁷ Još je više posla potrebno kako bi se došlo do alata koji bi prije svega na siguran, ali i relativno brz, jednostavan i jeftin način mogli utvrditi radi li se o *deepfake* sadržaju. Zapravo je riječ o igri mačke i miša. Kad god alati za otkrivanje *deepfakea* dostignu razinu na kojoj lako mogu prepoznati zlouporabu, metode zlouporabe se poboljšaju te je opet potrebno određeno vrijeme kako bi se alati prilagodili novim tehnikama manipulacije.

Međutim, nije rješenje ni u određivanju vještačenja svih dokaza za koje otkrivenik ili neka strana u postupku

na: <https://arxiv.org/pdf/2006.07397.pdf> (28.8.2023.)

⁴³ Intel. Dostupno na: <https://www.intel.com/content/www/us/en/newsroom/news/intel-introduces-real-time-deepfake-detector.html#gs.ie8qbh> (28.8.2023.)

⁴⁴ Deepfake Task Force Act. Dostupno na: <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/senate-bill/2559> (28.8.2023.)

⁴⁷ Köbis, N. C.; Doležalová, B.; Soraperra I.: Fooled twice: People cannot detect deepfakes but think they can, *iScience*, Volume 24, Issue 11, 2021. Dostupno na: <https://doi.org/10.1016/j.isci.2021.103364> (28.8.2023.)

⁴³ Leetaru, K.: Why Digital Signatures Won't Prevent Deep Fakes But Will Help Repressive Governments, *Forbes*. Dostupno na: <https://www.forbes.com/sites/kalevleetaru/2018/09/09/why-digital-signatures-wont-prevent-deep-fakes-but-will-help-repressive-governments/> (26.8.2023.)

⁴⁴ Dolhansky, B. et al.: The DeepFake Detection Challenge (DFDC) Dataset. Dostupno

tvrdi da su *deepfake* jer bi to moglo dovesti do velikih zlouporaba te do drastičnog odugovlačenja i poskupljenja postupka, već bi suci i sudačka vijeća sama morala procijeniti u kojim se situacijama radi o opravdanoj sumnji na autentičnost dokaza, a u kojima se radi o zlouporabi procesnih prava te u takvim slučajevima upotrijebiti svoje procesne mogućnosti odbijanja izvođenja dokaza iz čl. 421. ZKP/08., uskraćivanja prava na radnju „stranci, branitelju, oštećeniku, opunomoćeniku ili zakonskom zastupniku koji u kaznenom postupku svojom radnjom očigledno zloupotrebljava pravo iz ovog Zakona“ iz čl. 11. st. 4. ZKP/08., a također imaju i mogućnost novčanog kažnjavanja branitelja do 50.000,00 kuna na temelju čl. 397. st. 1. ako su njegovi postupci očigledno upravljani na odugovlačenje kaznenog postupka. Neki predlažu da u sumnji sudovi teret dokazivanja autentičnosti predloženoga dokaza prebace na predlagatelja tog dokaza koji bi bio dužan uvjeriti sud i drugu stranu da nema razloga za sumnju u autentičnost tog dokaza.⁴⁸ Iako su sudovi neskloni odbijanju dokaznih prijedloga obrane zbog opasnosti od vraćanja postupka na ponovno suđenje od strane višeg suda zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, Ustavni sud je u odluci iz 2023. naveo kako „o pravičnosti postupka uslijed odbijanja dokaznih prijedloga obrane, valja poći od pitanja: a) je li obrana svoj zahtjev za izvođenje određenog dokaza obrazložila i objasnila značaj tog dokaza za utvrđenje odlučnih činjenica o kojima ovisi odluka o biti stvari ili koje mogu ojačati poziciju obrane, b) jesu li sudovi razmotrili važnost predloženog dokaza i dali dovoljne razloge za odbijanje tog dokaznog prijedloga obrane, i u konačnici c) kakav je utjecaj odbijanja dokaznog prijedloga obrane imao na pravičnost postupka, odnosno je li umanjio pravičnost postupka sagledanog u cjelini.“⁴⁹ Iz ovoga se može vidjeti da sudovi raspolažu s dovoljno procesnih mogućnosti i alata kako bi mogli postupak provesti brzo i učinkovito, ali uz potrebu finog razlikovanja stvarnih potreba vještačenja od onih koje su usmjerene samo na odugovlačenje.

⁴⁸ Takvo rješenje bilo je primjenjivano na sudovima u SAD-u u začetcima predlaganja fotografija, rendgena i snimaka kao dokaza pred sudom.

⁴⁹ Presuda Ustavnog suda RH broj U-III-3249/2020. Dostupno na: <https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C12589EC002EA03B/%24FILE/U-III-3249-2020.pdf> (23.8.2023.)

Međutim, pravo je pitanje što će biti kada dođemo do situacije u kojoj se više nikako neće moći razlikovati stvarna snimka od *deepfakea*. Hoće li se pronaći neki novi načini otkrivanja i sprječavanja zlouporaba ili će to doista biti kraj videosnimke kao „apsolutnog“ dokaza u kaznenom postupku?

Zaključak

Deepfake ulazi u sve pore društva pa tako i u pravosudni sustav te bi mogao drastično promijeniti ulogu slika, audiosnimaka i videosnimaka kao dokaza u kaznenom postupku. S jedne strane opasnost od uporabe *deepfake* dokaza u postupku mogla bi se (djelomično) riješiti vještačenjem sumnjivih snimaka koje bi proveli sudski vještaci stručnjaci. Alati za takva vještačenja trenutačno su dostupni, ali nemaju potpunu sigurnost prilikom utvrđivanja je li neka slika ili snimka *deepfake* ili nije. Međutim, pravo je pitanje hoće li se ikada pojaviti alati koji će nedvojbeno moći utvrditi autentičnost snimaka i što će biti s takvim dokazima kada dođemo u situaciju u kojoj se nijednim alatom neće moći utvrditi autentičnost uradaka? Hoće li to značiti kraj takvih dokaza u postupku ili će pravni sustav iznaći rješenje kao i uvijek dosad?

S druge strane, pojavom *deepfake* dokaza u postupku javlja se još veća i možda nerješiva opasnost da će se svi digitalni dokazi u postupku pretvoriti iz onih nespornih u dokaze u koje zbog lake mogućnosti manipulacije više nitko neće imati povjerenja. *Deepfake* manipulacija gledatelja dovodi do egzistencijalnih pitanja, dovodi u sumnju cijelu stvarnost te se gledatelj počinje pitati je li išta od viđenoga bilo zapravo stvarno i gubi povjerenje u bilo što viđeno. U tom gubitku povjerenja u sve zapravo je i najveća opasnost *deepfakea*. Čovjek više ne može vjerovati svojim očima te postaje nesiguran i u ono što donedavno uopće nije dovodio u sumnju.

Jasno je da (video)snimka kao dokaz u kaznenom postupku više neće imati onu snagu i važnost koju je imala dosad te će izgubiti ulogu „apsolutnog“ dokaza u postupku, međutim, možemo se nadati da će pravosudni sustav i ovaj put iznaći rješenje kao i mnogo puta dosad u povijesti te da *deepfake* neće doista biti kraj (video)snimke kao apsolutnog dokaza u postupku.

„Nepostojeća” sudska odluka

Kako život donosi različite životne i pravne situacije, a nijedan ih zakon ne može izrijeком sve predvidjeti, u pravosudnoj praksi, istina rijetko, događaju se slučajevi i tzv. nepostojećih sudskih odluka.

Dakle, riječ je o sudskim odlukama koje su donesene kao materijalizirani akti sudske vlasti i koje postoje u stvarnom materijalnom obliku kao presude ili rješenja, ali koje u pravnom smislu ne postoje i ne mogu, odnosno ne bi smjele prouzrokovati nikakvo djelovanje.

Do takvih situacija može doći iz različitih razloga, ali uvijek zbog određene greške suda.

Primjer nepostojećih presuda mnogima je poznat iz davnog slučaja u hrvatskom pravosuđu kada je jedna osoba suca jednostavno „izmišljala” presude, u suradnji s odvjetnikom kao izmišljenim zastupnikom tužitelja, koje su stvarno postojale kao pravomoćni akt i imale svoj poslovni broj, imale formalnu potvrdu iskazivanja svoje „pravomoćnosti” premda se nikakav stvarni postupak nije vodio, nikakav tužitelj stvarno nije postojao, nikakve stvarne obveze u realnom životu nisu nastale niti je formalni tuženik ikada dobio ikakvu takvu tužbu niti je sudjelovao u takvom izmišljenom postupku, a što je sve na kraju završilo u kaznenom gonjenju i kaznenim presudama prema tadašnjim akterima kreiranja takvih presuda.

Takav ekstreman slučaj tzv. nepostojeće presude kao posljedice kaznenog djela nije predmet ovog članka iako je temeljni smisao razloga nepostojanja takvih presuda kao presuda isti: za njihovo donošenje stvarno nije bilo

ovlaštenog tužitelja niti zakonskoga pravnog interesa.

Predmet su ovog članka situacije koje su se dogodile u konkretnoj praksi hrvatskih sudova kada su određene odluke (konkretno, kod jednog suda to je presuda iz 1991. godine, a kod drugog suda rješenje iz 2019. godine) donesene bez ikakvoga počinjenja kaznenog djela, nego su donesene zbog pogrešnog rada suda.

Prvi je primjer situacija kada je svojevremeno jedan općinski sud po zahtjevu tužitelja, koji je postavio uz glavni i alternativni tužbeni zahtjev za slučaj da sud odbije prvopostavljeni zahtjev, svojom presudom pod točkom I. prihvatio u cijelosti prvopostavljeni tužbeni zahtjev, ali je istovremeno i točkom II. dispozitiva iste presude – odbio alternativni zahtjev!

Pritom je sud u obrazloženju svoje prvostupajnske presude čak naveo da o alternativnom zahtjevu nije ni odlučivao.

Dakle, u tom konkretnom slučaju postoje dva razloga za utvrđivanjem da bi se u odnosu na točku II. takve presude (glede alternativnog zahtjeva koji je odbijen) radilo o tzv. nepostojećoj presudi.

Prvi je razlog to što za donošenje odluke u vezi s alternativnim zahtjevom nije postojala osoba tužitelja, s obzirom na to da se u takvoj situaciji pravni interes i zahtjev tužitelja u cijelosti iscrpljuje u prihvaćanju prvopostavljenoga tužbenog zahtjeva pa glede alternativnog zahtjeva više ne postoji ni alternativni zahtjev, ni tužitelj koji bi tražio pravorijek po takvom zahtjevu.

Drugi je razlog u činjenici da je sud sam u obrazloženju svoje odluke naveo da o alternativnom zahtjevu nije ni

.....
 Piše:
**Jadranko
 Črnko,**
 odvjetnik u
 Zagrebu

odlučivao u smislu provođenja ikakvih dokaza i utvrđenja ikakvih činjenica, a što znači da sudac nije upotrijebio apsolutno nikakvu intelektualnu aktivnost ocjenjivanja utemeljenosti ili neutemeljenosti tog alternativnog zahtjeva – ali je unatoč tome donio odluku u materijaliziranom obliku sudske presude.

Postavlja se pitanje kako u takvom slučaju postupiti.

Ponajprije treba upozoriti na opasnost koja iz takve presude glede točke II. proizlazi. Naime, ako bi tuženik podnio žalbu protiv točke I. presude (za što nedvojbeno ima pravni interes jer je presuđeno protiv tuženika) i ako bi njegova žalba bila usvojena, tada bi se tužitelj našao u situaciji da u ponovljenom postupku njegov prvopostavljeni tužbeni zahtjev bude na kraju možda i pravomoćno odbijen, a sud više ne bi mogao odlučivati o njegovu alternativnom zahtjevu jer taj zbog „pravomoćnosti“ glede točke II. (alternativnog zahtjeva) više ne postoji, odnosno jer je alternativni zahtjev već „prethodno“ odbijen. Tako bi se tužitelj mogao naći u situaciji da više uopće ne bi mogao tražiti odlučivanje o svojem alternativnom zahtjevu koji je možda utemeljen – s obzirom na to da bi se glede prijašnjega alternativnog zahtjeva imalo smatrati da se radi o *res iudicata*.

Napokon, moguće je i da drugostupanjski sud preinači prvostupanjsku presudu glede točke I. i odbije tužitelja, a što bi takvu presudu odmah činilo pravomoćnom. A kako nitko nije problematizirao točku II. tužbenog zahtjeva – taj bi se „alternativni“ zahtjev također smatrao presuđenom stvari.

Najjednostavnije bi bilo reći da bi u takvom slučaju tužitelj trebao podnijeti žalbu protiv točke II. (protiv odluke o alternativnom zahtjevu) – ali takvo bi postupanje stvarno bilo protiv svih temeljnih načela Zakona o parničnom postupku.

Naime, tužitelj kojem je njegov prvopostavljeni tužbeni zahtjev u cijelosti

usvojen, prije svega nema pravnog interesa za podnošenjem žalbe. Drugo, nakon usvajanja prvopostavljenog zahtjeva tužitelja smatra se da više ne postoji alternativni zahtjev u konkretnom predmetu, kao ni tužitelj tog alternativnog zahtjeva. Treće, kada bi drugostupanjski sud odlučivao o takvoj žalbi tužitelja protiv točke II. (alternativnog zahtjeva koji je odbijen) – stvarno bi odlučivao o tužbenom zahtjevu koji ne postoji (jer je prvopostavljeni tužbeni zahtjev usvojen u cijelosti) i po zahtjevu tužitelja koji ne postoji i nema pravnog interesa (jer je njegov zahtjev i pravni interes iscrpljen usvajanjem njegova prvopostavljenog zahtjeva).

Sukladno navedenom, očigledno je da za ispravljanje takve pogreške suda nije primjeren put žalbe jer bi se napadala presuda koja stvarno „ne postoji“.

U tom kontekstu, još je pokojni profesor Siniša Triva, kao vrsni teoretičar parničnog procesnog prava, u svojem udžbeniku „Građansko procesno pravo I“ (drugo prerađeno izdanje, Narodne novine, 1972., str. 575, & 146/3, podnaslov „Nepostojeća presuda (*judgment, acte inexistent*)“) naveo: „Neke povrede odredaba parničnog postupka toliko su značajne da *zbog njihova postojanja akt koji bi trebalo da bude presuda ne može steći svojstvo presude*. Donesena odluka pravno ne predstavlja presudu. Sa stajališta procesnog prava ona je jedno ništa, nepostojeća presuda (*acte, jugement inexistent*). Budući da nema presude, nema ni objekta pobijanja. Prema tome nema ni pretpostavaka za podnošenje pravnog lijeka. Sve što bi u takvim okolnostima procesno bilo moguće, to je da se, ako za to postoji neposredan pravni interes kod određenih stranaka, *deklaratornom odlukom konstatira nepostojanje sudske presude*.”

Kako je svaka sudska presuda javni akt koji djeluje kao nedvojbeno vjerodostojan akt, smatram da bi u slučaju takvih nepostojećih sudskih odluka deklaratornu odluku o nepostojanju takvog

sudskog akta trebao donositi Vrhovni sud Republike Hrvatske na zahtjev svake zainteresirane osobe.

Nažalost, u konkretnom slučaju iz 1991. godine prvostupanjski sud je takav zahtjev da Vrhovni sud donese deklaratornu odluku kojom konstatira nepostojanje sudske presude glede alternativnog zahtjeva odbacio s obrazloženjem da „takav pravni lijek nije predviđen odredbama Zakona o parničnom postupku”.

Međutim, iz nedavne sudske prakse slobodan sam upozoriti na situaciju da može i rješenje suda predstavljati nepostojeću sudsku odluku.

Naime, u jednom konkretnom sudskom slučaju u Republici Hrvatskoj sud je donio prvostupanjsku presudu kojom je u cijelosti odbio tužbeni zahtjev. Na tu presudu žalbu je podnijela tužiteljica. Kako su stranke sve svoje imovinske i nasljedne odnose (između ostalog i 14 različitih sudskih postupaka) razriješile sporazumno prije nego što je drugostupanjski sud odlučivao o žalbi tužiteljice, sukladno sporazumu između stranaka, tužiteljica je odmah povukla svoju žalbu urednim pisanim podneskom sudu. Prvostupanjski sud, međutim, o povlačenju žalbe nije izvijestio drugostupanjski sud te je **drugostupanjski sud devet mjeseci nakon povlačenja žalbe prihvatio žalbu kao utemeljenu**, ukinuo prvostupanjsku presudu i predmet vratio na ponovno odlučivanje prvostupanjskom sudu, ali pred drugu osobu suca.

Nakon dostavljanja takvog rješenja drugostupanjskog suda tužiteljici pod novim brojem, odgovoreno je da je nakon povlačenja žalbe tužiteljice prvostupanjska presuda postala pravomoćna, da više nema nikakvog postupka, da je ovlaštenje za zastupanje prestalo nakon pravomoćnosti presude i da se više ne može raditi ni o kakvom postupku niti se može voditi postupak koji ne postoji.

Nakon takvog izjašnjenja tužiteljice drugostupanjski sud pisano se izjasnio prvostupanjskom sudu da tužiteljica

„u nastavku postupka“ može slobodno disponirati povlačenjem tužbe ili odricanjem od tužbenog zahtjeva, očigledno ne respektirajući da je drugostupanjsko rješenje kojim je presuda ukinuta stvarno nepostojeće.

A ono je nepostojeće iz jednostavnog razloga što nakon povlačenja žalbe više nije bilo žalbe niti podnositelja žalbe – jer je presuda povlačenjem žalbe postala pravomoćna.

Dakle, pogreška prvostupanjskog suda koji o povlačenju žalbe nije izvijestio drugostupanjski sud dovela je do toga da je drugostupanjski sud raspravljao o žalbi koja nije postojala (jer je povučena devet mjeseci prije) i s trenutkom slanja podneska kojim se žalba povlači presuda je postala pravomoćna, a time je nestao pravni interes prijašnjeg žalitelja za pobijanjem presude te je postupak pravomoćno završen.

Slijedom navedenoga, drugostupanjski sud je, ne znajući, stvarno odlučivao o žalbi protiv pravomoćne presude!

Pogreška prvostupanjskog suda koji o povlačenju žalbe nije obavijestio drugostupanjski sud nedvojbeno ne znači da slobodna zakonska dispozicija žaliteljice s povlačenjem žalbe nema procesnopravno značenje.

Napokon, kada bi prijašnja žaliteljica sada odlučila postupiti po pisanoj uputi drugostupanjskog suda da može povući tužbu ili odreći se tužbenog zahtjeva, to bi značilo da bi povlačila tužbu koje više nema ili se odričala tužbenog zahtjeva u predmetu koji ne postoji i u kojem je donesena pravomoćna sudska presuda! Ujedno, prvostupanjski sud bi donosio rješenje o povlačenju tužbe u postupku koji ne postoji ili, još gore, temeljem čl. 331.a ZPP-a donosio presudu na temelju odricanja kojom odbija tužbeni zahtjev – a sve u postupku koji ne postoji i koji je pravomoćno završen!

Napokon, u takvoj situaciji prvostupanjski sud bi, slijedom takve upute, donio još jednu nepostojeću presudu

– presudu na temelju odricanja – pa bi se na jednu nepostojeću sudsku odluku u obliku rješenja drugostupanjskog suda nadovezala sljedeća nepostojeća sudska presuda prvostupanjskog suda o odricanju!

Iz svega navedenog slijedi da u pravosudnoj praksi postoje situacije pogrešnog odlučivanja suda ili neobavljanja nužnih radnji koje dovode do apsolutno nepostojećih sudskih presuda i rješenja, a koje su ponajprije posljedica određene pogreške u radu suda, a nakon toga pogrešnoga razumijevanja temeljnih načela parničnog postupka.

Naime, sud može postupati samo po zahtjevu koji postoji i kada podnositelj za traženje sudske odluke ima pravni interes.

Dakle, elementarni preduvjet za vođenje sudskog postupka jest postojanje stranke (i tužitelja i tuženika) i postojanje pravnog interesa stranke.

U konkretnim slučajevima odbijanja alternativnog zahtjeva, kada je usvojen prvopostavljeni zahtjev, kao i u slučaju rješavanja po žalbi koja je davno prije povučena, niti podnositelj ima pravnog interesa niti podnositelj (stranka) stvarno postoji u postupku.

Napokon, članak 2. ZPP-a određuje da sud „odlučuje u granicama zahtjeva koji su stavljeni u postupku“ – kod alternativnog zahtjeva nikakvog zahtjeva više nema nakon što je usvojen prvopostavljeni zahtjev, a kod žalbe nikakve žalbe više nema nakon što je žalba povučena.

Napokon, *ratio legis* Zakona o parničnom postupku i temeljna pretpostavka za postupanje jest postojanje pravnog interesa. U određenim slučajevima on može biti dvojbena, ali u prethodno navedenim slučajevima nedvojbeno je da pravnog interesa za donošenjem presude po alternativnom zahtjevu (kada je prvopostavljeni zahtjev usvojen) i za donošenjem odluke po žalbi (nakon što je žalba povučena) više – nema.

Kako, dakle, pravnog interesa nedvojbeno nema, odnosno kako postupka nakon povlačenja žalbe više nema, sud koji je odlučivao, kao ni viši sud, više nema što odlučivati.

No, kako u navedenim situacijama u realnom životu, realnoj sudskoj praksi i sudskom spisu postoji i presuda o alternativnom zahtjevu (koje nije smjelo biti) i rješenje o ukidanju prvostupanjske presude (kojeg također nije smjelo biti), smatram da bi jedino ispravno u takvim situacijama, koje se nedvojbeno, kako je vidljivo, u pravosudnoj praksi ponekad događaju, trebalo deklaratornim odlukama suda, kako je smatrao i prof. Siniša Triva, utvrditi nepostojanje takvih sudskih odluka kao inegzistentnih odluka (*acte inexistente*).

A za utvrđenje pravnog nepostojanja neke konkretne sudske odluke (njezine stvarne ništavosti i nepostojanja), koja je formalno donesena i formalno kao akt postoji u realnom svijetu, smatram da je najprimjerenije da to utvrđuje isključivo Vrhovni sud Republike Hrvatske kao najviši sud u Republici Hrvatskoj kako bi, s jedne strane, imao uvid u stanje sudske prakse i u tom dijelu, a s druge strane, kako bi se obesnažilo postojanje neke konkretne sudske odluke koja u stvarnom životu postoji kao formalno postojeća na najvišoj sudskoj razini te kako se ne bi preпустиo nižim sudovima (koji su takve formalne odluke i donijeli) da o tome odlučuju.

Kako je riječ o iznimnim situacijama koje nisu predviđene Zakonom o parničnom postupku (jer taj zakon predviđa donošenje egzistentnih sudskih odluka), smatram da bi najispravnije rješenje u takvim slučajevima bilo da deklaratornu odluku o nepostojanju takvih sudskih odluka donese Vrhovni sud Republike Hrvatske kao najviši sud koji se brine o ujednačavanju sudske prakse i zakonitosti i koji u takvim izvanrednim situacijama treba imati zadnju riječ.

Zaštita prava vlasništva

Tužbe radi predaje u posjed i tužbe radi zaštite od uznemiravanja

1. Uvod

Pravo vlasništva razlikuje se od ostalih stvarnih i obveznih prava po širokoj pravnoj zaštiti koju uživa, ne samo prema Zakonu o vlasništvu i drugim stvarnim pravima¹, kao temeljnom propisu koji ga stvarnopravno uređuje, već i prema odredbama Ustava Republike Hrvatske², Povelje o temeljnim pravima Europske unije³ te Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda⁴. Vlasništvo je stoga i autonomni konvencijski pojam koji uživa zaštitu prema čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. Nadalje, u svim državama članicama Europske unije primjenjuje se i Povelja, čiji su adresati prije svega institucije Europske unije (tijela, uredi i agencije). Međutim, Povelja se odnosi i na sve države članice kad postupaju u okviru prava Europske unije (čl. 17. Povelje). U onoj mjeri u kojoj Povelja sadržava prava koja odgovaraju pravima zajamčenima Konvencijom, značenje i opseg primjene tih prava jednaki su onima iz Konvencije (čl. 52. Povelje). U primjeni navedenih

odredaba Povelje i Konvencije razvijena je opsežna sudska praksa Suda Europske unije, kao i Europskog suda za ljudska prava, koja danas može imati odlučnu ulogu i pri rješavanju sporova pred hrvatskim sudovima.

Cilj je ovoga rada prije svega usmjeriti praktičare kako najučinkovitije u sudskom postupku ostvariti vlasnički zahtjev, kao subjektivno pravo koje nastaje na temelju prava vlasništva i koje u trenutku povrede vlasništva ovlašćuje vlasnika da od onog koji vrijeđa njegovo vlasništvo zahtijeva činidbu (aktivnu ili pasivnu) kojom će se ukloniti nastala povreda. Također su obrađeni prigovori i protuzahtevi istaknutim tužbenim zahtjevima. U radu se citira aktualna sudska praksa Vrhovnog suda Republike Hrvatske (VSRH), kao i Europskog suda za ljudska prava (ESLJP), u predmetima koji zorno prikazuju česte problemske situacije i njihova rješenja u sudskoj praksi.

2. Vlasničke tužbe

Vlasnik nema ovlaštenje oduzeti stvar koje je vlasnik iz posjeda trećeg bez obzira na to što treći nema pravo posjedovati stvar (ofanzivna samopomoć), već je samo ovlašten suzbiti povredu prava vlasništva kada neposredno prijeti opasnost, ako je takva zaštita nužna i ako način otklanjanja povrede odgovara prilikama (defanzivna samopomoć). Stoga vlasnik svoje pravo može ispravno štititi putem javne vlasti (u pravilu, putem tužbe sudu). Pravo vlasništva, kao i pravo

.....
 Pišu:
Goranka Barać-Ručević,
 sutkinja
 Vrhovnog suda
 Republike
 Hrvatske i
Lana Putrić,
 sutkinja
 Općinskog
 građanskog suda
 u Zagrebu

¹ Narodne novine br. 91/96., 68/98., 137/99., 22/00., 73/00., 114/01., 79/06., 141/06., 146/08., 38/09., 153/09., 90/10., 143/12., 94/17. – službeni pročišćeni tekst, 152/14., 81/15. – službeni pročišćeni tekst, dalje: ZV

² Narodne novine br. 56/1990, 135/1997, 113/2000, 28/2001, 76/2010, 5/2014, dalje: Ustav

³ Službeni list Europske unije C 202/389, dalje: Povelja

⁴ Narodne novine br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17, dalje: Konvencija

vlasnika da svoje pravo štiti tužbom, ne zastarijeva niti ovisi o činjenici izvršava li vlasnik vlasničke ovlasti na stvari ili ne.

Dvije su osnovne kategorije vlasničkih tužbi koje su tema ovog rada:

1. Vindikacijska tužba (zahtjev predaje u posjed), unutar koje se razlikuju:
 - a) prava vlasnička tužba (*rei vindicatio*, reivindikacija) i
 - b) vlasnička tužba predmnijevanog vlasnika (publicijanska tužba).
2. Negatorijska tužba (zahtjev prestanka uznemiravanja), unutar koje se razlikuju:
 - a) prava vlasnička tužba za prestanak uznemiravanja (*actio negatoria*) i
 - b) tužba predmnijevanog vlasnika za prestanak uznemiravanja (publicijanska *actio negatoria*).

2.1. Vindikacijske tužbe – zaštita od oduzimanja posjeda stvari

Vindikacijske su tužbe one kojima se ostvaruje zahtjev za predaju u posjed.

Prava vlasnička tužba (reivindikacija) jedna je od vrsta vlasničkih tužbi kojom vlasnik, neposjednik stvari, zahtijeva od osobe koja posjeduje njegovu stvar da mu preda posjed te stvari (čl. 161. ZV) te tužbeni zahtjev glasi na predaju stvari u posjed tužitelju.

Aktivnu legitimaciju ima vlasnik stvari čiju predaju zahtijeva ako može dokazati svoje pravo vlasništva (primjerice zk. izvadak, izvadak iz upisnika i dr.). Aktivnu legitimaciju imaju i svi suvlasnici zajedno odnosno svi zajednički vlasnici zajedno, a pojedini suvlasnik / zajednički vlasnik od drugih suvlasnika / zajedničkih vlasnika može tražiti predaju stvari u suposjed, a od trećih osoba predaju stvar svim suvlasnicima / zajedničkim vlasnicima zajedno, odnosno njemu samome, ako je od ostalih suvlasnika / zajedničkih vlasnika ovlašten da za njih primi taj posjed. Etažni vlasnik ima glede posebnog dijela nekretnine položaj samovlasnika, a u odnosu na cijelu nekretninu položaj suvlasnika. Aktivnu legitimaciju ima i prethodni vlasnik, dok

ne istekne rok ili se ne ispuni uvjet, a nakon toga potonji vlasnik.

Vlasnička tužba predmnijevanog vlasnika jest tužba kojoj je zahtjev identičan zahtjevu prave vlasničke tužbe, a aktivno je za nju legitimiran predmnijevani vlasnik. Dakle, tužbeni zahtjev ne temelji se na pravu vlasništva, već na presumpciji da to pravo postoji. Stoga, tužitelja koji u postupku dokaže pravni temelj i istinit način svoga stjecanja stvari, smatrat će se vlasnikom te stvari (predmnijevani vlasnik) prema osobi koja stvar posjeduje bez pravnog temelja ili na slabijem pravnom temelju. Predmnijevanom će vlasniku na njegov zahtjev predati posjed stvari posjednik koji nema pravni temelj posjedovanja ili ima slabiji temelj od tužiteljeva, time što mu je posjed nepošten ili nezakonit ili što ne može označiti svojeg prednika ili može samo sumnjivog ili što je stekao posjed stvari besplatno, a onaj koji zahtijeva posjed bio ga je stekao naplatno⁵; no neće mu trebati predati posjed stvari posjednik koji ima jednako jak pravni temelj kao on. Pritom, predmnijeva vlasništva ne djeluje u korist osobe koja nije bila pošteni posjednik stvari.

Zbog neusuglašene prakse drugostupanskih sudova VSRH je u odluci broj: Rev 1819/2019-2 od 9. ožujka 2021., odgovarajući na sporno pravno pitanje potrebnih pretpostavki za postojanje aktivne legitimacije za podnošenje tužbe predmnijevanog vlasnika, istaknuo: „Sagledavajući odredbe stavaka 1. i 4. čl. 166. ZV-a, razvidno je postojanje razlike u pogledu uvjeta za stjecanje

⁵ VSRH je u odluci broj: Rev-x 1045/11-2 od 8. travnja 2014. zauzeo sljedeće shvaćanje: „budući da je tužiteljica u konkretnom slučaju dokazala pravni temelj (kupoprodajni ugovor) i istinit način stjecanja vlasništva te kako tuženici predmetni poslovni prostor posjeduju bez pravnog temelja, tužiteljica je predmnijevana vlasnica (čl. 166. st. 1. ZV) i kao takova osnovano traži ispražnjenje poslovnog prostora kojeg bespravno (bez pravne osnove) posjeduju tuženici (čl. 166. st. 2. ZV)“.

prava vlasništva i u pogledu ocjene jesu li ispunjene pretpostavke za kvalifikaciju nekoga kao predmnijevanog vlasnika. U tom smislu je dalje za zaključiti da činjenica da u Kupoprodajnom ugovoru nije inkorporirana (niti je uopće dana) tabularna izjava, nema sama po sebi za posljedicu da taj ugovor prestaje biti pravnim temeljem stjecanja u smislu čl. 166. st. 1. ZV; dakle pogrešno je pravno shvaćanje da se samo zbog tog izostanka tužitelj ne bi mogao smatrati predmnijevanim vlasnikom u smislu čl. 166. st. 1. ZV, a sve u okviru gornjih činjeničnih utvrđenja, osobito činjenice da se u Kupoprodajnom ugovoru izričito izražava stipulacija prodaje tj. kupnje sporne nekretnine pa tako prijenosa prava vlasništva. Nadalje, niti činjenica da prodavatelj nije upisan u zemljišne knjige kao vlasnik, odnosno da se nisu ispunile pretpostavke za takav upis, sama po sebi ne isključuje mogućnost da bi se tužitelj mogao smatrati predmnijevanim vlasnikom, jer se predmnijevano vlasništvo može steći i od osobe koja bi se smatrala predmnijevanim (a ne uknjiženim) vlasnikom. Pritom, pogrešan je pravni pristup nižestupanjskog suda kojim on izjednačava pretpostavke za upis prava vlasništva prednika sa pretpostavkama potrebnim da bi se sljednika (u odnosu na drugu osobu) smatralo predmnijevanim vlasnikom.“

Tužitelj, da bi uspio u sporu, mora dokazati: svoje vlasništvo odnosno predmnijevano vlasništvo, tuženikovu faktičnu vlast na stvari i identitet stvari.

Postupanje sudova što se tiče ocjene dokazanosti navedenih odlučnih činjenica ilustrira odluka VSRH broj: Rev-x 691/2016 od 30. lipnja 2020., iz koje proizlazi da je „na tužiteljici teret dokaza da je ona vlasnica predmetne nekretnine i da se nekretnina nalazi u posjedu tuženika. U slučaju kad je pravo vlasništva tužitelja upisano u zemljišnim knjigama, taj upis ga oslobađa od daljnjeg dokazivanja da je upisana osoba vlasnik nekretnine u odnosu na koju je upisano

njezino pravo vlasništva, jer zemljišne knjige uživaju javnu vjeru i imaju dokaznu snagu javnih isprava, a smatra se da zemljišna knjiga istinito i potpuno odražava činjenično i pravno stanje zemljišta po čl. 8. st. 1. i 2. ZZK. Samim time, u slučaju kad je pravo vlasništva tužitelja upisano u zemljišnim knjigama, tuženik je ograničen u isticanju materijalno-pravnih prigovora kojima negira pravo vlasništva na stvari čiju predaju traži tužitelj (primjerice, prigovor da bivši vlasnik nije bio vlasnik stvari ili da nije mogao raspolagati stvarju, da pravni posao na temelju kojega je stečeno pravo vlasništva nije valjan ili da ne postoji koja druga valjana pravna osnova na kojoj tužitelj temelji tvrdnju o pravu vlasništva, da stvar nije stjecatelju predana u posjed ako je predaja preduvjet za stjecanje prava vlasništva).“

Pasivno je legitimiran posjednik stvari koji ju bespravno, samostalno ili nesamostalno, posjeduje, odnosno pomoćnik u posjedovanju ako ne imenuje osobu čiju faktičnu vlast izvršava (imenovanje prethodnika) ili ako ju imenuje, a ista ne stupi u parnicu. Teret dokaza tuženikova posjeda također je na tužitelju. Međutim, ako tuženik pred sudom taji da posjeduje stvar, a to se dokaže, sud će, ne upuštajući se u daljnje raspravljanje o tužiteljevu pravu vlasništva, naložiti tuženiku da preda stvar tužitelju. U situaciji pak kada tuženik pred sudom lažno prizna da posjeduje stvar koju nema u posjedu, odgovara tužitelju za svu štetu koju zbog toga pretrpi.⁶

⁶ U odluci VSRH-a broj: Rev-1446/08 od 11. ožujka 2009. zauzeto je pravno shvaćanje da „vlasnik mora dokazati da se stvar koju zahtijeva nalazi u tuženikovom posjedu, te da pogrešno tužitelj smatra da se osoba upisana u zemljišnoj knjizi kao vlasnik nekretnina smatra i posjednikom tih nekretnina jer je posjed faktična vlast na stvari, koja se ne pretpostavlja“.

U rješenju VSRH-a broj: Rev-499/2022 od 21. ožujka 2023. naglašeno je da u parnici radi iseljenja i predaje u posjed tuženik/tuženica i njegovo/njezino mljt. dijete, koji žive u stanu

Prema pravnom shvaćanju zauzetom na sjednici Građanskog odjela VSRH-a od 21. listopada 2019. godine, kada tuženik otuđi stvar ili pravo tijekom parnice, na što suprotna stranka nije mogla utjecati, primjenjuju se odredbe iz čl. 162. st. 4. ZV-a⁷, a tek u slučaju kada te odredbe nije moguće primijeniti, tada čl. 195. st. 1. Zakona o parničnom postupku⁸ isključuje primjenu pravila o pravno relevantnim činjenicama koje postoje u vrijeme zaključenja glavne rasprave, dakle, mjerodavno je stanje koje je postojalo u vrijeme podnošenja tužbe.

Tuženik u parnici može istaknuti različite prigovore i protuzahitjeve. Najčešći su prigovori koji tužbeni zahtjev negiraju (tužitelj nije vlasnik / tuženik nije posjednik), a tuženici ističu i prigovore koji tužbeni zahtjev ukidaju (tužitelj je bio vlasnik, ali više nije / tuženik je bio u posjedu, ali više nije) te prigovore koji tužiteljev zahtjev zaustavljaju odnosno odgađaju, a koje može isticati samo pošteno posjednik (tužitelj jest vlasnik, tuženik jest posjednik, ali tuženik ima pravo koje ga ovlašćuje na posjed, posjed nije samovlasan – pravo posjeda temelji se na pravnom poslu, npr. ugovoru o najmu, zakupu, zalogu, odnosno na zakonu,

koji je vlasništvo tužitelja nisu nužni ni jedinstveni suparničari, koji bi se smatrali jednom strankom, zbog čega tužitelj koji tužbom kojom traži iseljenje iz stana tuženika/tuženice ne mora na pasivnoj strani obuhvatiti i njegovo/njezino mlljt. dijete koje živi u stanu s tuženikom/tuženicom.

⁷ Čl. 162. st. 4. ZV-a glasi: „Tuženik koji je stvar posjedovao pa je posjed napustio pošto mu je dostavljena tužba, treba je o svome trošku predati tužitelju koji se ne bi htio držati pravoga posjednika, odnosno treba mu nadoknadi punu vrijednost stvari.“

⁸ Zakon o parničnom postupku (Narodne novine br. 53/91., 91/92., 112/99., 129/00., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 96/08., 84/08., 123/08., 57/11., 148/11. – službeni pročišćeni tekst, 25/13., 89/14., 70/19., 80/22., 114/22., dalje: ZPP)

npr. prigovoru retencije ili odluci javne vlasti).⁹

U parnici povodom publicijanske tužbe tuženik može istaknuti još i prigovor prava vlasništva kojim pokušava oboriti predmnijevu o postojanju prava vlasništva tužitelja, dokazujući da pravo vlasništva pripada njemu ili nekoj trećoj osobi. Uz navedeno, tuženik može istaknuti i prigovor postojanja jačeg ili jednako jakog pravnog temelja na posjed, kao i prigovore kojima tuženik negira da je tužitelj bio u kvalificiranom samostalnom posjedu sporne stvari odnosno da je tužiteljev posjed, koji je u vrijeme stjecanja bio zakonit i istinit, u međuvremenu do oduzimanja posjeda to prestao biti.

Tužbeni zahtjev, kako je već rečeno, mora glasiti na predaju u posjed određene stvari. Dakle, radi se o kondemnatornom tužbenom zahtjevu na činidbu koji mora biti jasno određen u odnosu na način povrata stvari. Tužbeni zahtjev mora biti određen što se tiče stvari čija se predaja traži. Ona mora biti individualizirana, što znači da se mora jasno razlikovati od ostalih stvari da bi donesena presuda bila podobna za ovrhu. Kod zahtjeva za predaju nekretnina u posjed, odluke sudova moraju sadržavati oznake i podatke o broju i površini katastarske čestice, kao i katastarskoj općini u kojoj leže, onako kako su ti podatci označeni u zemljišnoj knjizi (čl. 11. st. 3. ZZK-a) pa tužbeni zahtjevi također moraju biti tako sastavljeni.

Osim glavnog zahtjeva, koji se odnosi na predaju određene stvari u posjed tužitelju ili osobi koju tužitelj odredi, u tužbi se mogu istaknuti i sporedni zahtjevi na predaju koristi od stvari ili naknadu štete koja je nastala pogoršanjem ili propašću stvari koja se treba predati tužitelju. Dok glavni zahtjev ne zastarijeva, sporedni su zahtjevi podložni zastarijevanju.

⁹ Tako i u odlukama Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Rev 1785/2016 od 19. lipnja 2020., Rev 1080/2017 od 16. ožujka 2021.

Zastarni rok iznosi tri godine i počinje teći od dana predaje u posjed stvari.

Kod pravih vlasničkih tužbi vrlo često tužitelji postavljaju i deklaratorni zahtjev na utvrđenje prava vlasništva stvari koje tužbom traže predaju u posjed (deklaratorni preambul). Za podnošenje tužbe na utvrđenje, odnosno postavljanje deklaratornog zahtjeva, trebaju biti ispunjene pretpostavke iz čl. 187. ZPP-a. Smatramo da kod vlasničkih tužbi nema zapreka da se prethodno pitanje vlasništva stvari utvrdi posebnim deklaratornim zahtjevom, jer tužitelj i tako mora dokazati svoje vlasništvo stvari koje mu tuženik u pravilu osporava i odbija mu predati u posjed stvar (najčešće u praksi kada je vlasništvo stečeno dosjelošću). Osim toga, pitanje vlasništva može biti značajno i izvan parnice u kojoj se traži predaja stvari u posjed. Zahtjev kojim se deklarira pravo vlasništva, moguće je istaknuti i kao incidentalni tužbeni zahtjev, ako pitanje vlasništva tijekom parnice postane sporno.¹⁰ Isticanje takvog zahtjeva nakon podnošenja tužbe neće se smatrati preinakom tužbe.

U odnosu na pravni položaj tuženika treba razlikovati pravni položaj poštenog i nepoštenog posjednika koji se u bitnom razlikuju.

Pošteni posjednik¹¹ dužan je predati stvar u stanju u kojem se nalazila u času kada je primio tužbu (nije dužan otklanjati štetu, a ako je stvar propala, nije ju dužan predati, niti dati naknadu) te, načelno, nije dužan predati odvojene plodove ili dijelove stvari ako je posjednik bio pošten u trenutku odvajanja. Nadalje, nije dužan platiti naknadu za uporabu stvari kao ni koristi koju je imao od stvari za vrijeme dok ju je posjedovao, osim ako te koristi nisu bile primjerene pravu za koje je poštenu posjednik vjerovao da ga ovlašćuje na posjedovanje (npr. ograničenom stvarnom ili obveznom pravu – zakup, kod kojeg podzakup nije

dopušten). Poštenu posjednik ima pravo na naknadu nužnih i korisnih troškova, ali ne i luksuznih troškova, te, što je važno naglasiti, ima pravo zadržanja stvari dok mu se ne naknade troškovi na koje ima pravo i pravo namirenja iz vrijednosti zadržane stvari.¹²

S druge strane, nepošteni posjednik¹³ mora predati posjed stvari u njezinu prvobitnom stanju, uključujući sve što joj je u međuvremenu priraslo, naknaditi svu štetu na stvari nastalu za vrijeme posjedovanja, kao i štetu zbog eventualne propasti stvari, predati sve koristi (odvojene plodove, odvojene dijelove stvari i koristi od stvari) koje je imao za vrijeme posjedovanja, odnosno naknaditi sve što od toga ne može predati, naknaditi i zanemarene koristi (one koje je stvar mogla dati, ali ih je posjednik propustio ostvariti). Nepošteni posjednik može zahtijevati samo naknadu nužnih troškova i to samo onih koji bi bili nužni i vlasniku, a u odnosu na korisne troškove priznaje mu se pravo odnošenja onoga što je uložio, pod uvjetom da se to može učiniti bez oštećenja same stvari. Nepošteni posjednik nema pravo retencije stvari.¹⁴

¹² Tako iz odluke VSRH-a broj: Rev 3018/2015 od 2. listopada 2019. proizlazi da „ako navedena ulaganja imaju značaj nužnih i korisnih troškova, poštenu posjednik može od vlasnika tražiti (jasno određenim zahtjevom) naknadu za njih, te ima pravo i stvar zadržati dok mu oni ne budu naknadeni (u smislu odredbe čl. 164. st. 2. ZV, te odredbi čl. 72. - 75. ZOO). Pri tom, ako je nužna i korisna ulaganja u nekretninu tužitelja tuženica imala kao poštenu posjednik tuđe stvari, pravo njenog zaustavljanja prigovora zadržanja ne prestaje s trenutkom kada je zaprimila zahtjev tužitelja - vlasnika za predaju nekretnine u isključivi posjed.”

¹³ Čl. 165. ZV-a

¹⁴ U presudi VSRH-a broj: Rev 1292/2021 od 13. lipnja 2023. istaknuto je sljedeće: „budući je tuženik predmetnu nekretninu u utuženom razdoblju posjedovao bez ovlaštenja da ju posjeduje ili bez osnove koja bi mu davala pravo da ju posjeduje, iako je pritom znao da mu ne pripada pravo da ju posjeduje, pravilno je tuženika tretirati nesavjesnim ili nepoštenim posjednikom toga prostora u predmetnom

¹⁰ Čl. 187. st. 3. ZPP-a

¹¹ Čl. 164. ZV-a

Svoje zahtjeve po navedenim osnovama tuženici mogu isticati u istoj ili pak u posebnoj parnici.

Zbog brojnih dvojbi u praksi sudova što se tiče primjene propisa na situacije u kojima se od posjednika zahtijevala naknada koristi, na sjednici Građanskog odjela VSRH-a od 14. studenoga 2013. zauzeto je pravno shvaćanje da ako je određena stvar još uvijek u nepromijenjenom obliku (očuvanog identiteta) u posjedu nevlasnika, valja primijeniti odredbe čl. 164. st. 1. i čl. 165. st. 1. ZV-a, prema kojima je samo nepošten posjednik dužan naknaditi koristi od uporabe tuđe stvari. Ako je određena stvar uporabljena na način da je promijenila identitet (zbog čega nije moguće ili gospodarski nije opravdano vraćanje te stvari), tek u takvoj situaciji valja primijeniti odredbu čl. 1120. Zakona o obveznim odnosima¹⁵, prema kojoj je osoba koja je uporabila tuđu stvar u svoju korist dužna vlasniku naknaditi korist i bez obzira na svoje poštenje odnosno nepoštenje.

Nadalje, s prethodnim u vezi, na sjednici Građanskog odjela VSRH-a od 1. ožujka 2021. zauzeto je pravno shvaćanje da u odnosima između suvlasnika (vlasnika i posjednika), kada jedan suvlasnik onemoguću drugog u korištenju (su)vlasništva stvari, primjenjuju se odredbe čl. 164. i 165. ZV-a. U parnici u kojoj je predmet spora zahtjev (su)vlasnika protiv posjednika koji koristi i posjeduje tuđu stvar (ili tuđi suvlasnički dio stvari), za isplatu naknade za to što ju je upotrebljavao i od nje imao koristi, odnosno naknade za sve koristi koje je tuženik imao za vrijeme svojega posjedovanja, na temelju članka 164. i 165. ZV-a, za odluku o tuženom zahtjevu odlučno je utvrditi pravni položaj posjednika, pritom nije nužno da se tužbenim

(vlasničkim) zahtjevom istodobno traži i predaja te stvari u (su)posjed, ako je (su)vlasnik na odgovarajući način izrazio volju za posjedovanjem stvari. Poštenu posjednik u svakom slučaju postaje nepošten od trenutka kada je primio tužbu na predaju u posjed ili suposjed, ali se njegovo nepoštenje može dokazivati i u odnosu na vrijeme prije podnošenja tužbe ako ga je tužitelj na odgovarajući način pozvao na predaju stvari.

Kada vlasnik / predmnijevani vlasnik tužbenim zahtjevom traži predaju nekretnine i iseljenje, tuženici vrlo često ističu i prigovor prava na dom, dakle traže zaštitu konvencijskog prava u smislu čl. 8./1. Konvencije. U takvom slučaju potrebno je da sud ponajprije utvrdi postoji li pravo na dom tuženika u autonomnom, konvencijskom smislu. Je li nekretnina koja je predmet postupka dom, činjenično je pitanje u svakom konkretnom slučaju, ali važno je voditi računa da to ne ovisi o zakonitosti posjeda prema odredbama nacionalnog prava, a što je često izazivalo „lutanja“ u praksi sudova. Ako utvrdi da pravo tuženika postoji, sud provodi tzv. trodijelni test, razvijen u praksi ESLJP-a, koji se u biti sastoji od obrazloženog odgovora suda na pitanja: 1) je li miješanje javne vlasti u pravo na dom u skladu sa zakonom, pri čemu se miješanjem smatra svaki čin državne vlasti kojim se pravo na dom ograničava ili oduzima; 2) ima li to miješanje legitimni cilj (interesi državne sigurnosti, javni red i mir, gospodarska dobrobit zemlje, sprječavanje nereda i zločina, zaštita zdravlja ili morala ili zaštita prava i slobode drugih) te 3) je li miješanje „nužno u demokratskom društvu“ – test razmjernosti.¹⁶ Radi pravilnog provođenja testa razmjernosti, sud koji vodi postupak mora utvrditi: a) može li

razdoblju, a time i obveznikom isplate tužiteljici u smislu navedenih odredaba čl. 165. ZV svih koristi koje je od nekretnine imao“.

¹⁵ Narodne novine br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22.

¹⁶ Vidjeti više u odlukama ESLJP-a u predmetima Čosić protiv Hrvatske, zahtjev br. 28261/06, presuda od 15. siječnja 2009. i Škrtić protiv Hrvatske, zahtjev br. 64982/12, presuda od 5. prosinca 2013. te odluci VSRH-a broj: Rev-x 1050/12 od 10. rujna 2014.

se isti legitiman cilj (za ovaj rad odlučna zaštita prava vlasništva / predmnijevanog vlasništva) postići primjenom neke blaže mjere, b) postoji li „neodgodiva društvena potreba“ za mjerom kojom se miješa u pravo na dom (iseljenje i predaja u posjed) i c) je li mijesanje razmjerno toj potrebi. Na strankama je da iznesu činjenice i predlože dokaze i na te okolnosti budući da sud ne pazi po službenoj dužnosti na povredu prava na dom.

ESLJP je donio nekoliko presuda protiv Republike Hrvatske jer su nacionalni sudovi naložili iseljenje podnositelja zahtjeva samo zato što nisu imali pravnu osnovu za korištenje stanova o kojima je riječ, bez da su proveli opisani test što se tiče mjera određenih protiv tih podnositelja zahtjeva.¹⁷ Nekoliko je pak primjera u predmetima protiv Republike Hrvatske u kojima ESLJP nije utvrdio povredu prava na dom.¹⁸

U svojim odlukama ESLJP posebno naglašava važnost osiguranja dostatne postupovne zaštite onih koji se pozovu na svoje pravo na dom odnosno tako da postupak donošenja oduke o mijesanju u pravo na dom bude pošten i da pojedincu osigura poštivanje njegovih prava koje jamči čl. 8. Konvencije. Suglasnu praksu zaštite prava na dom razvio je i Ustavni sud Republike Hrvatske, kao i VSRH. Stoga, o svemu navedenom

posebno treba voditi računa prilikom vođenja parnica i donošenja odluka u povodu tužbi za predaju u posjed kada tuženik istakne da nekretnina čija se predaja traži predstavlja njegov dom i traži zaštitu svog prava na dom.

2.2. Negatorijska tužba i publicijansko-negatorijska tužba – zaštita od uznemiravanja

Negatorijska tužba odnosno publicijansko-negatorijska tužba ispravan su put pravne zaštite u situaciji kada treća osoba bespravno uznemirava vlasnika / predmnijevanog vlasnika na drugi način, a ne oduzimanjem stvari, jer on može putem suda zahtijevati da to uznemiravanje prestane.¹⁹

Da bi svoje pravo zaštitio od uznemiravanja, vlasnik mora dokazati da je stvar njegovo vlasništvo i da ga druga osoba uznemirava u izvršavanju njegovih ovlasti što se tiče te stvari.

Aktivnu legitimaciju za publicijansko-negatorijsku tužbu ima onaj tko dokaže da je samostalni, kvalificirani posjednik stvari protiv osobe koja ga bespravno uznemirava u njegovu predmnijevanom vlasništvu.

Tužbeni zahtjev upravljen je na prestanak uznemiravanja i na propuštanje daljnjeg uznemiravanja. Dakle, radi se o kondemnatornoj tužbi kojom se traži aktivna ili pasivna činidba (ili više njih) kojom će prestati bespravno uznemiravanje tužiteljeva vlasništva, pa se može zahtijevati propuštanje ponašanja kojim se uznemirava, činidba koja će ukloniti izvor uznemiravanja, činidba koja će uspostaviti ranije stanje, propuštanje daljnjeg uznemiravanja, a iznimno utvrđenje da ne postoji pravo koje si tuženik svojata. Dopušteno je i u ovim tužbama istaknuti deklaratorni preambul²⁰, dok sporedni zahtjev može biti zahtjev

¹⁷ Na primjer, Čosić protiv Hrvatske, zahtjev br. 28261/06, presuda od 15. siječnja 2009., Paulić protiv Hrvatske, zahtjev br. 3572/06, presuda od 22. listopada 2009. Orlić protiv Hrvatske, zahtjev br. 48833/07, presuda od 21. lipnja 2011. i Škrtić protiv Hrvatske, zahtjev br. 64982/12, presuda od 5. prosinca 2013.

¹⁸ Gustovarac protiv Hrvatske, zahtjev br. 60223/09, odluka od 18. veljače 2014., Vrzic protiv Hrvatske, zahtjev br. 43777/13, presuda od 12. srpnja 2016., Sadiković protiv Hrvatske, zahtjev br. 75045/2012, odluka od 12. rujna 2017., Lalić protiv Hrvatske, zahtjev br. 63081/14, odluka od 20. rujna 2016., Frlan protiv Hrvatske, zahtjev broj 2545/14 od 20. rujna 2016. te Petolas protiv Hrvatske, zahtjev br. 74936/12, odluka od 22. ožujka 2016., u kojima su istaknuti neki ključni aspekti po kojima je mijesanje u pravo na dom nužno.

¹⁹ Čl. 167. ZV-a

²⁰ Pravno shvaćanje izraženo u odluci VSRH-a broj: Rev-2498/2016 od 25. rujna 2018.

za naknadu štete prema pravilima obveznog prava. Ako pak tuženik tvrdi da ima pravo poduzimati ono što tužitelj tvrdi da ga uznemirava, na njemu je da to dokaže.

U parnicama radi zaštite od uznemiravanja VSRH je donio nekoliko odluka u činjeničnim i pravnim situacijama koje se često pojavljuju u praksi. Primjerice, u situacijama kada se otvaraju prozori na zidu kuće na međi²¹ ili postavljaju uređaji koji zadiru u zračni prostor tužiteljeve nekretnine²².

²¹ U odluci broj: Rev-1008/2017 od 27. travnja 2021. VSRH ističe da „pravo na zaštitu od uznemiravanja ima vlasnik u slučaju ako ga treća osoba bespravno uznemirava na drugi način, a ne oduzimanjem stvari. Stoga sama okolnost da tuženi ima otvoren prozor u zidu svoje kuće koja se nalazi na međi s nekretninom tužitelja ni na koji način ne utječe na mogućnost izvršavanja vlasničkih ovlaštenja tužitelja u odnosu na njihovu nekretninu, niti na bilo koji način ograničava vlasnička prava tužitelja. Pravilno se pri tome ukazuje da bi tužitelji bili ovlašteni zahtijevati od tuženika zatvaranje prozora samo u slučaju da su stekli pravo negativne služnosti zabranom tuženiku da ima odnosno da otvori prozor u vlastitoj zgradi, a kojoj zabrani se tuženik pokorio.“

²² VSRH je, odgovarajući na pitanje predstavlja li postavljanje stvari od treće osobe, u konkretnom slučaju klimatizacijskih uređaja u zračnom prostoru iznad tuđe nekretnine, uznemiravanje vlasnika u njegovu pravu vlasništva na toj nekretnini, zauzeo sljedeće prav-

3. Zaključak

U ovom radu prikazane su tužbe za zaštitu prava vlasništva kao jednog od osnovnih gospodarskih prava i sloboda zajamčenih Ustavom, međunarodnim ugovorima i zakonom. Sažeta analiza vlasničkih tužbi koje propisuje ZV čini okosnicu ovog rada i odnosi se posebno na sporna pitanja u sudskoj praksi – pitanja aktivne i pasivne legitimacije strana-ka, glavnih i sporednih zahtjeva tužitelja te prigovora i protuzahvatjeva tuženika, a potkrijepljena je relevantnom sudskom praksom koja daje smjernice za rješavanje postojećih dvojbi o tim pitanjima.

no shvaćanje u presudi broj: Rev-1092/2020 od 4. listopada 2022.: kada je „nedvojbeno da je tuženica postavljanjem klima uređaja zašla u zračni prostor iznad nekretnine tužitelja, a nije dokazala da je to učinila u dogovoru ili uz suglasnost tužitelja, radi se ne samo o zapremini zračnog prostora koji je objektivno zahvaćen samim dimenzijama vanjske jedinice klima uređaja već i o, primjerice, potrebi odvođenja kondenzata koji se po prirodi stvari ispušta iz tog uređaja, što objektivno predstavlja zahvat u tuđu posjedovnu i vlasničku sferu, a time predstavlja i ograničavanje vlasničkog prava tužitelja“.

Položaj odvjetnika u provođenju pravde u svjetlu odluke Ustavnog suda RH broj: U-III-1289/2019

Uvod

Ustavni sud Republike Hrvatske u listopadu 2023. godine donio je odluku broj: U-III-1289/2019 te ukinuo presude Županijskog suda u Osijeku i Županijskog suda u Šibeniku kojima je hvarska odvjetnica Jelena Dulčić bila kažnjena zbog teškog sramoćenja sutkinje Općinskog suda u Starom Gradu. Slučaj odvjetnice Dulčić bio je praćen i u medijima, a odvjetnici se u pravomoćnoj presudi zamjeralo da je, između ostaloga, povrijedila ugled suda, prekršila odvjetničku etiku i kompromitirala sutkinju. Ustavni sud RH u svojoj je odluci istaknuo da je odvjetnica bila dužna upozoriti na moguć problematičan odnos sutkinje prema njoj i njezinim strankama, te da se radi o slobodi izražavanja koja je zajamčena Ustavom RH i koja je nužna u demokratskom društvu.

Ustavni sud je podsjetio i na položaj koji odvjetnici imaju u provođenju pravde kao posrednici između javnosti i sudova. „Braneci klijente na sudu, odvjetnici se mogu naći u delikatnoj situaciji kada moraju odlučiti trebaju li prigovoriti ili se žaliti na ponašanje suda imajući na umu najbolje interese svojih klijenata. Kaznena osuda odvjetnice Dulčić u ovom predmetu gdje se stječe dojam da je odvjetnik kažnjen samo zbog čina podnošenja predstavke zasigurno je imala ‘obeshrabrujući učinak’ ne samo

na nju već i na profesiju odvjetnika u cjelini. Kada bi presude protiv nje ostale na snazi, odvjetnici bi se mogli osjećati sputano u podnošenju predstavki i kada je to jedini način da zaštite prava svojih klijenata“, objasnili su suci Ustavnog suda RH.

Ustavni sud Republike Hrvatske odlukom broj: U-III-1289/2019 od 12. listopada 2023. godine usvojio je ustavnu tužbu te ukinuo presudu Županijskog suda u Osijeku broj: Kž-241/2018 od 6. prosinca 2018. i presudu Općinskog suda u Šibeniku broj: K-214/16 od 25. travnja 2018. te je predmet vraćen Općinskom sudu u Šibeniku na ponovni postupak.

Prvostupanjskom presudom podnositeljica je proglašena krivom zbog počinjenja kaznenog djela protiv časti i ugleda – teško sramoćenje, opisano i kažnjivo po čl. 148. st. 1. i 2. Kaznenog zakona, te je osuđena novčanom kaznom u visini 50 dnevnih iznosa tj. 9.255,00 kn.

U tijeku postupaka sudova utvrđeno je da je podnositeljica, nakon što je odbijena sa zahtjevom za izuzeće sutkinje Općinskog suda u Starom Gradu, 8. lipnja 2013. uputila predstavku na rad sutkinje pomoćniku ministra u Ministarstvu pravosuđa, predsjedniku Vrhovnog suda Republike Hrvatske, predsjedniku Županijskog suda u Splitu i Sudskom vijeću Županijskog suda u Splitu, kojom

.....
 Pripremila:
**Ingrid
 Mohorovićić
 Gjanković,**
 odvjetnica u miru

je upozorila na netrpeljivost sutkinje prema podnositeljici i njezinim strankama te na niz propusta sutkinje u radu u predmetima u kojima je podnositeljica zastupala stranke, pa je među ostalim navela da je sutkinja:

- svojim postupanjem, dajući prioritet svojim privatnim interesima, povrijedila službenu tajnu u vezi s obnašanjem sudačke dužnosti
- svojim postupanjem povrijedila niz normi Kodeksa sudačke etike, koji propisuje da se sudac u profesionalnom postupanju i privatnom životu mora ponašati humano i primjenjivati najviša etička načela u skladu sa standardima profesionalne i opće kulture te u obnašanju sudačke dužnosti i aktivnostima izvan suda razvijati standarde ponašanja koji pridonose očuvanju ugleda i dostojanstva suda i sudačkog poziva, i mora izbjegavati svako ponašanje koje je nedostojno i koje stvara dojam nedoličnosti sudačkom položaju, prihvaćajući i ona ograničenja koja bi se drugim građanima činila opterećujućim, te da sudac ne smije dopustiti da njegova obitelj neprilično utječe na njegovo postupanje i odlučivanje u obavljanju sudačkog poziva,
- svojim postupanjem nanijela štetu ugledu suda i sudačke dužnosti na drugi način.

Podnositeljica je osim toga zatražila i izuzeće sutkinje u sporu radi utvrđivanja ništetnim ugovora koji je ovjerila sutkinja, međutim je sa zahtjevom odbijena. Ministarstvo pravosuđa 23. rujna 2013. dostavilo je podnositeljici izvješće u kojem je navedeno da nisu pronađeni elementi odugovlačenja postupka u trima predmetima koje vodi sutkinja, a da će u preostalom dijelu predstavku ispitati Sudačko vijeće, koje je pak 26. rujna 2013. utvrdilo da su pritužbe podnositeljice, kojima tvrdi da je sutkinja povrijedila etička načela i pravila ponašanja sudaca, neosnovane.

Sutkinja je protiv podnositeljice podnijela privatnu tužbu zbog kaznenog djela protiv časti i ugleda – sramoćenja, a taj je postupak rezultirao pravomoćnim presudama protiv podnositeljice.

Obrazlažući presudu Općinski sud u Šibeniku navodi:

„Analizirajući sadržaj predstavke dade se razabrati da je okrivljena, a uzimajući u obzir da privatna tužiteljica obnaša dužnost sutkinje za istu iznijela niz činjeničnih tvrdnji koje mogu škoditi njenoj časti i ugledu, apostrofirajući da je svojim postupanjem davajući prioritet privatnim interesima, povrijedila službenu tajnu u svezi s obnašanjem sudačke dužnosti, svojim postupanjem povrijedila niz normi Kodeksa sudačke etike te nanijela štetu ugledu suda i sudačke dužnosti.

Dakle, u podnesku okrivljene su doista iznesene činjenične tvrdnje, da je privatna tužiteljica povrijedila službenu tajnu u obnašanju sudačke dužnosti, svojim postupanjem povrijedila norme Kodeksa sudačke etike te ponašanjem naštetila ugledu suda i sudačke etike, i to kako u tom podnesku stoji da bi strankama okrivljene govorila ‘da joj se diže kosa na glavi kada vidi njenu punomoć’, sugerirala im da joj otkazu punomoć jer da bi ona bila nesposobna, nudila usluge drugih odvjetnika, komentirala ‘da joj ne pada na pamet raditi pojedini predmet, a da se okrivljena naplati od stranaka za njen rad’, uskraćivala pravo na pošteno suđenje, te povrijedila službenu tajnu odavajući podatke o predmetima svome sinu koje bi on iskoristio u izborne svrhe, te na takav način izražavala prezir, omalovažavanje, te svoj privatni interes stavila iznad javnog, a koje okrivljenica u ovom postupku nije dokazala, odnosno sudu je predložila dokaze kako materijalne, tako i personalne, koji posve paušalno, sa subjektivnog stajališta okrivljene bi mogli potvrđivati njene navode iz podneska.

Po mišljenju ovog suda kada je okrivljena taj isti podnesak – pritužbu na rad privatne tužiteljice dostavila istodobno

i Ministarstvu pravosuđa, predsjedniku Vrhovnog suda RH i predsjedniku Županijskog suda u Splitu, iako je znala da će nadležno sudačko vijeće preispitati i odlučiti o njenoj pritužbi, čime je očito postupala u namjeri da naškodi časti i ugledu privatne tužiteljice kao sutkinje, pa su se time u takvom njenom ponašanju ostvarila sva bitna obilježja terećenog kaznenog djela teškog sramoćenja iz čl. 148. st. 2. KZ-a, za što ju je ovaj sud i oglasio krivom.“

Drugostupanjski sud je odbio žalbu podnositeljice i potvrdio prvostupanjsku presudu, a u obrazloženju drugostupanjske presude, između ostalog, navedeno je:

„Iako je ‘predstavka’ naslovljena kao pritužba na rad privatne tužiteljice kao suca Općinskog suda u Starom Gradu u biti to ne predstavlja, već sadrži kompromitirajući sadržaj koji je potaknut osobnim interesom, a koji može škoditi časti i ugledu privatne tužiteljice. Stoga je evidentno da sadržaj ‘predstavke’ ima difamantni karakter jer se radi o iznošenju takvih činjenica koje predstavljaju blaćenje i širenje ružnih glasina o radu privatne tužiteljice kao suca, a koje mogu škoditi časti i ugledu privatne tužiteljice i čime se značajno umanjuje ugled privatne tužiteljice u javnosti kao državnog dužnosnika.“

Dakle, sudovi su ocijenili da je podnositeljica predstavku podnijela isključivo u namjeri da naškodi časti i ugledu privatne tužiteljice kao sutkinje, a za takav zaključak ponudili su dva argumenta:

- suviše slanje predstavke Ministarstvu pravosuđa, predsjedniku Vrhovnog suda i predsjedniku županijskog suda u Splitu
- podnositeljica nije dokazala istinitost svojih navoda iz predstavke niti postojanje ozbiljnog razloga zbog kojeg je povjerovala u njihovu istinitost.

Ustavni sud usvojio je ustavnu tužbu i suprotno gore citiranim stavovima prihvatio navode podnositeljice da je pred-

stavka podnesena radi zaštite prava i interesa njezinih stranaka te radi zaštite njezinih vlastitih prava i interesa kao stranke u postupku kao profesionalca, a ne s isključivom namjerom nanošenja štete ugledu privatne tužiteljice. Navela je i da je predstavku uputila radi zaštite svoga profesionalnog integriteta i egzistencije.

Prigovor podnositeljice da je kaznena osuda dovela do povrede njezina prava na slobodu izražavanja Ustavni sud je razmotrio s aspekta članka 38. stavaka 1. i 2. Ustava, u vezi s člankom 16. stavkom 2. Ustava, odnosno članka 10. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ustavni sud prije svega utvrđuje da kaznena osuda podnositeljice zbog podnošenja predstavke na rad privatne tužiteljice predstavlja miješanje u njezino pravo na slobodu izražavanja.

Što se tiče prvoga argumenta sudova, Ustavni sud u konkretnom slučaju ne nalazi ništa sporno u upućivanju predstavke svim adresatima kojima je upućena s obzirom na to da takvo ovlaštenje jasno proizlazi iz pozitivnih propisa, te dodaje da bi kriminalizacija samog čina slanja predstavki tijelima nadležnim za njihovo ispitivanje bila protivna načelu vladavine prava, koje između ostalog podrazumijeva osiguravanje provođenja djelotvorne sudske zaštite od strane nepristranih sudova. Zato je terećenje i osuda podnositeljice zbog toga što je predstavku učinila dostupnom većem broju osoba očigledno nerazumno.

Što se tiče drugoga argumenta, Ustavni sud utvrđuje da je podnositeljica istinitost nekih tvrdnji dokazala, dok je za neke imala dovoljno razloga povjerovati u njihovu istinitost, pa zaključuje da ne može konstatirati da su sudovi takav zaključak utemeljili na prihvatljivoj ocjeni odlučnih činjenica.

Stoga Ustavni sud nalazi da je podnositeljica svoje navode da je privatna tužiteljica povrijedila niz normi Kodeksa sudačke etike i nanijela štetu ugledu

suda i sudačke dužnosti utemeljila na dostatnoj činjeničnoj osnovi.

Ustavni sud zaključuje da su sudovi u osporenim presudama u nastojanju postizanja pravične ravnoteže između suprotstavljenih zaštićenih vrijednosti (pravo na slobodu izražavanja i pravo na poštovanje osobnog života drugih) smetnuli s uma brojne relevantne čimbenike. Konkretno, sudovi su zanemarili da je podnositeljica na temelju zakona bila ovlaštena uputiti predstavku na rad privatne tužiteljice svim tijelima kojima je predstavka upućena te da su ta tijela bila nadležna za njezino ispitivanje. Sudovi su neutemeljeno teretili podnositeljicu da je predstavku učinila dostupnom većem broju osoba. Prilikom ocjene namjere slanja predstavke smetnuli s uma narušeni odnos dviju strana, kao i činjenicu da su zahtjevi za izuzeće privatne tužiteljice neopravdano odbijeni, slijedom čega je upućena predstavka bila sredstvo zaštite njezinih prava i prava njezinih stranaka. Sudovi su zanemarili da podnositeljica nije u predstavi dovodila u pitanje stručnost i kompetencije privatne tužiteljice za obavljanje sudačke dužnosti na općenitoj razini te da nije koristila nikakav uvredljivi izričaj. Ustavni sud ocjenjuje proizvoljnom ocjenu sudova o tome je li

predstavka utemeljena na dostatnoj činjeničnoj osnovi.

Ustavni sud također upozorava na činjenicu da nakon kaznene osude podnositeljice zbog teškog sramoćenja Hrvatska odvjetnička komora nije smatrala potrebnim pokrenuti disciplinski postupak protiv podnositeljice.

Kaznena osuda podnositeljice kao punomoćnika u okolnostima ovog predmeta, gdje se stječe dojam da je odvjetnik kažnjen zbog samog čina podnošenja predstavke, zasigurno je imala „obeshrabrujući učinak“, ne samo na podnositeljicu već i na profesiju odvjetnika u cjelini. Kad bi se osporene presude ostavile na snazi, odvjetnici bi se mogli osjećati sputano u podnošenju predavki na štetu svojih klijenata, čak i kad je to jedini način da zaštite njihova prava.

Uzevši u obzir sve navedeno, Ustavni sud stoga zaključuje da miješanje u podnositeljičinu slobodu izražavanja nije bilo „nužno u demokratskom društvu“, zbog čega je osporenim presudama došlo do povrede njezina prava na slobodu izražavanja iz članka 38. Ustava.

Ustavni sud na kraju utvrđuje da je nakon donošenja drugostupanjske presude došlo do novih izmjena kaznenog zakonodavstva te je kazneno djelo teškog sramoćenja brisano iz Kaznenog zakona.

UMJETNA INTELIGENCIJA ZA PRAVNIKE

Otkrijte LEXI, inovativnu uslugu koja spaja snagu umjetne inteligencije i bogatu pravnu kolekciju portala IUS-INFO!

LEXI je prvo pravno rješenje s podrškom revolucionarnog *ChatGPT* jezičnog modela u Hrvatskoj.

LEXI Pretraživanje

- ▶ Pretraživanje se temelji na metodi obrade prirodnog jezika, što znači da više ne pretražujete po ključnim riječima, već možete upisivati cijele rečenice s pitanjima na koja želite dobiti odgovor.
- ▶ Prikazuju se svi dokumenti iz kojih je pripremljen sažetak odgovora na vaše pretraživanje.
- ▶ LEXI ne pretražuje samo sadržaj IUS-INFO portala, već i cijeli *web*. Na temelju pretrage *weba*, priprema *web* analizu i sažeti odgovor na vaše pitanje. Iz svih rezultata pretrage izdvaja pravni temelj koji vam nudi kao poveznicu na dokumente unutar IUS-INFO portala.

LEXI usluga – Analiza sudskih odluka

Pronalaženjem pravno relevantnih činjenica i mišljenja iz sudskih odluka Lexi štedi vaše vrijeme te se možete fokusirati samo na bit, a istovremeno zadržati cjelovit pregled sadržaja sudskih odluka.

GLAVNE ZNAČAJKE

Ušteda vremena: Uštedite vrijeme te uz pripremljene sažetke izbjegnite dugotrajno čitanje opširnog sadržaja.

Jednostavnost korištenja: Samo jedan *klik* na ikonu dijeli vas od sadržaja pripremljenog s LEXI.

Točnost: LEXI radi uz podršku napredne *ChatGPT* tehnologije koja je posebno prilagođena za pravni sadržaj i osigurava visoku razinu točnosti i pouzdanosti.

Prilagodljivost: LEXI se prilagođava različitim pravnim sadržajima, što već sada omogućuje širok raspon primjene, a nastaviti će se širiti u budućnosti.

Marko Bratković, „Revizija po dopuštenju“, Organizator, 2023.

.....
Piše:

Igor Hrabar,
urednik časopisa
„Odvjetnik“
.....

Kritičko propitivanje učinaka zakonskog uređenja revizije u hrvatskome i poredbenome parničnom pravu okosnica je nove monografije „Revizija po dopuštenju“ autora Marka Bratkovića, koju je koncem 2023. objavila nakladnička kuća Organizator. Tristotinjak stranica zanimljiva, lijepo sročena teksta i četrstotinjak citiranih bibliografskih jedinica omogućuje dublje razumijevanje zakonskog uređenja revizije i uloge Vrhovnog suda u ujednačavanju sudske prakse, a sadržava i praktične smjernice kako sastaviti kvalitetan prijedlog za dopuštenje revizije i reviziju.

Nakon uvodnog poglavlja, u kojem je obrazložen odabir teme studije te su definirani cilj i metodologija istraživanja, drugo poglavlje prikaz je geneze revizije

po dopuštenju (izvanredne revizije) u hrvatskome parničnom pravu od 2003. do 2018. godine. Novelom hrvatskoga ZPP-a iz 2003. godine uspostavljena je razlika između odluka protiv kojih je revizija – prema vrijednosnom i kauzalnom kriteriju – uvijek dopuštena (redovna revizija) i onih protiv kojih je ona dopuštena samo ako odluka u sporu ovisi o rješenju nekoga pravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni (izvanredna revizija). Međutim, ni revizija po dopuštenju drugostupanjskog suda, ni revizija o čijoj dopuštenosti odlučuje Vrhovni sud, koja ju je 2008. godine nadomjestila, nisu se pokazale učinkovitim sredstvom ostvarivanja Ustavom postulirane zadaće Vrhovnog suda da osigurava jedinstvenost u primjeni prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni. Problemi i dileme uočene u razvoju revizije po dopuštenju u hrvatskom pravu, sumarno izloženi na kraju drugog poglavlja, čine kostur sljedećih pet poglavlja knjige.

Treće i četvrto poglavlje posvećeni su odgovorima na dva ključna pitanja koja su se tijekom istraživanja nametnula kao svojevrсна prethodna pitanja za pronalazak funkcionalna modela revizije po dopuštenju. Prvo od tih pitanja, u kojoj mjeri pristup Vrhovnom sudu može biti ograničen, a da pritom građanima ne bude povrijeđeno Ustavom i Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčeno ljudsko

pravo na pristup sudu, obrađeno je u trećem poglavlju, dok je pitanje funkcije revizije raspravljeno u četvrtom poglavlju.

Peto poglavlje sadržava pregled uređenja revizije po dopuštenju u hrvatskomu tradicionalno bliskim pravnim poređcima – njemačkom, austrijskom i slovenskom – ne bi li poslužili kao poticaj kritičkom promišljanju pojedinih uređenja revizije i pronalaženju boljih rješenja za hrvatsko pravo.

Prikladnost kriterija dopuštenosti revizije i uređenje revizijskog postupka uvelike ovise o tome koja su ograničenja pristupa vrhovnom sudu dopustiva i koja je funkcija pridana reviziji. Ako je funkcija revizije kontrola zakonitosti što većeg broja drugostupanjskih odluka, kriteriji dopuštenosti revizije moraju biti takvi da su vrata vrhovnog suda širom otvorena u što većem broju slučajeva. Ako je pak funkcija revizije da vrhovni sud odlučuje samo o predmetima važnim za osiguranje jedinstvenosti u primjeni prava i ravnopravnosti svih, kriteriji dopuštenosti revizije moraju omogućivati probir upravo takvih predmeta. O prikladnosti pojedinih kriterija dopuštenosti revizije u ovisnosti o njezinoj funkciji riječ je u šestom poglavlju.

Određenje funkcije revizije i kriterija za odabir revizibilnih predmeta utječe i na organizaciju revizijskog postupka, čemu je posvećeno sedmo poglavlje. Osobita je pozornost pritom posvećena tomu kako funkcionalno organizirati odlučivanje o dopuštenosti i osnovanosti revizije. Je li prikladnije odlučivanje o dopuštenosti revizije povjeriti vrhovnom sudu ili pak drugostupanjskim sudovima uz eventualnu kontrolu vrhovnog suda u povodu pravnog lijeka protiv negativne odluke drugostupanjskog suda o dopuštenosti revizije? Zbog pozicije vrhovnog suda u hijerarhiji sudske vlasti opravdanim se čini da taj sud sam odlučuje o dopuštenosti revizije negoli da o tome odlučuju drugostupanjski sudovi uz mogućnost žalbe vrhovnom sudu protiv rješenja kojim revizija nije dopuštena. Moguće je rješenje dioba postupka odlučivanja o dopuštenosti i osnovanosti revizije kakva postoji u novijemu slovenskom uređenju, gdje se revizijskom sudu najprije podnosi prijedlog za dopuštenje revizije, a tek potom, bude li dopuštena, i revizija.

Poseban dio sedmog poglavlja posvećen je obrazloženosti odluka revizijskog suda. Mjera obrazlo-

ženosti trebala bi biti različita u ovisnosti o tome je li riječ o odluci vrhovnog suda o dopuštenosti ili pak o osnovanosti revizije. Obrazloženje odluke o osnovanosti revizije treba biti iscrpnije, posebice ako služi ujednačavanju sudske prakse i razvoju prava. Je li, međutim, iz perspektive zaštite prava na pravičan postupak dopustivo da pisano obrazloženje odluke o nedopuštenosti revizije posve izostane?

Autor u osmom poglavlju iznosi elemente funkcionalnog modela revizije po dopuštenju prilagođenog hrvatskom pravu, ali i izazove koji bi mogli otežati da on bude odgovarajuće uobličen u zakonski tekst i zaživi u praksi, dok je deveto poglavlje posvećeno Noveli ZPP-a iz 2019. i 2022. godine.

U desetom, zaključnom poglavlju knjige iz komparativne se perspektive razmatraju potencijalni uzroci otporu promjeni privatne u javnu funkciju revizije.

Zasigurno se može ustvrditi da ništa što je važno nije ostalo izvan sadržaja ovog dojmljivog i vrijednog djela koje će biti od velike koristi odvjetnicima, sucima i drugim praktičarima te će im olakšati rad u svakodnevnoj praksi.

Marko Bratković rođen je 1986. u Čakovcu. U srpnju 2010. diplomirao je na studiju kroatistike i latinskog jezika na Filozofskom fakultetu, a u svibnju 2011. na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Tijekom studija višekratno je nagrađivan dekanovim nagradama, nagradama za izvrsnost u studiju i Rektorovom nagradom. Od 2012. radi na Katedri za građansko procesno pravo Pravnoga fakulteta. U prosincu 2014. položio je pravosudni ispit, a od 2017. godine član je Znanstvenog vijeća Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava. Član je i Svjetske udruge za procesno pravo (IAPL). Doktorski rad „Revizija po dopuštenju“ obranio je 2018. godine s ocjenom *summa cum laude*, a u zvanje docenta izabran je 2019. godine. U 2022. nagrađen je Nagradom „Marko Petrak“ za najbolji znanstveni rad mladih znanstvenika Pravnoga fakulteta.

Izbor iz aktualne sudske prakse

.....
Pripremila:
Višnja Drenški
Lasan,
odvjetnica u
Zagrebu
.....

1.) Ustavni sud Republike Hrvatske u odluci broj: U-III-346472023 od 19. rujna 2023. godine utvrdio je povredu pozitivne obveze države jer njezina tijela nisu poduzela sve potrebne mjere za zaštitu psihičkog integriteta maloljetnika, čime je maloljetnoj podnositeljici M. S. povrijeđeno pravo na poštivanje privatnog života zajamčeno čl. 35. Ustava Republike Hrvatske.

Podnositeljica ustavne tužbe jest maloljetna osoba starosti 16 godina protiv koje je Županijski sud u S. odredio istražni zatvor zbog opasnosti od ponavljanja kaznenog djela jer je osnovano sumnjivo da je počinila više kaznenih djela nasilja u obitelji, povrede djetetovih prava i tjelesne ozljede počinjenih na štetu oca i maloljetne sestre. U obrazloženju rješenja navedeno je kako ovo nije prvi eksces u ponašanju maloljetne jer je već ranije prekršajno osuđivana zbog prekršaja iz Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji na štetu istih osoba, da je verbalno i fizičko nasilje ispoljavala duže razdoblje, kako je više puta bila psihijatrijski liječena zbog pogoršanja psihičkog stanja, sklona je samoozljeđivanju te je kod nje utvrđeno konzumiranje više vrsta droga. Ista odbija liječenje u obliku psihoterapije, uzimanje propisane terapije te odbija suradnju s mjerodavnim službama – Hrvatskim zavodom za socijalni rad.

Protiv rješenja o određivanju istražnog zatvora podnesena je žalba u kojoj je navedeno kako je sud trebao imati na umu uvjete u kojima se u zatvoru u S.

izvršava istražni zatvor protiv maloljetnih osoba, koje se smještaju zajedno s punoljetnim osobama protivno Zakonu o sudovima za mladež i Direktivi, koji propisuju smještaj maloljetnih osoba u zatvorenu zavodsku ustanovu prilagođenu maloljetnicima, a koja ne postoji u Republici Hrvatskoj.

Drugostupanjskim rješenjem žalba je odbijena uz obrazloženje da je mjera istražnog zatvora nužna jer je u žalbenom postupku pribavljeno izvješće o osobnim i obiteljskim prilikama maloljetne iz kojeg proizlazi da je maloljetna bila smještena u Centar za pružanje usluga u zajednici R. te da je voditeljica tog Centra dala mišljenje da je potrebno nastaviti psihijatrijski tretman u centru za prevenciju ovisnosti. Budući da je maloljetna višekratno hospitalizirana u psihijatrijskoj bolnici za djecu i mlade s dijagnozama: poremećaji emocija i ponašanja u djetinjstvu, mentalni poremećaji i poremećaji ponašanja uzrokovani uporabom više psihoaktivnih supstanci, psihološka trauma u anamnezi, smrt člana obitelji, samoozljeđivanje i razvoj poremećaja osobnosti, od 2017. godine evidentirana je u zavodu za socijalnu skrb zbog problema u ponašanju, a nikakve mjere nisu dale rezultata.

U ustavnoj tužbi maloljetna je prigovarala da istražni zatvor izdržava na način da je smještena s punoljetnim zatvorenicama pa je Ustavni sud zatražio očitovanje od zatvora u S., koji je potvrdio da je maloljetna smještena s punoljetnim osobama u skladu s odredbama

Pravilnika o kućnom redu u zatvorima za izdržavanje istražnog zatvora na temelju dobivenog odobrenja Županijskog suda u S. Tekst odobrenja glasi: „...Odobrava se da mlt. M. S. boravi u zajedničkoj prostori-riji Zatvora u S. s punoljetnim osobama, a sve u skladu s Pravilnikom o kućnom redu za pritvorene osobe.“

Prilikom odlučivanja o osnovanosti ustavne tužbe, kao mjerodavno pravo, Ustavni sud je citirao: Direktivu (EU) 2016/800 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženici u kaznenom postupku („Službeni list Europske unije“ L 132/16, od 21. svibnja 2016.); Preporuku Odbora ministara država članica Vijeća Europe o Europskim zatvorskim pravilima (Rec (2006)2), koja je usvojena 2006. na 952. sastanku zamjenika ministara; Konvenciju UN-a o pravima djeteta; Zakon o sudovima za mladež; Zakon o kaznenom postupku te Pravilnik o kućnom redu u zatvoru za izvršenje istražnog zatvora (NN 8/10).

Sukladno zauzetom stajalištu iz odluke broj: U-III-2757/2018 od 4. veljače 2020. da su zatvorenici koji se pritužuju na uvjete u zatvoru, prije obraćanja Ustavnom sudu, dužni iscrpiti pravni put podnošenjem pritužbe sucu izvršenja, Ustavni sud najprije je ispitao dopuštenost prigovora. Kako Zakon o sudovima za mladež predviđa mogućnost podnošenja pritužbe u svrhu otklanjanja nepravilnosti koje se tiču uvjeta izdržavanja istražnog zatvora, Ustavni sud je zatražio od podnositeljice očitovanje o tome je li se pritužila sucu za mladež, tj. je li koristila pravno sredstvo predviđeno čl. 66. st. 5. Zakona o sudovima za mladež. Podnositeljica se očitovala da nije jer ju u zatvoru nije obišao nitko osim braniteljice.

Budući da Zakon o sudovima za mladež ne zahtijeva nikakvu strogu formu za podnošenje pritužbe, već omogućava podnošenje pritužbe ne samo pisanim već i usmenim putem, a maloljetna podnositeljica u žalbi je prigovorila smještaju s punoljetnim osobama, Ustavni sud je zauzeo stav da se predmetna zakonska odred-

ba ne bi smjela tumačiti formalistički. Kako se maloljetna podnositeljica u žalbi na rješenje o istražnom zatvoru pritužila na smještaj s punoljetnim osobama, a isti je sudac odredio istražni zatvor i odobrio smještaj s punoljetnim osobama, Ustavni sud zaključio je da je podnositeljica pravilno iscrpila pravni put te je njezin prigovor proglasio dopuštenim.

Što se tiče osnovanosti prigovora, Ustavni sud ga je razmatrao u okviru čl. 23. i 35. Ustava RH te se pozvao na presudu Europskog suda za ljudska prava (dalje: ESLJP, u predmetu *Raninen protiv Finske* 8 br. 20972/92, § 63., od 16. prosinca 1997.), u kojoj je zauzeto stajalište da uvjeti lišenja slobode koji ne dosežu dovoljan stupanj ozbiljnosti za primjenu čl. 3. Konvencije ipak mogu ući u doseg zaštite koju pruža čl. 8. Konvencije, odnosno mogu imati reperkusije na privatni život pojedinca.

Prema stavu Ustavnog suda, maloljetnici su emotivniji, impulzivniji i osjetljiviji od odraslih soba, što ih čini posebno ranjivim osobama, a punoljetni zatvorenici mogu negativno utjecati na maloljetne zatvorenike i naštetiti njihovu emocionalnom razvoju. Zbog toga u situaciji kada je nužno određivanje istražnog zatvora maloljetnoj osobi postoji dužnost državnih tijela da poduzmu sve potrebne mjere za zaštitu psihičkog integriteta maloljetne osobe. To uključuje obvezu razdvajanja maloljetnih zatvorenika od punoljetnih, a ondje gdje to nije moguće iz opravdanih razloga, obvezu procjene je li smještaj s punoljetnim zatvorenicima u najboljem interesu maloljetnog zatvorenika. Stoga smještaj maloljetnika s punoljetnim zatvorenicima ne dovodi automatski do povrede prava maloljetnika, ali takav smještaj treba biti iznimka rezervirana za opravdane situacije i samo pod uvjetom da je to u skladu s najboljim interesom maloljetnika.

Polazeći od teksta čl. 13. stavka 5. Pravilnika o kućnom redu u zatvorima za izvršenje istražnog zatvora, koji propisuje da će se maloljetni zatvorenik smjestiti

odvojeno od punoljetnika, a ako bi maloljetnik bio smješten sam u sobi i ako bi takav smještaj prema mišljenju liječnika mogao štetno djelovati na zdravlje maloljetnika, upravitelj zatvora odmah će obavijestiti nadležni sud radi odobravanja smještaja s punoljetnom osobom koja na njega neće štetno djelovati, Ustavni sud, u okolnostima konkretnog slučaja nije mogao iz dostupne dokumentacije ocijeniti jesu li za smještaj podnositeljice zajedno s punoljetnim osobama postojali opravdani razlozi i je li to bilo u njezinu najboljem interesu.

Međutim, Ustavni sud je utvrdio da sudac istrage nije bio u izravnom kontaktu ni s podnositeljicom ni s punoljetnim zatvorenicama s kojima je ona bila smještena te da isti ne posjeduju potrebna stručna znanja, a zbog čega nije ni mogao izvršiti procjenu najboljeg interesa maloljetne zatvorenice. Odobrenje koje je sudac istrage dao za smještaj maloljetne podnositeljice s punoljetnim osobama dano je općenito te je izbor punoljetnih zatvorenica s kojima će maloljetna M. S. biti smještena prepušten na volju zatvorskoj upravi.

Prema stajalištu Ustavnog suda, to predstavlja povredu mjerodavnog prava jer je Županijski sud u S. trebao pribaviti procjenu stručne osobe o tome bi li svaka pojedina punoljetna zatvorenica s kojom je maloljetna M. S. trebala dijeliti sobu mogla negativno na nju utjecati, uz uvažavanje osobina ličnosti, dobi i kaznenog djela koje se pojedinoj punoljetnoj osobi stavlja na teret.

Samo na temelju takve procjene zatvorska uprava mogla je tražiti odobrenje suca istrage za smještaj maloljetne podnositeljice s punoljetnim zatvorenicama za koje je ocijenjeno da neće na nju štetno djelovati.

Budući da su, u okolnostima konkretnog slučaja, domaća tijela propustila obrazložiti potrebu smještaja maloljetne podnositeljice s punoljetnim zatvorenicama i propustila da osoba odgovarajuće struke procijeni je li smještaj podnositeljice sa svakom pojedinom punoljetnom zatvorenicom s kojom je dijelila zatvorsku ćeliju

u njezinu najboljem interesu, državna tijela nisu ispunila svoju pozitivnu obvezu da poduzmu sve potrebne mjere za zaštitu psihofizičkog integriteta maloljetne podnositeljice, a što je podnositeljici uzrokovalo povredu prava na poštivanje osobnog života zajamčenog čl. 35. Ustava Republike Hrvatske.

2.) Visoki kazneni sud Republike Hrvatske (VKSRH) u odluci broj: II KŽ-298/2021-6 od 17. kolovoza 2021. godine naveo je kako drugostupanjski sud prilikom odlučivanja o žalbi na rješenje o određivanju/produljenju istražnog zatvora nije ovlašten razmatrati žalbene navode kojima se pobija postojanje osnovane sumnje ako oni zapravo sadržavaju navode obrane okrivljenika.

Prvostupanjski sud produljio je istražni zatvor okrivljeniku I. R. zbog postojanja osnovane sumnje da je počinio kazneno djelo ubojstva u pokušaju te zbog opasnosti od ponavljanja kaznenog djela – prema čl. 123. st. 1. toč. 3. ZKP/08.

Odbijajući žalbu podnositelja, VKSRH konstatirao je da je prvostupanjski sud za svoju odluku dao jasne, dostatne i valjane razloge te obrazložio zašto smatra da se u okolnostima konkretnog slučaja ista svrha ne bi mogla postići drugom, blažom mjerom.

U odnosu na žalbene navode kojima okrivljenik pobija postojanje osnovane sumnje, sugerirajući drugostupanjskom sudu da nije riječ o kaznenom djelu ubojstva u pokušaju, već o kaznenom djelu teške tjelesne ozljede, osporavajući pritom pojedine dokaze i iznoseći vlastito viđenje, VKSRH zaključuje da se tim navodima zapravo sadržajno iznosi obrana koju drugostupanjski sud nije ovlašten razmatrati prilikom odlučivanja o produljenju istražnog zatvora.

O takvim prigovorima vodit će se računa u daljnjem tijeku postupka – raspravnoj fazi postupka – kada će se odlučivati o kaznenoj odgovornosti okrivljenika.

Vrhovni sud Republike Hrvatske – odustajanje od sudske prakse

Pedeset je, možda i šezdeset godina otkako tužitelji u stotinama tisuća parnica za naknadu štete usklađuju svoje tužbene zahtjeve povisujući ih u skladu s prilikama u vrijeme zaključenja rasprave, ovisno o okolnostima kao što su vrijednost novca, inflacija ili pak orijentacijski kriteriji, koje je nekoć proklamirao Hrvatski ured za osiguranje, a danas to čini Vrhovni sud Republike Hrvatske. Podnošenjem tužbe prekinuta je zastara utuženih vidova štete pa se tužbeni zahtjev mogao uređivati i bez obzira na zastarne rokove. Imajući na umu trajanje sudskih postupaka od pet, sedam ili više godina, jasno je da zbog promijenjenih prilika tužbeni zahtjev nije mogao biti isti kao u početku, već se morao usklađivati, odnosno povećavati, ali nikad sud nije propitivao prigovor zastare na povišeni dio tužbenog zahtjeva, smatrajući da je podnošenjem tužbe nastupio prekid zastare za cijeli zahtjev s obzirom na to da se povećanjem ne mijenja ni činjenična, ni pravna osnova tužbe.

A onda...?

„(...) od ovog je pravnog shvaćanja revizijski sud **odstupio** i ustalio svoju praksu, a prema toj praksi u slučaju preinake tužbe povećanjem postojećeg zahtjeva u smislu odredbe čl. 191. st. 1. ZPP po ocjeni prigovora zastare treba imati u vidu da prekid zastarijevanja za preinačeni dio zahtjeva nastupa tek podnošenjem preinačenog zahtjeva, a ne podnošenjem tužbe.“ Rev-183/2020 od 27. rujna 2022.

Dakle, Vrhovni sud Republike Hrvatske napravio je drastičan zaokret u odnosu na pedesetogodišnju stabilnu i kontinuiranu pravnu praksu i zauzeo sasvim novi stav prema kojemu se na svako povećanje tužbenog zahtjeva ponovno ocjenjuje pitanje zastare računajući od dana povećanja tužbenog zahtjeva.

Da bi se unutar ustaljene i postojeće dugogodišnje sudske prakse mogao javiti problem, dalo se naslutiti nakon što je Vrhovni sud RH 29. studenoga 2002. donio Orijentacijske kriterije o visini naknade neimovinske štete, kada su se počeli javljati prigovori da je preinaka tužbenog zahtjeva obuhvaćena zastarom. Međutim, VSRH još uvijek je slijedio stav da preinaka tužbe nema karakter novog zahtjeva glede početka tijeka zastare u odnosu na prvotni zahtjev čijim podnošenjem je došlo do prekida zastarijevanja ovih tražbina tužitelja pa je ustrajanje tuženika u prigovoru zastare bespredmetno (Rev-231/2004 od 10. ožujka 2004.). Slično VSRH u Revr-537/2006 od 5. listopada 2006. godine: „Podizanjem tužbe kojom pored ostaloga tužitelj traži naknadu štete na ime izgubljene zarade došlo je do prekida zastarijevanja iz tog vida štete pa je tužitelj mogao urediti tužbu i postaviti konačni tužbeni zahtjev iz tog vida štete u tijeku trajanja postupka i nakon pet godina računajući od dospelosti najstarijeg neisplaćenog potraživanja... Naime, prekid zastarijevanja podizanjem tužbe smatra se da nije nastupio ako vjerovnik

.....
Piše:
Bruno Spiz,
odvjetnik u
Zagrebu
.....

odustane od tužbe odnosno ako vjerovnikova tužba bude odbačena ili zahtjev odbijen (čl. 389. ZOO). Kako ovdje nije bilo odustanka od tužbe niti odbacivanja tužbe odnosno odbijanja tužbenog zahtjeva za naknadu štete zbog izgubljene zarade, zastarijevanje potraživanja s tog vida štete je prekinuto podizanjem tužbe i tužitelj je mogao iz tog vida štete zatražiti naknadu daljnje štete što je i učinio tijekom postupka.”

Isti, već tradicionalno ustanovljeni stav slijedile su i mnoge odluke županijskih sudova. Nasuprot tomu, nema zastare kod preinake – Županijski sud u Splitu Gž-2211/2022 od 20. travanja 2023.: „... prema stabilnoj praksi Ustavnog suda RH i Europskog suda za ljudska prava zastara predstavlja ograničene prava na pristup sudu, najvažnijeg jamstva prava na pravično suđenje bez čijeg ostvarenja nema ostvarenja ni jednog drugog jamstva pravičnog suđenja (...) činjenica da je tužiteljica preinačila tužbu povećanjem tužbenog zahtjeva nakon donošenja Orijentacijskih kriterija Vrhovnog suda RH od 15. lipnja 2020. ukazuje na zaključak da tužiteljica u trenutku podnošenja tužbe evidentno nije mogla predvidjeti pa posljedično tome niti postaviti tužbeni zahtjev u skladu s Orijentacijskim kriterijima VSRH jer su Orijentacijski kriteriji koji su bili na snazi u vrijeme podnošenja tužbe predstavljali objektivnu zapreku za postavljanje zahtjeva koji bi ih premašivao (...) slijedom navedenih razloga računanje tjeka zastarnog roka iz odredbe čl. 230. st. 1. ZOO za povećani dio tužbenog zahtjeva od dana preinake tužbe bilo bi suprotno ciljevima pravne sigurnosti i rezultiralo bi povredom prava na pristup sudu, najvažnijeg jamstva prava na pravično suđenje bez čijeg ostvarenja nema ostvarenja ni jednog drugog jamstva pravičnog suđenja u smislu čl. 29. st. 1. Ustava RH i čl. 6. st. 1. Europske Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.”

Sentenca – Županijski sud u Puli Gž-1405/2021 od 6. prosinca 2021.: „Prigo-

vor zastare povećanog dijela tužbenog zahtjeva nije osnovan. U smislu odredbe čl. 241. ZOO zastarijevanje se prekida podizanjem tužbe. U smislu citirane odredbe podnošenjem tužbe 10. prosinca 2018. nesporno unutar zastarnog roka došlo je do prekida zastarijevanja utužene tražbine tužitelja. Time što je tužitelj podneskom od 5. listopada 2021. povećao iznos naknade štete koji traži, tužitelj ju je preinačio, ali tako preinačena tužba nema karakter novog zahtjeva u pogledu početka i tjeka roka zastare u odnosu na prvobitni zahtjev, a čijim je podnošenjem došlo do prekida zastarijevanja tražbine tužitelja (tako i VSRH Rev-231/04).”

Županijski sud u Splitu Gž-750/2021: „Kada bi se zastara u odnosu na povišeni tužbeni zahtjev procjenjivala prema danu predaje tužbe u odnosu na povišeni dio, zastara bi vjerojatno nastupila u odnosu na mnoge zahtjeve tužitelja. Takvo pravno shvaćanje bi predstavljalo ograničavanje pristupa sudu, pa je potrebno procijeniti bi li to ograničenje bilo dopušteno. Za tu ocjenu potrebno je utvrditi slijedi li ograničenje legitimni cilj i postoji li razuman odnos proporcionalnosti između korištenih sredstava i cilja kojem se teži. Legitimni cilj je u ovom slučaju pravna sigurnost... Tužitelji za ovakvu promjenu u vrijeme podnošenja tužbe nisu mogli znati, dakle, kad bi se zastara procjenjivala prema danu povišenja tužbenog zahtjeva, tužitelji bi se našli u situaciji da njihov povišeni zahtjev neće uopće biti razmatran u meritumu iako su okolnosti zbog kojih tužitelji nisu mogli ‘pravodobno’ tj. unutar zastarnog roka podnijeti tužbu za naknadu štete objektivne prirode jer ih je naknadno odredio Vrhovni sud RH pa oni za njih nikako nisu mogli znati unutar tog roka. Primjenjivanje pravila o zastari predstavljalo bi pretjerani formalizam koji bi naštetio pravičnosti postupka. Pravila bi prestala služiti ciljevima pravne sigurnosti i poštenog suđenja i predstavljala bi prepreku koja bi sprečavala tužitelja

da o meritumu njegovog predmeta odluči sud. Ne može se smatrati razumnim zahtijevati da su tužitelji morali tražiti naknadu štete u vrijeme podnošenja tužbe u visini koju je Vrhovni sud RH naknadno odredio jer tužitelji u vrijeme kada je zastara istjecala nisu znali niti mogli znati za nešto što će naknadno biti u primjeni. Visina naknade štete u ovim situacijama mogla se stvarno utvrditi tek nakon što je Vrhovni sud RH zauzeo ‘novo’ pravno shvaćanje.”

Županijski sud u Zagrebu Gž-4221/2022 od 20. prosinca 2022.: „(...) pravna narav zahtjeva za naknadu neimovinske štete zbog povrede prava osobnosti koja predstavlja generički tužbeni zahtjev i visina koje se određuje sudskom odlukom različita je od pravne naravi zahtjeva za naknadu izgubljene zarade ili plaće ili drugih zahtjeva za naknadu imovinske štete i u pogledu dospijeca i u pogledu računanja zastare. Ovdje je zahtjev za naknadu štete preinačen povišenjem tužbenog generičkog – novčanog zahtjeva za naknadu neimovinske štete, za visinu koje su mjerodavne vrijednosti u vrijeme presuđenja pri čemu istovjetnost zahtjeva nije izmijenjena jer nisu promijenjeni činjenična i pravna osnovna tužbe. U slučaju preinake tužbe povećanjem tužbenog zahtjeva, pitanje dospijeca i zastare u odnosu na povećani dio neće se uvijek ocjenjivati samostalno niti će za dio tražbine na koji se odnosi preinačenje tužbe uvijek biti bitan dan preinake tužbe... Prekid zastare je nastupio podnošenjem tužbe za cijeli zahtjev, a ne preinakom tužbe za preinačeni dio zahtjeva kao što se ni dospijeca tražbine ne može razdvajati za povišeni dio zahtjeva. Ovo stoga jer je cijela tražbina naknade neimovinske štete dospjela prema ovdje mjerodavnoj odredbi čl. 12. st. 4. ZOOP, a radnja ostvarenja subjektivnog prava na naknadu te neimovinske štete poduzeta je podnošenjem tužbe čime je prekinuto zastarijevanje, što se odnosi i na povećane zahtjeve iz iste činjenične osnove.”

Županijski sud u Dubrovniku Gž-1106/2021: „(...) po stajalištu ovog suda podnošenjem tužbe došlo je do prekida zastare i u odnosu na ovaj dio tužbenog zahtjeva. Podnošenjem tužbe zastarijevanje je prekinuto, a preinaka tužbe od 18. lipnja 2020. nema značaj isticanja novog tužbenog zahtjeva u odnosu na prvotno postavljeni tužbeni zahtjev pa je do prekida zastare došlo podnošenjem same tužbe. Takvo pravno shvaćanje zauzeo je Vrhovni sud u odluci Rev-231/04.”

Županijski sud u Puli Gž-1287/2020: „(...) neosnovani su žalbeni navodi tuženika koji se odnose na zastaru za preinačeni dio zahtjeva iz podneska od 23. lipnja 2020. kojim je povećao iznos naknade štete obzirom da je podnošenjem tužbe u ovom predmetu došlo do prekida zastare u smislu odredbe čl. 241. ZOO pri čemu valja naglasiti da tužitelj nije tražio naknadu štete po nekim drugim osnovama u odnosu na osnove koje je zatražio u tužbi”.

Isti stav nastavlja se presudom Županijskog suda u Zagrebu Gž-2334/2021, Županijskog suda u Splitu Gž-2439/2016 od 8. lipnja 2017., Županijskog suda u Varaždinu Gž-669/09 od 15. lipnja 2009. godine.

Prijašnja praksa bila je višekratno potvrđena revizijskim odlukama Vrhovnog suda Republike Hrvatske.

Vrhovni sud RH Revr-537/2006: „Podizanjem tužbe kojom pored ostalog tužitelj traži naknadu štete na ime izgubljene zarade došlo je do prekida zastarijevanja iz tog vida štete pa je tužitelj mogao urediti tužbu i postaviti konačni tužbeni zahtjev iz tog vida štete u tijeku trajanja postupka i nakon pet godina računajući od dospelosti najstarijeg neisplaćenog povremenog potraživanja... Prekid zastarijevanja podizanjem tužbe smatra se da nije nastupio ako vjerovnik odustane od tužbe, ako tužba bude odbačena i zahtjev odbijen. Kako ovdje nije bilo odustanka niti odbacivanja odnosno odbijanja tužbenog zahtjeva za naknadu štete zbog izgubljene zarade,

zastarijevanje potraživanja iz tog vida štete je prekinuto podizanjem tužbe i tužitelj je mogao iz tog vida štete zatražiti naknadu daljnje štete što je učinio u tijeku postupka.”

Vrhovni sud RH Rev-231/2004 od 10. ožujka 2004.: „U smislu odredbe čl. 388. ZOO zastarijevanje se prekida podizanjem tužbe. U smislu citirane odredbe podnošenjem tužbe 13. svibnja 1995. nesporno unutar zastarnog roka došlo je do prekida zastarijevanja utuženih tražbina tužitelja. Time, pak, što je tužitelj podneskom od 2. ožujka 2020. povećao iznos naknade štete koji traži iz ovih utuženih osnova, tužitelj jest preinačio tužbu (u smislu odredbe čl. 191. st. 1. ZPP) kojoj preinaci se tuženik ne može protiviti (st. 2. čl. 1919. ZPP) no tako preinačena tužba nema karakter novog zahtjeva glede početka i tijeka roka zastare u odnosu na prvobitni zahtjev a čijim je podnošenjem došlo do prekida zastarijevanja ovih tražbina tužitelja. Stoga je ustrajanje tuženika u prigovoru zastare bespredmetno.”

Vrhovni sud RH Revr-537/2006 od 5. listopada 2006. i Revx-1196/2011: „Podizanjem tužbe kojom zahtijevaju isplatu određenog iznosa na ime naknade određenog vida štete, visina koja se utvrđuje prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke (čl. 189. st. 2. ZOO) tužitelji ujedno poduzimaju radnju radi utvrđivanja tog potraživanja i radi njegovog ostvarenja te time sukladno navedenoj zakonskoj odredbi prekidaju zastarijevanje i u odnosu na povećane zahtjeve iz iste činjenične osnove.”

Citirane odluke dokazuju dosadašnju praksu da je preinaka tužbe povećanjem (povišenjem) tužbenog zahtjeva uvijek bila moguća jer se po istoj činjeničnoj i pravnoj osnovi nije tražilo ništa drugo nego samo nešto više, a zastara je bila prekinuta danom podnošenja tužbenog zahtjeva. Novi stav VSRH-a, prema kojem se svako povišenje tužbenog zahtjeva propituje u odnosu na zastarni rok, znači teški poremećaj postupovnih

i materijalnopравnih odredaba kako za postupke koji su u tijeku tako i za one koji su pravomoćno dovršeni, ali je zatraženo dopuštenje za podnošenje revizije.

Time je uspostavljen novi odnos između stranaka u parnici pa tužitelj postaje inferioran u odnosu na tuženika, kojemu već i sam protek vremena ide na ruku. Kako parnice u pravilu ne završavaju u roku od tri godine, nego traju pet, sedam, deset ili više godina, tužitelj neće biti u mogućnosti da predvidi okolnosti koje budu vrijedile na dan zaključenja glavne rasprave pa tako neće moći unaprijed specificirati svoj tužbeni zahtjev prema okolnostima koje tada budu aktualne (vrijednost novca, orijentacijski kriteriji, promjene životnih prilika) i on će biti onemogućen da zbog zastare sud odlučuje o novom usklađenom zahtjevu. Sasvim je jasno da suprotna, tužena strana ima direktan interes da produlji parnicu što je više moguće jer će već protekom trogodišnjega zastarnog roka tužitelj biti onemogućen da usklađuje svoj zahtjev s recentnim prilikama.

Takav novi stav VSRH-a ne počiva na nekoj novoj pravnoj normi, već je rezultat „drukčijeg” čitanja već postojećih zakonskih propisa, pri čemu se ne uzima u obzir da se kod povećanja ne radi o novom, zasebnom tužbenom zahtjevu te da na takvo povećanje nije moguće primjenjivati više rokova zastare za štetu koja nije djeljiva. Vrhovni sud Republike Hrvatske pritom zanemaruje svoj Zaključak br. 3 III. sjednice Građanskog odjela od 30. ožujka 1987. godine, prema kojemu „nematerijalna šteta koja se u određenom obliku trajno ili trajnije ispoljava predstavlja jednu štetu pa se određuje jedan iznos naknade uzimajući u obzir trajanje te štete do donošenja presude i njeno trajanje u budućnosti”.

Novo tumačenje VSRH-a o zastari stavlja tužitelja u krajnje delikatan položaj, svojevrsne „škare”, jer ako tužbeni zahtjev bude postavljen previsoko, slijedi rizik od plaćanja parničnoga troška tuženoj strani, a ako zahtjev bude postavljen

realno, u skladu s recentnim okolnostima, vjerojatno će se dogoditi da u parnici od pet, sedam, deset ili više godina visina tog zahtjeva više neće predstavljati pravičnu naknadu, a povišenje više neće biti moguće zbog nastupa zastarnih rokova. Zato je opravdano pitanje svrhe iznenadne promjene stava VSRH-a, odnosno „**odustajanja**” od starije sudske prakse, jer ta promjena nije inicirana promjenom zakona niti se može objasniti „brigom” za discipliniranje tužitelja u poduzimanju parničnih radnji pa ovakvo „novo” tumačenje postojećih zakonskih propisa za sada ostaje misterij.

Problem nezakonitosti nove prakse ne osjećaju samo odvjetnici koji zastupaju tužitelje u parnicama za naknadu štete nego i mnogi županijski sudovi, suci i pravni stručnjaci, o čemu svjedoče brojne odluke županijskih sudova, stručni članci (mr. sc. Iris Gović Penić, IUS INFO od 10. svibnja 2021. godine; mr. sc. Senija

Ledić, sudac Županijskog suda u Splitu, *Novine u građanskom zakonodavstvu*, 2022.; Sanja Artuković Kunšt, „Odvjetnik“ 2/2021). Za pravnu sigurnost, za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana te jednakost svih pred zakonom „odustajanje” od višedecetljetne postojane sudske prakse znači netransparentno i arbitrarno postupanje s teškim implikacijama prema pravu na pošteno suđenje i pravu na pristup sudu. To će najbolje osjetiti tužitelji kojima je nakon višegodišnjih postupaka pravomoćno dosuđena naknada štete koja će revizijskim odlukama po „novoju” sudskoj praksi biti debelo smanjena ako se ustanovi da su tijekom parnice povisivali svoj zahtjev protekom zastarnog roka. Sasvim je sigurno da će Ustavni sud odlučivati o tužbama koje su već podnesene zbog revizijskih odluka po „novoju” praksi te s velikom znatizeljnom i još većom nadom očekujemo pravorijek toga suda.

Europski sud za ljudska prava objavio je 20. veljače 2024. godine presudu pod brojem 14692, kojom se utvrđuje povreda prava tužitelja u parničnom postupku zbog nemogućnosti povišenja zahtjeva za neimovinsku štetu. Tužitelj Ivan Vugdelija, zastupan po odvjetnici Ivani Ilić Radnić iz Splita podnio je 2005. Općinskom sudu u Splitu tužbu protiv osiguravajućeg društva kojom je potraživao iznos od 40.000,00 kn. Tuženik je u jednom času priznao tužbeni zahtjev, a Općinski je sud u Splitu bez mogućnosti tužitelja da se očituje o tom priznanju donio djelomičnu presudu na temelju priznanja kojom je u biti presudio o cijelom tužbenom zahtjevu. Općinski sud je zatim nastavio postupak i 2009. donio još jednu presudu kojom je djelomično usvojio povišeni tužbeni zahtjev i osim već dosuđenih 40.000,00 kn dosudio još dodatnih 113.500,00 kn. Po žalbi tuženika Županijski sud u Splitu ukinuo je presudu i odbio tužbeni zahtjev preko 40.000,00 kn smatrajući da se radi o presuđenoj stvari, a takvo je stajalište potvrdio i Vrhovni sud RH, dok je Ustavni sud odbacio tužiteljevu ustavnu tužbu. Europski sud u obrazloženju presude navodi da se iznos neimovinske štete teško može procijeniti pa se ne može zamjeriti tužitelju što odmah nije tužbom naznačio viši iznos. Također, Europski sud smatra da je toga svjestan i hrvatski zakonodavac jer ZPP omogućuje sudu da prihvati naknadno povišene tužbene zahtjeve kad je to opravdano, čak i kad se tuženici protive povišenju. Ocjena je Europskog suda da je pristup domaćih sudova bio pretjerano formalističan, što je dovelo do nerazmjernog ograničenja tužiteljeva prava na pristup sudu.

O odvjetničkim troškovima

.....
 Pripremila:
Sanja Mišević,
 odvjetnica u
 Osijeku

1) Rješenjem Vrhovnog suda Republike Hrvatske, broj: Rev-169/2021 od 1. siječnja 2023. godine ukida se rješenje Županijskog suda u Osijeku, posl. br.: Gž Ovr-1326/2019-2 od 8. travnja 2020., i toč. II. izreke rješenja Općinskog suda u Puli – Pola, posl. br.: Ovr-944/2013 od 11. ožujka 2016. te se predmet vraća na ponovno suđenje.

U predmetnom slučaju radi se o odvjetnici, privremenoj zastupnici stranke u postupku pred sudom i njezinoj naknadi za zastupanje.

U ovršnom postupku, ovršeniku je rješenjem prvostupanskog suda dodijeljena privremena zastupnica (odvjetnica) s obzirom na to da je bio nepoznata boravišta i bez punomoćnika. Prvostupanski sud je nakon okončanja ovršnog postupka privremenoj zastupnici priznao naknadu za zastupanje u ovršnom postupku u iznosu od 615,92 eura iz proračunskih sredstava, dok je u preostalom dijelu, pozivajući se na odredbu čl. 84. Zakona o parničnom postupku (dalje: ZPP)¹, u svezi s čl. 3. st. 2. Pravilnika o visini i načinu isplate naknade za skrbnika (dalje: Pravilnik)², zahtjev privremene zastupnice glede troškova odbio.

Nezadovoljna takvom odlukom, privremena zastupnica podnijela je žalbu drugostupanskom sudu koji je preina-

čio prvostupajsko rješenje na način da je žaliteljici odbio naknadu i dijela troškova iz proračunskih sredstava koja su joj prethodno priznata prvostupajskim rješenjem. Pritom se drugostupajski sud poziva na odredbu čl. 151. st. 1. ZPP-a, naglašavajući da troškovi privremenog zastupnika nisu posebno regulirani odredbama postupovnog prava, već da takvi troškovi iz redova odvjetnika pripadaju u parnične, odnosno troškove ovršnog postupka. Osim toga, smatra i kako troškovi privremenog zastupnika koje imenuje sud sukladno ZPP-u nisu troškovi koji se isplaćuju iz sredstava suda, već da takve troškove snosi sama stranka. Slijedom navedenog, drugostupajski sud navodi da troškovi privremenog zastupnika čine trošak postupka koji se određuje primjenom Pravilnika, da je te troškove dužan predujmiti tužitelj (ovrhovoditelj) te da ti troškovi nisu teret proračunskih sredstava.

Privremena zastupnica svoja je prava glede troškova nastavila ostvarivati pred Vrhovnim sudom Republike Hrvatske, postavljajući pravna pitanja koja se odnose na to tko je dužan snositi troškove zastupanja privremenog zastupnika kada je on imenovan sudskim rješenjem te treba li odvjetnicima odnosno privremenim zastupnicima umanjiti naknadu za zastupanje u visini od 50 % iznosa Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika (dalje: Tarifa)³ primjenom Pravilnika. Dakle, u ovom revizijskom stupnju sporno je pripada li privremenom zastupniku kojeg sud imenuje

¹ Zakon o parničnom postupku, Narodne novine br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 114/2

² Pravilnik o visini iznosa i načinu isplate naknade za skrbnika, Narodne novine br. 5/14

³ Tarifa o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika, Narodne novine br. 126/22

rješenjem pravo na naknadu troškova zastupanja prema Pravilniku ili prema Tarifi.

Revizijski sud nije prihvatio stajališta nižestupanijskih sudova, ističući relevantne odredbe ZPP-a i Pravilnika. Naime, ovaj sud zaključuje kako iz odredbi ZPP-a proizlazi da pravo, visina i način isplate naknade za rad privremenog zastupnika nisu propisani izrijekom i da postoji bitna razlika između privremenog zastupnika – odvjetnika kojeg imenuje sud rješenjem temeljem odredbe čl. 84. st. 1. ZPP-a i posebnog skrbnika kojeg imenuje Centar za socijalnu skrb prema odredbama čl. 218. do 246. Obiteljskog zakona (prema odredbi čl. 218. Obiteljskog zakona, skrbništvo je oblik zaštite djeteta bez roditeljske skrbi, osoba lišene poslovne sposobnosti i osoba koja nije iz drugih razloga u mogućnosti štiti svoja prava i interese, a što se bitno razlikuje od privremenog zastupnika kojeg postavlja sud, zbog razloga propisanih odredbama ZPP-a).

Kada sud postavlja privremenog zastupnika zbog razloga propisanih odredbama ZPP-a, tada se isključuje nadležnost centra za socijalnu skrb pa se shodno tomu na privremenog zastupnika kojeg imenuje sud ne odnose propisi o naknadi troškova na teret sredstava socijalne skrbi, već se radi o troškovima zastupanja odvjetnika.

Drugostupanijski sud takvo svoje stajalište potkrjepljuje već donesenom odlukom Vrhovnog suda iz 2015. godine prema kojoj „činjenica da se naknada skrbniku koji je odvjetnik određuje u skladu s Odvjetničkom tarifom ne znači da taj trošak određuje sud, već se tom odredbom propisuje način na koji će takvom skrbniku (inače odvjetniku) Centar (...) odrediti naknadu (prema Odvjetničkoj tarifi)“ i konačno zaključuje:

- ako je sud postavio privremenog zastupnika – odvjetnika za zastupanje tuženika, troškove u svezi sa zastupanjem prethodno snosi tužitelj, a o zahtjevu za naknadu troškova zastupanja odlučuje sud koji je i postavio privremenog zastupnika
- visina prouzročениh troškova privremenog zastupnika koji se postavlja iz redova odvjetnika određuje se sukladno Tarifi
- troškovi koje je tužitelj prethodno snosio ulaze u ukupne parnične troškove, a na sudu ostaje odluka o tome hoće li te troškove u konačnici snositi tuženik, ovisno o uspjehu stranaka u sporu.

Sukladno svemu navedenom, Vrhovni sud Republike Hrvatske stajališta nižestupanijskih sudova ocjenjuje neosnovanim u cijelosti, ukida obje nižestupanijske odluke i predmet vraća prvostupanijskom sudu na ponovno odlučivanje.

Nesolvencijska masa?

.....
 Piše:
Ivana Bendow,
 prof.¹

Zamislite da ste *lawyer-linguist* u Bruxellesu, da prevodite europske propise s engleskog na hrvatski i da na stol dobijete uredbu koja ne samo što u naslovu sadržava sintagmu *insolvency proceedings* nego joj je *insolvency proceedings* glavni predmet, područje koje uređuje. Uredba se zove *Regulation (EU) 2015/848 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on insolvency proceedings*. Što biste kao prevoditelj prvo učinili? Reći ću vam što bih ja učinila. I da nisam *lawyer-linguist*, da nisam ni diplomirani pravnik ni diplomirani anglist, da sam samo inteligentna studentica prava ili anglistike kojoj je netko velikodušno nabacio europsku *Regulation on insolvency proceedings* da je prevede i tako podeblja svoj džeparac, ja bih brže-bolje u svoj mrežni pretraživač upisala dvije riječi: stečajni zakon. Nakon što otkrijem da se u Republici Hrvatskoj doista već zna što je stečaj, da hrvatskim pravnicima to nije novi pojam, da su se hrvatski pravnici već bavili tom materijom, da su je uredili, razradili i imenovali njezine temeljne institute, slijedio bi mi, priznajem, nešto teži zadatak. Morala bih proniknuti u to koji se sadržaj – koji pojam, koji pravni institut – krije iza pojedinog zakonskog naziva. To bih isto napravila na engleskoj strani, tj. u izvornom tekstu Uredbe. Pitala bih se, primjerice, što se krije pod hrvatskim nazivom osobna uprava dužnika, a što pod engleskim

nazivom *debtor in possession*. Pa kada otkrijem da se pod tim dvama nazivima krije isti sadržaj, pridružila bih postojeći hrvatski naziv postojećem engleskom. Poštujući načelo jezične ekonomije, ne bih izmišljala nove nazive. Za *debtor in possession* bih u prijevodu rekla: osobna uprava dužnika. *Insolvency estate* ne bih nazvala nesolvencijskom masom nego stečajnom masom. Za dužnike za koje Uredba kaže da su *balance sheet insolvent* rekla bih da su prezaduženi, a ne da su insolventni u bilanci. Vjerujem da biste i vi prevođenju pristupili na način koji sam opisala. Međutim, briselski pravnik-jezikoslovac koji je prevodio europske stečajne propise nije tako postupio pa smo u hrvatskom stečajnom pravu dobili nove nazive poput: dužnik sa zadržanim ovlastima, insolventan u bilanci, nesolvencijska masa itd. Sa stajališta jezične ekonomije ti su nam novi nazivi, koji se javljaju i u kasnijoj Direktivi (EU) 2019/1023, očigledno nepotrebni, ali još je važnije pitanje nisu li hrvatskom pravniku neke od tih terminoloških novota potencijalno zbunjujuće.

Nazivi dvaju stečajnih razloga u hrvatskom pravu (prezaduženost i nesposobnost za plaćanje) podsjećaju me na jedno osobno iskustvo koje želim podijeliti s vama. Koliko god dugo učim engleski, ne bih se pretvarala da ga poznajem jednako dobro kao svoj materinski hrvatski. Pa ipak, čitajući kao pravni početnik tekstove na dvama jezicima, engleske pravne nazive lakše sam razumjela nego hrvatske. Nije li to neobično? Bili su mi nekako logičniji i informativniji. Primjerice, u susretu s nazivima prezaduženost i nesposobnost za plaćanje pitala sam se

¹ Ivana Bendow profesorica je engleskog jezika i autorica dvaju rječnika u nakladi Školske knjige. Podučava pravnički engleski jezik, prevodi stručne tekstove i sastavlja hrvatsko-engleski pravni rječnik.

nisu li i oni dužnici za koje naš zakon kaže da su prezaduženi također nesposobni za plaćanje. Na engleskoj strani već u samom nazivu stečajnih razloga dobila odgovor: jesu, i jedni i drugi nesposobni su za plaćanje svojih dospjelih obveza, tj. nesolventni. Razlika je samo u načinu na koji se njihova nesolventnost očituje. Kod jednih se očituje u nedostatku likvidnih sredstava pa kažemo da su *cash flow insolvent* (*cash flow insolvency*), a kod drugih se manifestira u bilanci koja pokazuje da im je pasiva veća od aktive pa za njih kažemo da su *balance sheet insolvent* (*balance sheet insolvency*). Ili, uzmimo primjerice naziv pobijanje dužnikovih pravnih radnji. Dva su pitanja na koja mi taj hrvatski naziv nije odgovorio: prvo, koje se dužnikove pravne radnje pobijaju i, drugo, zbog čega se pobijaju. Znam, reći ćete da ne mora iz naziva sve biti jasno i to je točno, ali mi se čini učinkovitiji engleski pristup koji mi je već u samom nazivu pravnog instituta odgovorio na oba pitanja. *Contesting debtor's fraudulent dispositions* znači da se pobijaju dužnikova prijevarena raspolaganja, dakle ona učinjena na štetu (radi prijevare, lat. *consilium fraudis*) vjetrovnika. Evo i trećeg primjera zakonskih naziva koji su mi bili transparentniji na engleskoj strani, ovaj put iz kaznenog prava: pojedinačni počinitelj i sudionici.

Moj osjećaj za materinski hrvatski jezik naveo me na pitanje: što – zar pojedinačni počinitelj nije sudionik, zar on ne sudjeluje u počinjenju, štoviše, s daleko najvećim udjelom? Sudjeluje, dakako, ali kao sudionik u širem smislu. A ono što naš zakon naziva sudionicima (*accessories, aidors and abettors*) jesu sudionici u užem smislu. Tu jezičnu nezgrapnost s užim i širim smislom mogli smo izbjeći da smo sudionike (u užem smislu!) nazvali drukčije. U pomanjkanju jedne primjerene riječi, složenica od dviju riječi koja je i inače u uporabi – poticatelj i pomagatelj – bila bi jasna, a dovoljno kratka da ne bude nezgrapna. Na engleskoj strani mi je i u ovom primjeru sve bilo jasno već iz samih naziva. Pojedinačni počinitelj (*the principal*) sudjeluje u počinjenju kao *an accomplice* ili *a party to a crime*. A oni koji mu „drže ljestve“ jesu *accessories*. Nadalje, što se krije pod nazivom razlozi isključenja protupravnosti – i to mi je na engleskom (*criminal defences*), za razliku od hrvatskog, već na prvi pogled bilo jasno.

A možda zakonski nazivi ne moraju biti jasni običnom građaninu. Možda je dovoljno da ih razumiju pravni stručnjaci. Na to pitanje hrvatski i engleski jezik – barem u mojem iskustvu – odgovaraju drukčije.

sudionici u kaznenom djelu u širem smislu
accomplices, parties to a crime

sudionici u užem smislu, poticatelj i pomagatelj
accessories, aidors and abettors

pojedinačni počinitelj
the principal

razlozi isključenja protupravnosti
defences in criminal law, criminal defences

nužna obrana
self-defence

krajnja nužda
necessity

stečajni postupak
bankruptcy proceedings, insolvency proceedings

pokrenuti stečajni postupak
to institute bankruptcy proceedings, to bring insolvency proceedings, to file for bankruptcy

stečajni upravitelj
a trustee in bankruptcy, TIB

stečajni razlozi
grounds of bankruptcy, grounds of insolvency

prezaduženost
balance sheet insolvency

nesposobnost za plaćanje
cash flow insolvency

prijeteća nesposobnost za plaćanje
imminent cash flow insolvency

stečajna masa
bankruptcy estate, insolvency estate

osobna uprava stečajnog dužnika
debtor in possession, DIP

razlučni vjerovnici, vjerovnici s pravom odvojenog namirenja
secured creditors, creditors entitled to separate satisfaction

stečajni vjerovnici, osobni vjerovnici dužnika
unsecured creditors

vjerovnici viših isplatnih redova
priority unsecured creditors

vjerovnici nižih isplatnih redova
nonpriority unsecured creditors, general unsecured creditors, general creditors

izlučni vjerovnici
creditors entitled to exclusion of assets

pobijanje dužnikovih pravnih radnji
contesting debtor's fraudulent dispositions

Jezična kultura – preduvjet uspješne komunikacije

.....
 Piše:
 prof. dr. sc.
Marko Alerić¹

Jezikom se kao sustavom znakova, sredstvom kojemu je cilj omogućiti međusobno sporazumijevanje/komuniciranje, svakodnevno služimo upotrebljavajući ga u dvama djelomično različitim oblicima: u obliku govorenja i u obliku pisanja. Proizvod djelatnosti govorenja jest govoreni, a proizvod djelatnosti pisanja jest pisani tekst.

Posve je točan zaključak da je djelatnost govorenja prirodna, uobičajena, svakodnevna, kao i da se govorom izražavamo puno češće nego djelatnošću pisanja. Djelatnost govorenja jezična je djelatnost kojom kronološki prvom ovladavamo (u dobi od oko godinu dana, pod uvjetom da smo prethodno vrijeme proveli u izravnoj komunikaciji, slušajući i razumijevajući govore bliskih osoba). Ovladavanje djelatnošću (vještinom) govorenja nužno prethodi ovladavanju djelatnošću (vještinom) pisanja; i kod pojedinaca i kod društvenih zajednica. Zbog toga tijekom povijesti nije postojala nijedna društvena zajednica koja bi komunicirala djelatnošću pisanja, a da prethodno nije komunicirala djelatnošću govorenja.

Jedna od važnijih razlika između jezika koji se ostvaruje u djelatnosti govorenja i jezika koji se ostvaruje u djelatnosti pisanja jest i način proizvodnje govorenog i pisanog teksta. Naime, tijekom proizvodnje govora, za razliku od proizvodnje pisanog teksta, gotovo da ne postoji vremenski odmak u odnosu

na ono što smo zamislili i zatim izgovorili, tj. gotovo u istom trenutku izgovaramo ono o čemu razmišljamo. Zbog toga, ali i zbog straha da će nas sugovornik možda prekinuti, također zbog svijesti o tome da stanke u govoru ne smiju biti prečeste i da ne smiju trajati duže od četiri sekunde, govorimo i ono o čemu prethodno nismo dovoljno promislili, ono što u mislima nismo u potpunosti oblikovali. Razlog jezičnim i sadržajnim pogreškama u govoru također može biti i trema, umor govornika, složenost sadržaja o kojem govori, nezainteresiranost slušatelja i dr. Pogreške koje se javljaju u govoru, a koje govor čine netečnim (nefluentnim) i nepravilnim, zbog navedenih su razloga puno češće od pogrešaka koje se javljaju u pisanom tekstu. Pogreške u govoru, npr. preduge stanke, pogreške u izgovoru glasova, pogreške u redosljedu glasova i riječi, zamuckivanje, poštapalice i sl., zbog načina proizvodnje govora razumijemo i prihvaćamo (toleriramo) u većoj mjeri od pogrešaka u pisanom tekstu.

Naravno, javni govornici trebaju nastojati svoje govore oblikovati i ostvarivati sa što je moguće manje pogrešaka jer svaka pogreška u govoru privlači pozornost slušatelja i odvlači ih od sadržaja govora. Uvijek ističem da se u govorima javnih govornika s pravom očekuje trajan napredak, tj. da će pogrešaka u njihovim govorima s vremenom biti sve manje. Javni govornici moraju biti prepoznati kao govornici koji se u djelatnosti govorenja trude trajno napredovati.

Zbog spomenute činjenice da prilikom govorenja gotovo u isto vrijeme oblikujemo misli i iskazujemo ih riječima,

¹ Prof. dr. sc. Marko Alerić diplomirao je na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a zatim magistrirao i doktorirao. Na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu zaposlen je kao profesor.

moglo bi se pomisliti da je tijekom govorenja misli nemoguće kontrolirati, prilagoditi ih ili po potrebi preoblikovati, tj. da je zbog toga u govoru sve dopušteno i da se prilikom govorenja ne treba opterećivati bilo kakvim pravilima u vezi s jezičnim izrazom, načinom na koji govorimo, kao i u vezi s jezičnim sadržajem, onime što govorimo. Ipak, izreka: „Što na umu, to na drumu“, zatim frazemi: „pregristi jezik“, „pobjeći /komu, što/ s jezika“, „omaknuti se /komu, što/ s jezika“, „biti brz na jeziku“ i sl. pokazuju neprihvaćanje ishitrenosti, nepromišljenosti, neodgovornosti tijekom govorenja i potrebu prethodnog promišljanja o tome što će se i kako reći.

Problem nekulturne, neuljudne i agresivne komunikacije, koju nazivamo i verbalnom agresijom, jest i u tome što ona s vremenom, ako nije odgovarajuće sankcionirana, postaje sve intenzivnija i sve neugodnija te može dovesti do oblikovanja sve agresivnijih riječi i izraza koji se počinju prihvaćati kao prihvatljiv i uobičajen način komuniciranja.

U svakoj društvenoj zajednici, od najuže, obiteljske, do najšire, kakva je najčešće državna zajednica, mora postojati briga i odgovornost za ono što će se i kako reći. Ta odgovornost ne podrazumijeva samo nužnost oblikovanja teksta koji će formalno biti u skladu s društvenim pravilima, tj. u skladu s elementima jezične i opće kulture, nego i odgovornost za ono što priopćujemo slušateljima, tj. za sadržaj govora. Iznevjeren obzor očekivanja slušatelja, tj. njihovo razočaranje činjenicom da tijekom govora, primjerice, vrijeđamo druge osobe, da se u govoru služimo psovka, uvredama, omalovažavanjem i sl., da govorimo o onome što nismo najavili ili o temi u vezi s kojom nismo stručni, vrlo brzo dovodi do gubitka kredibiliteta javnoga govornika, do sve manjeg broja slušatelja, kao i do toga da se govornika doživljava kao nestručnog, neuvjerljivog, nepouzdanog. Do iznevjerenog očekivanja slušatelja dovodi i činjenica da se tijekom govora iznose sadržaji koji se ničim ne potkrepljuju, tj. da tzv. rečenice kazivanja nisu popraćene tzv. rečenicama dokazivanja, argumentacije onoga što je izgovoreno.

Odmalena smo u obitelji i u sklopu sustava obveznoga formalnog obrazovanja bili poučavani tome da su neke riječi u govoru neutralne, prikladne, primjerene, poticajne i sl., a druge obilježene, neprikladne, neprikladne, nepoticajne, uvredljive, pogrdne i sl. S obzirom na to morao bi postojati ne samo osobni, subjektivan osjećaj odgovornosti za javno izgovorenu riječ, nego i svijest o tome da smo za ono što smo izgovorili i objektivno odgovorni pred javnošću kojoj se obraćamo. Pod objektivnom odgovornošću za javno izgovorenu riječ podrazumijevam sve pozitivne i negativne posljedice do kojih neki oblik komunikacije može dovesti, uključujući i loš primjer i poticanje pojedinaca i zajednice na nekulturan, neprimjeren način komunikacije. Ni uža ni šira društvena zajednica ne bi smjele prihvaćati ni privatno, a pogotovo ne javno izgovorene uvrede, vulgarne i neprimjerene riječi i izraze, kao ni različite oblike psovki, uvreda, omalovažavanja i sl. Ni kao pojedinci ni kao zajednice (od užih, obiteljskih zajednica, do najšire društvene zajednice kakva je država) nikada se ne bismo smjeli pomiriti s tim da se neslaganje, nezadovoljstvo nečijim riječima ili djelovanjem može iskazivati jedino na nekulturan, vulgaran, neprimjeren način, korištenjem uličnim rječnikom i sl.

Upotreba vulgarnih riječi i/ili izraza, naime, ne predstavlja samo, u najvećem broju slučajeva neopravdano, neutemeljeno, uvredljivo karakteriziranje druge osobe, nego i nedostatak namjere govornika da utvrdi razlog vlastitog nezadovoljstva i tijekom argumentirane rasprave potakne njegovo rješavanje.

Ne bismo si smjeli dopustiti da u trenutku kada su nas nečije riječi ili djela povrijedili, reagiramo na isti način, neprimjeren i bez odgovornosti za ono što ćemo izreći. Svako međusobno neslaganje ili iskazivanje nezadovoljstva mora moći biti iskazano prihvatljivim rječnikom, na primjeren i kulturalan način. Tek prihvaćanje nužnosti pridržavanja opće i jezične kulture omogućuje usmjerenje na sadržaj o kojem je potrebno komunicirati i potiče na raspravljanje o problemu koji je potrebno riješiti.

Dana 13. prosinca 2023. godine pred dopredsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

IVAN BEGIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

MARIS BUTRICA

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU, Pisarnica u DUBROVNIKU.

ESTER DESPOT

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

FILIP DOGAN

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

MATIJA DORIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

KRISTINA GOGIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

ANTON HRVATIN

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ROVINJU.

JELENA KOMADINA

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u NOVOM VINODOLSKOM.

JOSIPA KOPRIČANEC

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

ZRINKA MEŠIĆ ZATEK

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

IVO MIKULIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

LUKA MLINARIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

ENA MRŠIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

LEA NOVAK RADIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU, Pisarnica u DUBROVNIKU.

MATEJ PENIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

DORA PINTARIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU, Pisarnica u VARAŽDINU.

PETAR SARDELIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

LUKA SMOLJENIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

ANĐELA STAVER

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u PULI, Pisarnica u POREČU.

JOSIP STIPELJKOVIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 13. studenog 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

LUCIJA ŠAGOVAC PILJEK

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u VELIKOJ GORICI.

LUKA-MATEO UKALOVIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZADRU.

TIBOR VRBANIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

TOMISLAV VUJČIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u SPLITU.

MANUELA VUKELIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

IVANA ZORIČIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

▲ Dopredsjednik HOK-a Mario Janković s novim članovima

Dana 24. siječnja 2024. godine pred dopredsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

NEBOJŠA ANTOLIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 15. siječnja 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

IVAN BANDIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 15. siječnja 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

NIVES BUBALO

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 15. siječnja 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU, Pisarnica u SPLITU.

MARKO DOLENEC

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 15. siječnja 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

TONI OREST DRAŠKOVIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 15. siječnja 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

RENATA DUKA

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 15. siječnja 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

LUCIJA ĐAKOVIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 15. siječnja 2024. godine, sa sjedištem ureda u ŠIBENIKU.

MARTINA ERŽIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 4. prosinca 2023. godine, sa sjedištem ureda u RABU.

MAJA KLARIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 15. siječnja 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZADRU.

MARKO KOLANOVIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 15. siječnja 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZADRU.

FILIP IVAN KOSAK

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 15. siječnja 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

MATEA KRŠIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 15. siječnja 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

LUCIJA KUŠETA

Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora
15. siječnja 2024.
godine, sa sjedištem
ureda u MALOM LOŠINJU.

IVA LAZIĆ

Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora
15. siječnja 2024.
godine, sa sjedištem
ureda u ZAGREBU.

LUCIJAN LOJE

Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora
15. siječnja 2024.
godine, sa sjedištem
ureda u ZAGREBU.

DOMINIKA MIA MANDAC

Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora
15. siječnja 2024.
godine, sa sjedištem
ureda u ZAGREBU.

**SNJEŽANA MARKULIN-
MOSLAVAC**

Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora
4. prosinca 2023. godine,
sa sjedištem ureda u
VIROVITICI.

STEFAN MARTINIĆ

Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora
15. siječnja 2024.
godine, sa sjedištem
ureda u ZAGREBU.

IVANA MATIĆ

Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora
15. siječnja 2024.
godine, sa sjedištem
ureda u ZAGREBU.

ZVONIMIR MIHKOVIĆ

Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora
15. siječnja 2024.
godine, sa sjedištem
ureda u ZAGREBU.

LOVRO MILAKOVIĆ

Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora
15. siječnja 2024.
godine, sa sjedištem
ureda u ZAGREBU.

MARKO MRAKOVČIĆ

Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora
15. siječnja 2024.
godine, sa sjedištem
ureda u RIJECI.

DAVOR PERLIĆ

Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora
15. siječnja 2024.
godine, sa sjedištem
ureda u ZAGREBU.

MARTINA PUŠIĆ

Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora
4. prosinca 2023. godine,
sa sjedištem ureda u
VIROVITICI.

BOJANA ŠTETIĆ

Odobren opis na sjednici Izvršnog odbora 15. siječnja 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

ENA ŠUPER

Odobren opis na sjednici Izvršnog odbora 15. siječnja 2024. godine, sa sjedištem ureda u OSIJEKU.

DAMIR UROIĆ

Odobren opis na sjednici Izvršnog odbora 15. siječnja 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

JURE VLAŠIĆ

Odobren opis na sjednici Izvršnog odbora 15. siječnja 2024. godine, sa sjedištem ureda u SPLITU.

▲ Dopredsjednik HOK-a Mario Janković s novim članovima

Dana 14. veljače 2024. godine pred dopredsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

NINO ANDONOVIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. veljače 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

ROBERT BAČIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. veljače 2024. godine, sa sjedištem ureda u DUBROVNIKU.

BORIS ČORIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. veljače 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

TEA ČORLUKA

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. veljače 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

MARKO GRUJIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. veljače 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

ANA GUJIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. veljače 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

SANELA HIDANOVIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 15. siječnja 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

EVA HORAK

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. veljače 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

MORANA KOVAČ STANIĆ

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. veljače 2024. godine, sa sjedištem ureda u SISKU.

MARIN LAŽO

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. veljače 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

ANDREJ MALNAR

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. veljače 2024. godine, sa sjedištem ureda u RIJECI.

JELENA MARTEK

Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. veljače 2024. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

LOVRO PEZO

Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora
5. veljače 2024. godine,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

TEA PINTARIĆ

Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora
5. veljače 2024. godine,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

ZRINKA SERTIĆ

Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora
5. veljače 2024. godine,
sa sjedištem ureda u
JASTREBARSKOM.

VLADO ŠĆUR

Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora
5. veljače 2024. godine,
sa sjedištem ureda u
PULI.

STJEPAN ŽELJKO TOMIĆ

Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora
5. veljače 2024. godine,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

HELA VIDOVIĆ

Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora
5. veljače 2024. godine,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

▲ Dopredsjednik HOK-a Mario Janković s novim članovima

Marin Mrklič

(1952. – 2024.)

Poštovana obitelji Mrklič, draga gospođo Iris, Josipa i Marina, poštovani prijatelji, kolegice i kolege,

zahvaljujem vam svima na dolasku, kako bismo i danas odali počast uvaženom kolegi, dragom prijatelju i bivšem dugogodišnjem predsjedniku Odvjetničkog zbora Splitsko-dalmatinske županije, našem Marinu Mrkliču.

Naš dragi kolega i prijatelj, odvjetnik Marin Mrklič iznenada nas je napustio 18. veljače 2024. godine.

Marin Mrklič rođen je 11. studenog 1952. godine u Splitu. Osnovnu školu te Klasičnu gimnaziju završio je u Splitu, gdje je i diplomirao na Pravnom fakultetu 1975. godine. Vježbenički staž odradio je također u Splitu, u odvjetničkom uredu svog oca Josipa Mrkliča i sestre Vinke Ježine, nakon čega se 1. siječnja 1982. upisao u Imenik odvjetnika, sa sjedištem ureda u Splitu.

Od samih početaka svog odvjetničkog poziva Marin je bio aktivno uključen u rad tijela Odvjetničkog zbora Splitsko-dalmatinske županije, te je u čak šest mandata bio izabran za predsjednika našeg Zbora, i to u kontinuitetu od 2000. godine, kada je Zbor brojio 267 odvjetnika, pa do 2018. godine, kada je u Zboru bilo upisano čak 508 odvjetnika.

U sedam mandata Marin Mrklič bio je član Upravnog odbora Hrvatske odvjetničke komore, a u tri mandata i njezin dopredsjednik te član Izvršnog odbora. Također, kao izaslanik HOK-a sudjelovao je na brojnim međunarodnim odvjetničkim manifestacijama te bilateralnim susretima s inozemnim odvjetničkim komorama.

Za njegov izniman doprinos odvjetništvu, a na prijedlog ovoga Zbora, Upravni odbor Hrvatske odvjetničke komore dodijelio mu je 2023. godine Plaketu doktora Ive Politea s poveljom, na što smo posebno ponosni.

Bez Marina, njegove upornosti i požrtvornosti, mi se danas ne bismo nalazili na ovom, za nas posebnom mjestu. Naime, za vrijeme njegova mandata i uz njegov znatan doprinos, ova zgrada i prostor, kojima se naš Zbor s pravom ponosi, vraćena je u vlasništvo Hrvatskoj odvjetničkoj komori.

Nakon toga uslijedio je još i teži zadatak, rekonstrukcija i uređenje ove zgrade, u što je Marin uložio puno truda i ljubavi, a na korist svima nama.

Ovaj mu je Zbor na tome danas iznimno zahvalan.

Marin je odrastao u odvjetničkoj, ali i sportskoj obitelji. Bio je zaljubljenik u sport, posebno u Hajduk i Jadran, u kojem je u mladosti trenirao vaterpolo. Ljubav prema sportu Marin je naslijedio od svoga oca Josipa, odvjetnika koji je gotovo 30 godina bio predsjednik Advokatske komore Dalmacije, ali i uspješan sportaš, koji je davne 1929. godine, veslajući za Gusara, u Split donio prvu međunarodnu, i to srebrnu medalju u osmercu iz Poljske.

Kao odvjetnik, Marin je savjesno i stručno zastupao svoje stranke, bio je iznimno kolegijalan prema odvjetnicima te posebno blag prema vježbenicima, uvijek spreman pružiti savjet ili pomoć.

Većina današnjih kolega imala je priliku Marina osobno upoznati i kao dugogodišnjeg ispitivača Kodeksa odvjetničke etike i odvjetničke tarife, a na tim je ispitima inzistirao na znanju i najvažnijim pravilima našeg poziva, a to su odanost i poštovanje prema stranci i svim kolegama.

U Marinovu odvjetničkom uredu, te kasnije i odvjetničkom društvu, vježbenički staž odradilo je ukupno 12 vježbenika, koji su danas većinom odvjetnici, a koje ne samo da je naučio tajnama ovoga poziva, već i doslovno odgojio.

Namjerno sam kazao „odgojio“ jer s ponosom mogu istaknuti da sam jedan od tih dvanaest vježbenika bio i ja. Zaposlio sam se kod Marina davne 1998. godine. Sjećam se tog silnog početničkog neznanja, pomalo i straha, ali i njegove mudrosti i strpljenja zbog kojih je bilo lakše učiti i ustrajati.

Tada je on imao 46 godina, a ja sam mislio kako je to stari odvjetnik. Danas mi to baš i ne izgleda tako.

Kako godine prolaze, tako sam sve jasnije spoznao koliki je utjecaj Marin imao na moj profesionalni i osobni razvoj. Taj čovjek uputio me u prva praktična pravna znanja, odnose povjerenja i iskrenosti prema strankama, ali ono što je uvijek posebnim isticao, bila je kolegijalnost među odvjetnicima i sucima, kao nešto što mora biti gotovo pa bezuvjetno i što se nikada ne smije prekršiti.

Tko god je poznao Marina, znao je da je on prije svega bio dobar čovjek, veliki humanitarac i pravi prijatelj kada je bilo najteže. To su kvalitete koje su ga dovele da je već više od 20 godina obnašao i dužnost počasnoga generalnog konzula Republike Austrije.

Ali uz sve to, bili bismo licemjeri kada ne bismo spomenuli koliko je Marin volio život i koliko je uživao u životu. Bio je doista pravi gospodin, posebno šarmantna i karizmatična osoba, čovjek koji je osvajao svojom pojavom, svojim humorom i svojom galantnošću, u čemu smo svi rado uživali.

Mogli smo ga vidjeti na brojnim mjestima u Gradu, ali desetljećima je ostao vjeran svom Semaforu i Versiju i svojim prijateljima iz djetinjstva.

Njegovi su mi prijatelji neki dan prepričali tek jednu od anegdota s njihovih druženja. Smatrao se velikim stručnjakom i poznavateljem vina. Uvijek je on bio taj koji je birao vino, s tim da je uvijek pio isključivo bijelo. Jednom prigodom, nakon dugog i detaljnog proučavanja vinske karte u restoranu, naručio je vino za cijelo društvo. Konobar je donio bocu i otvorio crno vino. Društvo je popadalo od smijeha, a on ih je samo smireno pogledao i rekao: „A triba koji put i prominit.“ Eto, to je bio naš Marin, uvijek snalažljiv i duhovit, čak i kad bi pogriješio.

Osim toga, bio je posebno vezan za svoju obitelj, ponosan na svoje kćerke Josipu i Marinu, koje su nastavile njegovim pravnim putem, te zaljubljen u svoga unuka Antu.

Satima bih još mogao govoriti o Marinu, ali mislim da je dovoljno kazati: kolega Marine, od srca Vam hvala na svemu.

U ime Odvjetničkog zbora Splitsko-dalmatinske županije, kao i u svoje osobno ime, izražavam iskrenu sućut obitelji.

I na kraju, jedino što još mogu dodati jest refren njegove najdraže pjesme, koja kao da govori o njemu: *I did it my way.*

Neka mu je laka zemlja, počivao u miru.

(govor Marina Budimira, predsjednika Odvjetničkog zbora Splitsko-dalmatinske županije, na komemoraciji održanoj u prostorima Zbora Splitsko-dalmatinske županije, dana 23. veljače 2024. godine u Splitu)

* * * * *

Draga Josipa, draga Marina, draga Viki, draga Iris, draga obitelj Mrklić,

teško je danas stajati ovdje na groblju Lovrinac u Splitu i oproštati se od našeg Marina. Svaki je rastanak težak, ali kada čovjek ode ovako iznenada, ovako neočekivano, u punoj snazi, taj je rastanak još teži.

A Marinko je bio moj prijatelj, dugo godina, i govoriti danas ovdje pred vama nije lako.

Nije ni lako govoriti o Marinu, čovjeku koji je na svoj jedinstven i svojstven način i s posebnim šarmom znao lako okupljati ljude oko sebe.

Povezalo nas je odvjetništvo, koje je u obitelji Mrklić tako urođeno da je sam Marin, kada je prošle godine primao najviše priznanje koje dodjeljuje Hrvatska odvjetnička komora – Plaketu doktora Ive Politea s poveljom, rekao da je u njegovoj obitelji „odvjetništvo postalo životno određenje i nasljeđe“. S odvjetništvom se u obitelji Mrklić bavi već treća generacija, a Marin je čitav svoj profesionalni život proveo u odvjetništvu i u tijelima Hrvatske odvjetničke komore.

Zbog svoga aktivnog rada, u čak šest mandata – 18 godina – biran je za predsjednika Odvjetničkog zbora Splitsko-dalmatinske županije, drugoga najvećeg zbora u Hrvatskoj. U sedam mandata – što je 21 godina – bio je izabran za člana Upravnog odbora Hrvatske odvjetničke komore, u tri mandata za člana Izvršnog odbora Hrvatske odvjetničke komore, a osim toga Marin Mrklić u tri je mandata, točnije devet godina, bio i dopredsjednik Hrvatske odvjetničke komore.

Marin Mrklić predstavljao je Hrvatsku odvjetničku komoru na mnogobrojnim međunarodnim odvjetničkim manifestacijama, npr. konferencijama Međunarodne unije odvjetnika, te bilateralnim susretima s inozemnim odvjetničkim komorama.

Marin je svoje znanje rado prenosio i mlađim generacijama pa je tako u svojem uredu „odgojio“ 12 vježbenika, među njima i svoje dvije kćeri, ali i sadašnjeg predsjednika splitskog odvjetničkog zbora.

Uz zahtjevan posao i angažman u Odvjetničkom zboru Splitsko-dalmatinske županije i Hrvatskoj odvjetničkoj komori, Marin je uvijek nalazio vremena i za društveni život grada Splita i županije, u kojem je aktivno sudjelovao.

Ali, uz odvjetništvo, Marinova najveća ljubav i najveći ponos bila je njegova obitelj: kćeri Josipa i Marina, unuk Ante, sestra Viki i svi ostali članovi velike i povezane obitelji Mrklić. Svi oni koji su poznavali Marina, dobro znaju s koliko je ljubavi uvijek govorio o svojim mezimicama, kako je bio ponosan na sve što su napravile u životu. Posebno mjesto u Marinovu srcu imao je njegov voljeni unuk Ante. Kako da uopće govorim o skladnom odnosu Marinka i njegove sestre Viki?

Previše je emocija, znam kako će im nedostajati.

Dragi Marine, oproštam se od tebe i u ime predsjednika Hrvatske odvjetničke komore, svih hrvatskih odvjetnika, a posebno u ime odvjetnika Splitsko-dalmatinske županije. Uvijek ćemo te se sjećati i već nam nedostaješ, ali utkan si u povijest hrvatskog odvjetništva.

Hvala ti na prijateljstvu

Neka ti je lahka hrvatska zemlja!

(govor Mladena Sučevića, odvjetnika u Zagrebu, na posljednjem ispraćaju Marina Mrklića na groblju Lovrinac u Splitu)

Katja Vladušić

(1956. – 2023.)

Hrvatska odvjetnička komora i Odvjetnički zbor Splitsko-dalmatinske županije dana 21. prosinca 2023. godine izgubili su svoju uglednu članicu Katju Vladušić, odvjetnicu u Splitu.

Kolegica Katja Vladušić rođena je 6. prosinca 1956. godine u Splitu. Osnovnu školu završila je u Splitu, kao i gimnaziju „Ćiro Gamulin“.

Diplomirala je na Pravnom fakultetu u Splitu 1980. godine, a 1981. zapošljava se kao pravni referent za stambenu problematiku u kombinatu Diokom u Splitu.

Nakon godine dana zapošljava se kao tajnica u Osnovnoj školi „Vinko Dumičić“ u Strožancu, također na godinu dana.

Sljedeću godinu dana radila je kao pravni referent u Tehnogradnji Split, a potom i kao pravni referent u Privrednoj banci Zagreb, u poslovnicu u Splitu.

Daljnji radni staž na pravnim poslovima provela je radeći kao pravni referent u Centru dječjih vrtića „Tatjana Narinić“ u Splitu, a potom sedam godina kao tajnica u Osnovnoj školi „Knez Mislav“ u Kaštel Sućurcu te u Osnovnoj školi „Gripe“ u Splitu.

Kolegica Katja Vladušić 1990. godine položila je pravosudni ispit, a u Imenik odvjetnika upisala se 1. veljače 1995. godine, sa sjedištem ureda u Splitu.

Kolege će je pamtili kao samozatajnu, skromnu osobu, a u neformalnim razgovorima i kao iznimno dragu, plemenitu dušu, uvijek spremnu svima pomoći.

Njezini suradnici reći će da se nekad i previše davala svojim strankama, boreći se za njihova prava. Na taj način iskazivala je predanost i odgovornost prema odvjetničkom pozivu, koji je tako srčano obavljala.

Bila je vezana za svoju obitelj, posebno posvećena djeci, kćeri Diani i sinu Filipu, kojega je nažalost nedavno i iznenada izgubila.

Njezin odlazak velik je gubitak za obitelj, ali i za sve nas kolege koji smo je poznavali.

U ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkog zbora Splitsko-dalmatinske županije izražavamo iskrenu sućut obitelji preminule kolegice Katje Vladušić.

Neka joj je laka zemlja, počivala u miru.

(govor Ivice Parlova, odvjetnika u Splitu, na posljednjem ispraćaju odvjetnice Katje Vladušić, 27. prosinca 2023., na groblju Lovrinac u Splitu)

Dean Prelević

(1960. – 2023.)

Poštovana obitelji Prelević, dragi prijatelji, kolegice i kolege,

Hrvatska odvjetnička komora i Odvjetnički zbor Splitsko-dalmatinske županije dana 11. studenoga 2023. izgubili su svoga uglednog člana, odvjetnika Deana Prelevića.

Danas smo se ovdje okupili da odamo posljednju počast našem dragom kolegi i prijatelju.

Dean Prelević rođen je 15. travnja 1960. godine u Herceg Novom.

Osnovnu i srednju školu završio je u Splitu, gdje je upisao i Pravni fakultet te je diplomirao 1985. godine.

Iste godine zaposlio se u GP Konstruktoru u Splitu, gdje je bio pripravnik godinu dana, a potom i samostalni referent za pravne poslove, sve do 1993. godine.

Od 1997. do 2003. godine bio je zaposlen na pravnim poslovima u trgovačkom društvu Libri i foji u Splitu.

Pravosudni ispit položio je 2001. godine, a 2002. položio je i stručni ispit za stečajnog upravitelja.

U Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore kolega Dean Prelević upisuje se 1. svibnja 2004. godine, sa sjedištem ureda u Splitu.

Odvjetnički posao radio je predano i profesionalno. Bio je jednostavan, korektan, poduzetan te praktičan u rješavanju raznih poslovnih situacija, kao i u međuljudskim odnosima.

Istaknuo se posebno u stečajnom pravu, gdje je savjesno i kvalitetno rješavao kompleksne predmete i to s puno empatije, kako svjedoče njegovi suradnici.

Kolege će ga pamtiti kao uvijek susretljivog, spremnog pomoći, srdačnog čovjeka s posebnim šarmom, duhovitošću i vedrinom.

I oni koji bi ga u svakodnevnoj užurbanosti kratko susretali na sudskim hodnicima i drugim odvjetničkim trasama, reći će da bi svaki put na njih ostavio dubok i upečatljivo pozitivan dojam.

Reći će nam da je otišao jedan uistinu dobar čovjek i kolega, osoba širokih nazora te velik zaljubljenik u film i glazbu.

Bio je posebno privržen svojoj obitelji, supruzi Vesni i obožavanom sinu Bartolu, koji baš sutra postaje punoljetan, na ponos svom ocu i cijeloj obitelji.

U ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkog zbora Splitsko-dalmatinske županije, kao i u svoje osobno ime, izražavam iskrenu sućut obitelji našega premunulog kolege.

Kolega Dean Prelević zauvijek će ostati u našim srcima i mislima, u kojima je ostavio neizbrisiv trag.

Neka mu je laka zemlja, počivao u miru.

(govor predsjednika OZ Splitsko-dalmatinske županije Marina Budimira na posljednjem ispraćaju Deana Prelevića u Splitu, 13. studenoga 2023. godine)

Ivica Restović, odvjetnik u miru (1948. – 2023.)

Hrvatska odvjetnička komora i Odvjetnički zbor Splitsko-dalmatinske županije 17. listopada 2023. godine izgubili su svoga uglednog člana Ivicu Restovića, odvjetnika u miru.

Kolega Ivica Restović rođen je 9. listopada 1948. godine u Nerežišću, na otoku Braču, gdje je završio osnovnu školu. Gimnaziju završava u Šibeniku, a Pravni fakultet upisao je u Zagrebu te je diplomirao 1973. godine.

Iste godine zapošljava se u Studentskom centru Sveučilišta u Zagrebu, gdje je radio do 1976. godine. Godine 1977. bio je rukovoditelj pravne službe u Jadran-kamenu u Splitu, a 1978. i 1979. bio je zaposlen kao glavni tajnik Sveučilišta u Splitu.

Od 1979. do 1991. godine intendant je Hrvatskoga narodnog kazališta u Splitu, a nakon smjene s te dužnosti polaže pravosudni ispit i kreće u odvjetničke vode.

U Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore Ivica Restović upisuje se 1. studenoga 1991. godine, sa sjedištem ureda u Splitu.

Gotovo dvadeset vježbenika prošlo je kroz njegov ured, a s njima je često i dalje surađivao. Mnogi od njih pamtit će ga kao pacifista i humanista, ali i kao čovjeka meka srca, koji nijednu stranku nije odbio u zastupanju, bez obzira na njezin položaj i imovno stanje.

Kolege i suradnici na njega su uvijek mogli računati. Svi će ga pamtiti kao nepokolebljivog i čvrstog u svojim stavovima.

Iako je bio osobito vezan za umjetnost, a kazalište mu je zauzimalo posebno mjesto u srcu, kolega Ivica Restović trideset i jednu godinu predano je i odgovorno radio u odvjetništvu, boreći se za prava svojih stranaka.

Iz Imenika HOK-a brisan je 14. kolovoza 2023. godine radi odlaska u mirovinu, koju, na žalost, nije dočekao.

Bio je privržen svojoj trojici braće i supruzi Snježani, a posebno kćeri Ivani, svojoj jedinici, za koju je bio osobito vezan i na koju je bio ponosan kada je i sama postala odvjetnica.

Njegov odlazak velik je gubitak za obitelj, ali i za sve nas koji smo ga poznavali.

U ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkog zbora Splitsko-dalmatinske županije, izražavamo iskrenu sućut obitelji preminulog kolege.

Neka mu je laka zemlja, počivao u miru.

(Odvjetnički zbor Splitsko-dalmatinske županije)

Nedjeljko Gugić

(1958. – 2023.)

Hrvatska odvjetnička komora i Odvjetnički zbor Splitsko-dalmatinske županije 24. studenoga 2023. izgubili su svoga uglednog člana Nedjeljka Gugića, odvjetnika u Splitu.

Kolega Nedjeljko Gugić rođen je 24. kolovoza 1958. godine u Dubrovniku.

Osnovnu školu završio je u Račišću, na otoku Korčuli, a nakon preseljenja u Split, 1970. godine, upisuje i potom završava gimnaziju „Vladimir Nazor“.

Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Splitu 1983. godine, a od 1984. godine upisan je kao odvjetnički vježbenik u uredu odvjetnika u Splitu Petra Šunjića.

Nakon položenoga pravosudnog ispita kolega Nedjeljko Gugić upisao se 25. travnja 1988. godine u Imenik odvjetnika te najprije otvorio odvjetnički ured sa sjedištem u Korčuli, koji krajem iste godine preseljava u Split.

Svi kolege pamtit će ga kao samozatajnog i skromnog kolegu, na čiju su suradnju i razboritost uvijek mogli računati. Bio je nenametljiv i odmjeren prema kolegama, posebno prema mlađim kolegama i odvjetničkim vježbenicima, ali u sudnici uvijek borac u zastupanju svojih stranaka, čime je pokazivao predanost i odgovornost prema odvjetničkom pozivu koji je obavljao.

U neformalnim razgovorima, pa i u sudnici, uvijek je spominjao svoj rodni kraj i „svoj“ otok Korčulu, koji su mu očigledno bili velika ljubav i inspiracija, a kad bi ga susretali na sudu u Korčuli, uvijek je bio vedriji i boljeg raspoloženja, iz čega se vidjelo koliko voli svoj rodni kraj.

Kolega Nedjeljko Gugić bio je u odvjetništvu gotovo četrdeset godina, uključujući i vježbeničke godine. Za kraj ove 2023. godine najavio je i odlazak u mirovinu, koju zbog preranog odlaska nažalost nije dočekaao.

Njegov odlazak velik je gubitak za obitelj, ali i za sve nas kolege koji smo ga poznavali.

U ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkog zbora Splitsko-dalmatinske županije izražavamo iskrenu sućut obitelji preminulog kolege Nedjeljka, supruzi Eli, sinovima Ivanu i Jakovu te kćerima, našoj kolegici Ani i Katarini te ostaloj rodbini i prijateljima.

Neka mu je laka zemlja, počivao u miru.

(govor Damira Đapića, odvjetnika iz Splita na posljednjem ispraćaju odvjetnika Nedjeljka Gugića, 29. studenoga 2023. godine, na groblju Lovrinac u Splitu)

Borivoj Mandić, odvjetnik u miru (1949. – 2023.)

Poštovana obitelji, rodbino, dragi prijatelji, kolege i kolegice,

primala me je bolna zadaća da se na ovaj tužni dan u ime Hrvatske odvjetničke komore, Odvjetničkog zbora u Sisku i u svoje ime oprostim od cijenjenog i dragog kolege Borivoja Mandića i ispratim ga zajedno s vama na posljednji počinak.

Danas smo se ovdje u tuzi okupili svi koji smo dobro poznavali pokojnog Borivoja, Boru, kako smo ga uvijek svi zvali. To je i trenutak da se podsjetimo na njegov profesionalni put, koji smo često s njime dijelili u raznim okolnostima.

Boro je rođen u Garešnici 9. siječnja 1949. godine, ali cijeli njegov život ili bar najvažniji dio bio je i ostao vezan uz Kutinu. Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu završio je 1976. godine i prvi posao poslije studija bilo mu je pripravništvo u odvjetničkom uredu, sada pokojnog kolege, odvjetnika Borisa Klaića u Kutini. Nakon pripravničkog staža i položenog pravosudnog ispita Boro je, vjerojatno se većina toga sjeća, radio u Kutini kao pravnik i pravni zastupnik Croatia osiguranja te u Petrokemiji i Privrednoj banci Zagreb.

Gotovo dva desetljeća kasnije, 1995. godine, zatvara svoj profesionalni i pravni krug, vraćajući se onome od čega je počeo kao pripravnik – odvjetništvu, te je posao odvjetnika obavljao sve do mirovine savjesno, odgovorno i predano.

Kolegu Boru upoznala sam prije više od četrdeset godina. Čitam ovaj tekst ne zato što ne bih napamet znala reći puno lijepih i dobrih stvari o Bori, nego zato što mi je to emotivno vrlo teško.

Boro i ja smo se susretali u raznim okolnostima i ulogama. Na raspravama koje sam vodila kao sutkinja, a on zastupao pravne osobe, i poslije kao odvjetnici. Iako nekada u suprotstavljenim ulogama, uvijek smo se poštovali i uvažavali, imali lijepu riječ jedno za drugo, a tako se s uvažavanjem odnosio i prema drugim kolegama – odvjetnicima, sucima, svojim strankama, kao i oni prema njemu.

U odvjetnički poziv Boro je unosio cijelog sebe. Bio je vrstan odvjetnik, širokog znanja. Međusobno smo se informirali, prenosili znanja i iskustva. Sa svim kolegama bio je u dobrim odnosima, nikada nikog nije vrijeđao ili se prema nekom neprimjerenom ophodio. Komunicirao je s lakoćom i pažnjom.

U njegovu profesionalnom životu nije bilo mrlja – zato smo ga svi voljeli, a mlađi i stariji kolege uvažavali i poštovali.

Uz ozbiljnost i stresnost posla kojim smo se bavili, Boro je uvijek nalazio načina i prostora, između rasprava, na sudskom hodniku, na ulici, da ispriča kakvu dogodovštinu, šalu, anegdotu kojom nas je nasmijao i oraspoložio.

Uvijek je bio spreman pomoći kolegama – savjetom, ali i zamijeniti kolegu pred sudom, i na tome su mu brojni kolege danas beskrajno zahvalni.

Boro nije bio samo vrstan pravnik i odvjetnik, Boro je bio krasan kolega, ali prije i iznad svega bio je dobra osoba, dobar čovjek.

To znamo mi koji smo se s njim družili i surađivali, ali ponajviše to zna njegova obitelj, koja mu je bila oslonac u životu i izvor sreće. Svima će nam nedostajati, a znam da će najviše nedostajati njima, a mogu im samo reći da nisu sami u tuzi, da s njima dijelimo tugu i da će ostati i u našim sjećanjima.

Borinoj supruzi, gospođi Katici, koja je u dubokoj tuzi, želim reći da je Boro ni mjesec dana prije smrti napisao nešto zbog čega bi joj tugovanje moglo biti lakše. Dana 17. studenoga 2023. napisao je da je sa suprugom Katicom sklopio brak sa silnim uzbuđenjem i srećom, da je uživao u blagodati njihova braka i poručio joj je da ne smije tugovati i biti žalosna, već se veseliti i biti puna nade jer će se ponovno sastati u vječnom životu i bračnoj ljubavi.

Poštovana obitelji, rodbino, dragi prijatelji, kolege i kolegice, zahvalna sam što se u ime svih kolega i prijatelja mogu oprostiti od Bore. U odvjetništvu Kutine ostavio je trag za svog života, ali i dulje od toga, jer je svoje znanje, iskustvo, odnos prema odvjetništvu, kolegama i svima drugima koje susrećemo u odvjetničkom poslu prenio na svoju kćer, našu kolegicu Sandru, koja je nakon njegova odlaska u mirovinu preuzela njegov odvjetnički ured i nastavila gdje je on stao.

U ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkog zbora u Sisku, kojem pripadaju svi odvjetnici u Kutini, te u svoje ime izražavam iskrenu sućut ponajprije Borinoj obitelji, supruzi Katici, djeci Luki, Goranu i Sandri, unucima i drugoj rodbini i prijateljima.

A tebi, Boro, neka je vječna slava i hvala.

Počivao u miru.

(govor odvjetnice u miru Đurđe Grahek na posljednjem ispraćaju odvjetnika Borivoja Mandića, 15. prosinca 2023. godine)

Ivan Bujanović, odvjetnik u miru (1945. – 2023.)

Tužni skupe,

gospodin Ivan Bujanović napustio nas je kao odvjetnik u miru te u ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkog zbora Zagreb, u ime svih kolegica i kolega obitelji izražavam najdublju sućut.

Međutim, gospodin Ivan Bujanović nije mi samo kolega. Puno je više od toga, zato ga i oduvijek zovem šjor Ivan.

Šjor Ivan – ne samo suprug predrage tete Zlate, šjor Ivan – ne samo tata ponajboljeg prijatelja, s čijim su se roditeljima i moji roditelji povezali, šjor Ivan – koji je ne samo meni, nego i našem društvu Belizarovih prijatelja bio oslonac, bio potpora, bio nam je kao onaj dobri stric, dobri barba koji brine o nama, koji kad pita: „Jesi li dobro?“, gleda te u oči i zaista se brine jesi li dobro, koji pita: „Jesu tvoji dobro?“ i koji ti na pozdravu kaže: „Pazi na sebe, čuvaj se.“

Šjor Ivan koji pomaže i rješava sve one moguće i nemoguće situacije, prilike i neprilike, u koje svatko upadne tijekom živahnih studentskih dana.

Kasnije, kada smo se kao vježbenici gubili po sudskim hodnicima, nervozno i zabrinuto zagledani u svoje predmete, sreo bi nas, počastio kavom, smirio nas, pomagao oko spisa i učio nas pravu, ali i ponašanju, učio nas ne samo kolegijalnosti – ne samo načinu na koji se odvjetnici moraju ponašati prema mlađim kolegama ili prema strankama, već nam svojim primjerom još jednom pokazivao kako se ljudi trebaju ponašati prema ljudima.

Šjor Ivan je svojom djetinjom poštenošću, svojim osmijehom, svojom toplom energijom, približavao i spajao ljude. Zbog toga su mu i protivne stranke postajale prijatelji, a rijetka je osoba koja je danas ovdje, a koja nije bila na njegovoj vikendici. I gore na brijegu slušala priče o njegovoj mladosti i o tome kako je tetu Zlatu na prevaru odveo na Hajdukovu utakmicu.

Posljednjih dvadeset godina ljetovao je u Zavali na Hvaru. A došao je, kao, samo na jedno ljeto. Međutim, upoznao je ljude, ljudi su upoznali njega i baš zbog toga, ne zbog mora ili plaže, nego zbog ljudi, svake je godine išao dolje.

Ali se isto tako jedva čekao vratiti u Zagreb, vidjeti svoje unuke.

Svakome od nas obitelj je na prvom mjestu, ali neće svatko od nas, a posebno ne djed u godinama, prohodati pola Zagreba da bi samo provjerio nešto za svoje unuke. Neće svaki djed provoditi sate i sate, svaki dan, na školskom igralištu sa svojim unucima. A šjor Ivan bio je satima. Šjor Ivan bio je danima. Čak i kada bi igralište bilo zatvoreno – nije bio problem. S Lukasom je preskakao ogradu... i ne samo tu... s Lukasom je preskakao ograde.

Ali zato, probajte danas pobijediti Lukasa na slobodnim bacanjima. Nas nekoliko probali smo u subotu... i nije nam baš išlo... a sve zato jer je Deda bio s njim na igralištu.

I zato će Lukasu, Tisi i Maris sada ostati velika, nenadoknativa praznina. Kao i svima nama. Ali praznina koju već sada punimo:

Ponosom s velikim „P“ i

Emocijom s velikim „E“

za Čovjeka s velikim „Č“,

za Dedu s velikim „D“,

za Muža s velikim „M“,

za Starog s velikim „S“,

i za Prijatelja s velikim „P“,

koji je svoje Srce s najvećim i ogromnim „S“ dao svojoj obitelji i prijateljima.

Dragi moj šjor Ivane, malo je reć' „hvala“. Malo je reć' „puno, puno, puno Vam hvala“. Falite nam i falit ćete.

Laka Vam zemlja, odmorite se i popijte gore na nebeskom brijegu čašu vina.

Ali nastavite nas i odozgo čuvati.

I baš zato – ne brinite – bit ćemo mi dobro.

(govor Davora Bubala, odvjetnika u Zagrebu, na posljednjem ispraćaju Ivana Bujanovića)

Marija Ćosić

(1975. – 2024.)

Poštovana obitelji, rodbino, dragi prijatelji, kolegice i kolege,

danas smo se ovdje okupili kako bismo se oprostili od naše kolegice, odvjetnice Marije Ćosić, i ispratili je na posljednji počinak.

Ovo mi je jedan od težih trenutaka u životu zbog činjenice da upravo ja trebam reći posljednji pozdrav našoj Mari, jer kako se oprostiti od nekoga tko do posljednjeg daha nije priznavao poraz ni oproštaj i tko je do zadnjeg trenutka imao više snage od nas sada. No upravo zbog naše i moje Mare odlučila sam smoći snage i izreći riječi kojima ću u ime svih članova Hrvatske odvjetničke komore nastojati odati počast onoj kojoj smo bili „cvjetići“.

Ta riječ sadržavala je svu ljubav, veselje i životnu radost kojom je naša Mare odisala i koju je disala.

Marija je nakon završetka Pravnog fakulteta u Zagrebu, na kojem je diplomirala u travnju 2003. godine, svoj profesionalni put započela kao vježbenik na Općinskom sudu u Kutini, a nakon toga nastavila ga je na Općinskom sudu u Hrvatskoj Kostajnici. U veljači 2006. zaposlila se kao odvjetnički vježbenik kod Branka Posavčića, odvjetnika u Kutini, gdje je radila sve do listopada 2008., kada se upisala u Imenik odvjetnika i nastavila samostalno obavljati odvjetničku službu.

Mariju sam upoznala upravo u tim našim zajedničkim početcima vježbeništva i od našeg prvog susreta smatrala sam je ne samo kolegicom nego i prijateljicom – jer takva je bila naša Mare – osvajala je na prvu svojom vedrinom, širokim osmijehom i onom unutarnjom snagom koja je obarala s nogu. I upravo je takva bila i kao odvjetnica. U svakom pogledu profesionalna, nepokolebljivo je zastupala interese svojih stranaka, ali na način koji je uvijek bio dostojanstven i s dozom vedrine koju je unosila u sudnicu. Bila je stručna i uvijek spremna pomoći svojim savjetom, kao i zamjenama kada je kolegama iz drugih gradova bila potrebna pomoć. Svaki naš susret bio je ispunjen njezinim osmijehom, vrcavom šalom i onim nezaobilaznim: „Kako si mi, cvjetiću?“ Nijedan naš razgovor nije prošao da se nisam do suza smijala, a čak i kad je došlo ono najgore, imala je snagu za zafrkanciju, doduše, najčešće crnohumornu, ali to je bila ona. Jedna i jedinstvena, posebna i ona koja je do kraja živjela život hrabro, prkosno i po svojim pravilima. Puno smo izgubili njezinim preranim odlaskom, ne samo mi kolege, sve sadašnje i buduće stranke, svi oni koji su imali tu sreću da je upoznaju i kojima je svojim postojanjem obogatila život, nego je najviše od svih izgubila njezina obitelj. Nedostajat ćeš.

Mirno spavaj, cvjetiću.

U svoje osobno ime i u ime svih članova Hrvatske odvjetničke komore, a posebice članova Odvjetničkog zbora Sisak izražavam iskrenu sućut obitelji, rodbini i prijateljima naše Marije.

(govor odvjetnice Sandre Panjković, predsjednice OZ Sisak, održan na posljednjem ispraćaju odvjetnice Marije Ćosić, 18. siječnja 2024. godine)

Josip Kuharić, odvjetnik u miru (1936. – 2024.)

Poštovana obitelji Kuharić, dragi prijatelji pokojnog Josipa, kolegice i kolege,

Hrvatska odvjetnička komora i Odvjetnički zbor Vukovarsko-srijemske županije izgubili su svoga samo formalno bivšeg člana, odnosno umirovljenog odvjetnika Josipa Kuharića.

Zapala me je teška, emotivna, ali ujedno i časna dužnost u ime našega Odvjetničkog zbora oprostiti se od dragoga Josipa Kuharića, koji nas je nenadano napustio.

Josip Kuharić rođen je 10. kolovoza 1936. godine te je od svojih ukupno 87 godina života kao odvjetnik proveo pune 54 godine, u početku zajedno sa svojim ocem Antunom, a nakon njegove smrti kao samostalni odvjetnik u Vinkovcima, dajući svoj obol odvjetničkoj struci, nesebično zastupajući svoje stranke, a napose za vrijeme bivše Jugoslavije kada je branio i politički progone ljude koji se nisu slagali s tadašnjim režimom, o čemu nam je i on sam govorio na oproštaju prilikom odlaska u mirovinu 2015. godine, te smo tada imali prilike čuti o tegobama odvjetničkog zvanja u tim godinama kada je naša profesija bila jedna od rijetkih privatnih profesija na koju vlast nije blagonaklono gledala. Kolega Josip dao je svoj veliki doprinos i za vrijeme Domovinskog rata, radeći u Ministarstvu pravosuđa u Zagrebu. Nakon odlaska u mirovinu nastojao je biti u tijeku s promjenama koje prate našu profesiju, čitavo vrijeme, sve dok ga godine i bolest u tome nisu usporile.

Nakon odlaska našeg dragog kolege Josipa ostaju u tuzi njegova supruga Helena Kuharić, koja je s njim u skladnom braku provela pune 52 godine, a u tom su braku rođeni sinovi Filip, Ivan i Marko te kći Lucija. Josip je bio ponosan djed Marina, Leticije i Rite.

Kolega Josip bio je omiljen i cijenjen u društvu, staložen, po čemu ćemo ga svi pamtiti jer je takav bio i u svakodnevnom životu, a i na sudskim raspravama, gdje je bio odmjeren i uvijek raspoložen za razmjenu iskustava, te spreman na podučavanje mladih pravnika koji su se spremali biti odvjetnici ili suci.

Dragi naš kolega i prijatelju, fizički si nas zauvijek napustio, ali ćeš zauvijek ostati u našim srcima i mislima, jednako kao i u mislima svih onih koji su te poznavali i voljeli, pa ćeš živjeti s nama i u nama sve dok i nas bude. Sjećat ćemo te se s tugom, ali i s ponosom jer si bio naš dragi prijatelj i kolega.

U ime Hrvatske odvjetničke komore, Odvjetničkog zbora Vukovarsko-srijemske županije i svoje osobno ime izražavam iskrenu sućut obitelji, ponajprije supruzi, sinovima i kćerki, unucima i ostaloj rodbini i prijateljima.

Dragi kolega Josipe, neka ti je laka ova hrvatska, slavonska zemlja.

Počivao u miru Božjem.

*(govor Stjepana Šporčića, predsjednika Odvjetničkog zbora
Vukovarsko-srijemske županije, na posljednjem ispraćaju odvjetnika
Josipa Kuharića, 19. siječnja 2024., na Gradskom groblju u Vinkovcima)*

Dubravko Kovačec, odvjetnik u miru (1949. – 2024.)

U Rijeci dana 22. siječnja 2024. napustio nas je kolega Dubravko Kovačec, odvjetnik u mirovini, u 74. godini života.

Rođen je 25. kolovoza 1949. godine u Pakracu, gdje je završio osnovnu školu i gimnaziju. Pravni fakultet u Zagrebu upisao je 1968. godine, a diplomirao 1973. godine. Nakon završetka studija zaposlio se kao sudski pripravnik na Općinskom sudu u Pakracu te je nakon završenoga pripravničkog staža i odsluženoga vojnog roka, u ljeto 1976. godine položio pravosudni ispit. Iste godine odlazi u Rijeku, gdje se 1. listopada zapošljava kao pravni referent u Brodokomercu, a početkom 1977. u Jugoliniji, poslije nazvanoj Croatia Line, u kojoj je radio na poslovima pravnog referenta, a potom voditelja Odjela pomorskog prava, te je s tog radnog mjesta otišao u redove odvjetnika. U Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore upisao se dana 18. svibnja 1993. te je dvadeset godina obavljao odvjetničku službu, sve do odlaska u mirovinu, 1. travnja 2013. godine.

Već kao sudski pripravnik na Općinskom sudu u Pakracu pokazivao je afinitet i dar za obavljanje pravnih poslova. Kako mu se pojavila prilika za novim izazovom, napustio je posao na sudu i odlučio prihvatiti posao u tadašnjem poznatom poduzeću Brodokomerc u Rijeci. Međutim, tu je proveo kraće vrijeme jer je u ondašnjem najvećem pomorskom poduzeću u bivšoj državi, Jugoliniji, ostalo upražnjeno mjesto pravnog referenta koje je dotad obnašao poznati pravnik dr. Ive Kisić. Dolaskom u to poduzeće, koje je onda imalo najveću flotu brodova u državi, preuzeo je odgovoran posao. U početku je radio na gotovo svim pravnim poslovima, od radnih odnosa, kao član disciplinskih komisija (bio je i vanjski član disciplinske komisije u drugom broderskom poduzeću u Rijeci, Lošinjskoj plovidbi), pa do poslova vezanih za stambenu problematiku i upravno pravo. Međutim, najviše je radio na poslovima iz trgovačkog prava. Zastupao je Jugoliniju u nizu parničnih postupaka pred općinskim sudovima, sudovima udruženog rada te trgovačkim sudovima. Može se reći da je godinama bio jedan od nekoliko kolega s najvećim brojem vođenih parnica na sudovima. Bio je vrstan poznavatelj procesnog prava. Tijekom vremena neke od poslova preuzeli su njegovi novi suradnici u poduzeću, a on je sve više radio na poslovima u okviru pomorskog prava, i to na kontroli ugovora o iskorištavanju brodova, pitanjima šteta na teretu u prijevozu brodovima, reklamacijama te osiguranju. Također, kroz njegove ruke prošli su različiti ugovori o kreditima za kupnju brodova, upisi hipoteka, poslovi u vezi s raznim upisima u lučkim kapetanijama i slično. Posebno je stresan bio posao ispisa svih brodova Jugolinije iz ondašnjega jugoslavenskog upisnika brodova, a sve po odluci i preporukama Ministarstva pomorstva početkom ratnih zbivanja na teritoriju bivše Jugoslavije. U veoma kratkom roku cijela flota Jugolinije upisana je u upisnik trgovačkih brodova na Malti i u Svetom Vincentu i Grenadinima. To je bio golem posao, a sve kako bi se onemogućilo potencijalno zaustavljanje brodova, sekvestracija i slično. Sve je to bio iznimno važan pravni posao, koji je Dubravko Kovačec perfektно napravio, a koji je omogućio daljnju nesmetanu plovidbu brodova, i što je veoma važno, kasniju važnu ulogu brodova, tj. poduzeća

Jugolinije odnosno Croatia Line u organizaciji obrane tijekom prvih nekoliko godina Domovinskog rata.

Godine 1993. Dubravko Kovačec odlučio je napustiti poduzeće i krenuti u nove izazove te je 18. svibnja iste godine započeo s radom kao odvjetnik s uredom u Rijeci. Nastavio je raditi na sličnim poslovima, a zahvaljujući svome vrhunskom poznavanju prava i stečenom iskustvu, zastupao je niz pravnih subjekata (trgovačka društva, brodogradilišta, strane osiguravajuće kuće, brodare i dr.).

Također treba naglasiti da je niz godina bio i ovlašteni sudski tumač za engleski jezik.

Dok je radio u poduzeću, nije odbijao pomagati ostalim djelatnicima ako su imali neke upite odnosno osobne probleme. Kasnije, dok je radio kao odvjetnik, zastupao je dosta pomoraca koji su pretrpjeli razne oblike ozljeda prilikom rada na brodu. Naravno, s višegodišnjim iskustvom i znanjem u ovom specifičnom segmentu pomorskoga prava pomogao im je riješiti niz lakših ili težih životnih pitanja.

S druge strane, bio je omiljen među kolegama odvjetnicima, a poštovan od strane sudaca koji su cijenili njegov profesionalni pristup problemima, kao i njegovo pravno znanje.

U svoje slobodno vrijeme, a bilo ga je malo, pronalazio je druge poslove i hobije. Kako je bio radoholičar, već tijekom rada u Jugoliniji započeo je rad na vikendici u Jadranovu pokraj Rijeke i veći dio poslova obavljao je sam. Uživao je u tome. Također, za vrijeme rata bio je posebno zabrinut za svoju rodbinu i prijatelje iz Pakraca, osobito tijekom bombardiranja i uništavanja tog lijepog grada. Nakon rata posvetio je dio vremena obnovi svoje starine u Pakracu, na što je bio posebno ponosan. Često je putovao na relaciji Rijeka – Pakrac – Jadranovo, družio se s prijateljima i kolegama.

U zasluženju mirovini najviše je volio provoditi vrijeme s unucima Lukom, Petrom, Iskrom i Frankom. Iza sebe ostavio je suprugu Jelenu i dvije kćeri, Ivu i Željku. Iva i Željka također su pravnice te je Dubravko na njih bio posebno ponosan. Naravno, uz očinsku ljubav prenio im je još tijekom studija, a i kasnije, sva svoja pravna znanja i iskustva.

Neka mu je laka hrvatska zemlja.

(In memoriam za Dubravka Kovačeca napisao Igor Krković, odvjetnik u miru.)

